

**T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**COVID-19 PANDEMİSİNDE GÖRSEL SANATLAR
ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETİMDE KARŞILAŞTIKLARI
SORUNLAR VE ÇÖZÜM STRATEJİLERİ: BİR DURUM
ÇALIŞMASI**

İÇİM TAŞKIN

**OCAK, 2023
MUĞLA**

T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI ÖĞRETİM BİLİM DALI

COVID-19 PANDEMİSİNDE GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLERİNİN
ÖĞRETİMDE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM
STRATEJİLERİ: BİR DURUM ÇALIŞMASI

İÇİM TAŞKIN

ORCID NO: 0000-0001-5018-8257

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Çiğdem ALDAN KARADEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OCAK, 2023

MUĞLA

JÜRİ ONAY SAYFASI

İçim Taşkın tarafından hazırlanan “Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar öğretmenlerinin öğretimde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm stratejileri: bir durum çalışması” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Jüri Başkanı
Doç. Dr. Özgür ULUBEY

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Tez Danışmanı
Doç. Dr. Çiğdem ALDAN
KARADEMİR

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Üye
Doç.Dr. Beste DİNÇER

Tez savunma tarihi: 25/01/2023

Bu tez Eğitim Programları Öğretimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirmektedir.

Prof. Dr. Şevki KÖMÜR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanan “Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar öğretmenlerinin öğretimde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm stratejileri: bir durum çalışması” başlıklı Yüksek Lisans Tez çalışmasında;

- Tez içinde sunulan veriler, bilgiler ve dokümanların akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde edildiğini,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçların bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu,
- Tez çalışmasında yararlanılan eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterildiğini,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapılmadığını,
- Bu tezde sunulan çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 25 /01 /2023

İçim TAŞKIN

Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ’ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

COVID-19 PANDEMİSİNDE GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETİMDE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM STRATEJİLERİ: BİR DURUM ÇALIŞMASI

İÇİM TAŞKIN

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Çiğdem ALDAN KARADEMİR

Ocak 2023, 97 sayfa

Bu araştırmanın amacı, Covid-19 pandemisi nedeniyle, öğretmenlerine uzaktan devam etmek zorunda kalan görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları belirlemek ve bu sorunlara ilişkin çözüm stratejilerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemine ait durum çalışması desenlerinden bütüncül çoklu durum deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, Muğla İli Menteşe İlçesinde, 2020-2021 eğitim öğretim yılında görev yapan toplam 15 görsel sanatlar öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcılar, maximum çeşitlilik örnekleme tekniğine göre belirlenmiş ve çeşitliliği sağlamada yaş, cinsiyet, kıdem, bağlı olduğu birim, mezuniyet değişkenleri ile öğretmenlerin gönüllülüğü dikkate alınmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşmeler, pandemi kurallarına uyularak yüz yüze ortamda gerçekleştirilmiştir. Verilere içerik analizi uygulanmış, alt problemler doğrultusunda kodlar ve temalara ulaşılmıştır. Öğretmen görüşlerine göre, öğrencinin çizimine müdahale edememe, materyal yetersizliği, fiziki ortamın elverişsiz olması, öğretim programının ve kazanımların uzaktan eğitime uygun olmaması, EBA içeriklerinin yetersiz olması, ölçme ve değerlendirmenin sağlıklı yapılamaması, öğrencilerin kameralarının kapalı olması, öğrenci devamsızlığı, dersin akademik değerinin düşük olması, internet veya bilgisayar imkânının kısıtlı olması, öğrenci motivasyonunun düşük olması, öğretmenin öğrenci ile iletişim kuramaması, öğretmenlerin bilgisayar kullanma yeterliğinin düşük olması karşılaşılan sorunlar olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin karşılaştığı sorunlara ilişkin

geliştirdikleri çözüm stratejileri ise öğrenci motivasyonunu arttırmaya yönelik konuşmaları, dijital uygulamalar ile programı zenginleştirme, çevrim içi platformda sergi düzenleme, ders sonu alıştırma soruları, teorik anlamda dersi zenginleştirme, programı sadeleştirme ve veli desteği olarak tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: görsel sanatlar öğretmeni, görsel sanatlar öğretimi, pandemi, sorunlar, özüm stratejileri

ABSTRACT

PROBLEMS AND SOLUTION STRATEGIES IN TEACHING FACED BY VISUAL ARTS TEACHERS DURING THE COVID-19 PANDEMIC: A CASE STUDY

İÇİM TAŞKIN

Master Thesis, Department of Institution of Educational Science

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Çiğdem ALDAN KARADEMİR

January 2023, 97 pages

The aim of this research is to determine the problems faced by the visual arts teachers who had to continue their instruction with distance education as a result of the interruption of education due to the Covid-19 pandemic, and to examine the solution strategies for these problems. In the research, the holistic multiple case design, one of the case study designs of the qualitative research method, was used. The participants of the research consist of 15 visual arts teachers working in Mentese District of Muğla Province in the 2020-2021 academic year. Participants were determined according to the maximum diversity sampling technique, and age, gender, seniority, unit, graduation variables and teachers' voluntariness were taken into account in providing diversity. The research data was collected by face-to-face interviews with a semi-structured interview form prepared by the researcher in accordance with the pandemic rules. Content analysis was applied to the data, the codes and themes were reached in line with sub problems. As a result of the research, according to the teachers' opinions, inability to interfere with the student's drawing, insufficient materials, unsuitable physical environment, unsuitable curriculum and learning outcomes for distance education, insufficient EBA content, measurement and evaluation problems, students' cameras being turned off, student absenteeism, low academic value, limited internet or computer opportunities, low student motivation, miscommunication with students and insufficient technological competence of teachers

were determined as teachers' problems. In the theme of solution strategies developed by visual arts teachers, which is the second sub-dimension of the research, findings such as motivational speeches, enriching the program with digital applications, an online exhibition, end-of-class practice questions, enriching the course in the theoretical sense, simplification of the program, and parent support were reached.

Keywords: visual arts teacher, visual arts teaching, pandemic, problems, solution strategies

ÖNSÖZ

Covid-19 pandemisinin yaratmış olduğu krizin eğitim üzerine olan derin etkileri ve yansımaları sürecin sonunda eğitim sisteminde değişikliklere neden olmuştur. Bu araştırmanın, bu sürecin yeterince anlaşılmasında, sonrasında düzenlenecek olan program geliştirme çalışmalarında ya da yaşanacak olası salgın dönemlerinde hazırlanacak olan eğitim programlarında kaynak olacağı düşünülmektedir. Tez çalışmamın ilgili alanyazına katkı sağlamasını temenni ederim.

Öncelikle ders ve tez sürecimde bilgisini, tecrübelerini ve desteğini esirgemeyen saygıdeğer danışmanım Sn. Doç. Dr. Çiğdem ALDAN KARADEMİR'e teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Tezimi inceleyerek katkıda bulunan değerli tez jüri üyelerim, Sn. Doç. Dr. Özgür ULUBEY ve Sn. Doç. Dr. Beste DİNÇER hocalarıma saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Veri toplama sürecimde zaman ayırarak görüşleri ile araştırmama katkı sağlayan görsel sanatlar öğretmenlerine teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Son olarak hayatımda bana sevgisiyle özgürlük sağlayan eşim Yiğit TAŞKIN'a ve sevgisiyle bana ilham olan oğlum Yaman'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
ETİK BEYANI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
EKLER DİZİNİ	xv

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı.....	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.7. Tanımlar.....	5

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sanat Eğitimi.....	7
2.2. Görsel Sanatlar Öğretimi	9
2.3. Uzaktan Eğitim	12
2.4. İlgili Araştırmalar.....	20
2.4.1. <i>İlgili Yurt İçi Araştırmalar</i>	20

2.4.2. İlgili Yurt Dışı Araştırmalar	34

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	37
3.2. Çalışma Grubu	38
3.3. Veri Toplama Araçları	39
3.4. Verilerin Toplanması	40
3.5. Verilerin Analizi	41
3.6. Araştırmacının Rolü.....	43

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	44
4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	50

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Tartışma.....	54
5.1.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulguların Tartışılması.....	54
5.1.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulguların Tartışılması.....	59
5.2. Sonuç	60
5.3. Öneriler.	61
5.3.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	61
5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	61
KAYNAKÇA.....	62
EKLER.....	80

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1. <i>Çalışma Grubu İle İlgili Demografik Bilgiler</i>	39
Tablo 2. <i>İki Kodlayıcı Arası Güvenirlik</i>	42
Tablo 3. <i>Kodlamalar Arası Güvenirlik</i>	43
Tablo 4. <i>Covid-19 Pandemisinde Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri</i>	44
Tablo 5. <i>Covid-19 Pandemisinde Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Çözüm Stratejileri</i>	51

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

Açıklamalar

EBA

Eğitim Bilişim Ağı

COVID-19

Koronavirüs

MEB

Milli Eğitim Bakanlığı

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
Ek 1. <i>Veri toplama aracı</i>	80
Ek 2. <i>Etik kurul kararı</i>	82
Ek 3. <i>Araştırma izni</i>	83

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlar başlıkları yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Covid şiddetli akut solunum hastalığı, koronavirüs 2'nin (SARS-CoV-2) neden olduğu 2019 yılının sonunda ilk vakanın Çin'in Hubei bölgesi Wuhan şehrinde ortaya çıkan bulaşıcı bir hastalıktır, dünya üzerinde yüzbinlerce ölüme neden olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü koronavirüsün vaka ve ölüm sayısı ayrıca bulaşma hızını göz önüne alarak, 11 Mart 2020 tarihinde yaptığı bir açıklamada Covid-19'u pandemi olarak nitelendirmiştir (WHO, 2020). Pandemi, birden fazla coğrafyada aynı anda kitlelere yayılan bulaşıcı salgın, (Türk Dil Kurumu [TDK], 2022) olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu olan Covid-19 pandemisi, kısa bir zamanda sağlık, ekonomi, eğitim ve sosyal faaliyetlerimizde ciddi değişiklikler meydana getirmiştir. Eğitim açısından tüm dünyada alınan ilk önlem, büyük toplulukların bir arada olması nedeni ile okul öncesi eğitimden yükseköğretime hatta halk eğitiminden yaygın eğitime kadar okulların bir süre kapatılarak eğitime ara verilmesi olmuştur. Böylece 190'dan fazla ülkede yaklaşık 1,6 milyar öğrenciyi etkileyerek, tarihteki en büyük eğitim kesintisine yol açmıştır (Yıldız ve Akar-Vural, 2020). Türk eğitim sistemi 16 Mart'tan itibaren ilkökul, ortaokul ve lise eğitimine bir hafta, üniversite eğitimine ise üç hafta süreliğine ara verilmiştir. Kapatılmanın ardından Covid-19'un etkileri anlaşıldıkça eğitime sadece ara vermenin

yeterli olmadığı anlaşılmış, uzaktan eğitim olanaklarıyla eğitimin yürütülmesi yönünde çalışmalara başlanmıştır (Kurnaz ve Serçemeli, 2020). Milli Eğitim Bakanlığı bu çalışmalar sonrası 2012 yılında kurmuş olduğu öğrenci ve öğretmenin iletişim halinde olmasını sağlayan Eğitimde Bilişim Ağı (EBA) platformunu, Covid-19 pandemisinde uzaktan çevrim içi eğitimde kullanılması için revize etmiştir. Çalışmalar sonucu haftalık ders programlarında değişiklikler yaparak, EBA ile internet üzerinden ve TRT ile televizyondan 23 Mart'tan itibaren uzaktan eğitimi başlatacağını duyurmuştur. Pandemi döneminin başında eğitime bir süreliğine ara verilmesi uygun bulunmuş ancak sürecin devam etmesi ile 2020-2021 yılları arasında eğitim öğretim faaliyetleri üç dönem uzaktan sürdürülmüştür. Millî Eğitim Bakanlığı, fırsat eşitliğini sağlamak adına, ağ bağlantısı olmayan bölgelere ve ihtiyaç duyan ailelere destek olmak amacıyla televizyon ve telefon operatörleri ile anlaşma yapmıştır (MEB, 2022). Buna rağmen Sarı ve Nayır'ın (2020) araştırma bulguları, uygulamalarda alt yapı, fırsat eşitliği, hatta zaman zaman öğretmen yeterliliği açısından sorun yaşandığını ortaya çıkarmıştır. Yaşanan bu sorunlardan kaynaklanacak olumsuz etkilerin zaman içinde ortaya çıkması beklenmektedir. Covid-19 pandemisinde çevrim içi uzaktan eğitimin en önemli paydaşlarından biri olan öğretmenler, her ne kadar 2012 yılında FATİH projesi kapsamında EBA ile tanışmış olsalar da tüm eğitim sisteminin uzaktan eğitim platformuna taşınması ilk defa karşılaşılan bir durumdur. Covid-19 pandemisinde öğretmenler yüz yüze eğitime uygun olan öğretim programları içeriğini uzaktan eğitim ile çevrim içi olarak öğrenciye aktarmaya çalışmıştır. Bahsedilen sistemseller koşullar beraberinde pandeminin getirdiği kısıtlamalar, yaşadıkları bölgedeki internet ve teknolojik alt yapının zayıf olma durumları, bilgisayar öz-yeterlikleri, uzaktan eğitime yönelik tutumları, kişisel bilgisayara sahip olma durumları, pandemi dönemi motivasyonları (Bakioğlu ve Çevik, 2020) düşünüldüğünde eğitimin bu süreçte verimi açısından araştırılması gereken bir konudur. Pandemi öncesi dönemde uzaktan eğitimde bilgisayar tabanlı ya da teoriye dayalı hazırlanan içeriklerle ders işlenmiştir. Ancak uygulamaya dayalı fiziki ortamın gerektirdiği derslerin uzaktan eğitim ile işlenmesi ile yeni güçlükler ortaya çıkmıştır. Bu dersler arasında olan görsel sanatlar dersi, materyal ve fiziki ortam gerektirdiği gibi yaparak yaşayarak, gösterip yaptırma gibi ders içi müdahalelerin yapıldığı sınıf içi uygulamalara dayanan bir derstir. Bu açıdan bakıldığında, dersin programının çevrim içi ortamda kazanımlara ne denli ulaşılacağı bilinmemektedir. Bu nedenle bu çalışmada amaç, öğretimlerine uzaktan devam eden görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştığı sorunları belirlemek ve bu sorunlara ilişkin geliştirdikleri çözüm stratejilerini

incelemektedir. Can'a (2020) göre, virüsle mücadele kapsamında etkin rol oynayan aşılamların devam etmesi olumlu bir gelişme olarak değerlendirilse de pandeminin yaratmış olduğu krizin diğer alanlarda olduğu gibi eğitim üzerine olan derin etkileri devam etmekte ve ne zaman sona ereceğine ilişkin kesin bir veri bulunamamaktadır. Alanyazın incelendiğinde, Türkiye'de pandemi döneminde uzaktan eğitim uygulamaları başlığı altında (Asandaş ve Hacıcafareoğlu, 2021; Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin, 2020; Bozkurt, 2020; Can, 2020; Durak, Çankaya ve İzmirli, 2020; Kavuk ve Demirtaş, 2021; Sarı ve Nayır, 2020; Sezgin, 2021; Sözen, 2020; Şahin, 2021; Özdoğan ve Berkant, 2020; Yıldız ve Akar-Vural, 2020) incelenmiştir. Ayrıca Türkçe (Bayburtlu, 2020; Kaplan ve Gülden, 2021), fen bilimleri (Ayaz, 2021; Bakioğlu ve Çevik, 2020; Bakırcı, Doğdu ve Artun, 2021), sosyal bilgiler (Özalkan, 2021; Altıntaş-Yüksel, 2021), özel eğitim (Akbayrak, Vural ve Agar, 2021; Metin, Gürbey ve Çevik, 2021), sınıf öğretmeni (Çilek, Uçan ve Ermiş, 2021; Erbil, Demir ve Armağan-Erbil, 2021; Saygı, 2021), İngilizce (Akyıldız, 2020), beden eğitimi (Güven, 2021), din kültürü ve ahlak bilgisi (Altun, 2021), okul öncesi (Aral ve Kadan, 2021) öğretmenleri ile araştırmalar yürütülmüştür. Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar dersine yönelik araştırmalar yapılmış (Hiçyılmaz, 2021; Taşkesen ve Bakırhan, 2021) ancak öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar ve bu duruma karşı geliştirdikleri çözüm stratejilerine değinilmemiştir. Covid-19 pandemisinde uygulamalı derslerin uzaktan eğitim ile öğretilmeye çalışılması ilk defa karşılaşılan bir durumdur. Covid-19 pandemisinin ardından yeni salgın veya doğal afetlerin yaşanması muhtemel olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın alanyazına, daha sonra herhangi bir salgın sürecinde uzaktan eğitim çalışmalarına veya salgın dışında yaşanması olası olan durumlarda uygulamalı derslerin program çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin geliştirdikleri çözüm stratejileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada; Covid-19 pandemisinde yüz yüze eğitime ara verilmesi nedeniyle uzaktan eğitime geçen görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar belirlenmiş ve bu sorunlara ilişkin kendi geliştirdikleri çözüm stratejileri incelenmiştir.

1. Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
2. Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar öğretmenlerinin bu sorunlara ilişkin geliştirdikleri çözüm stratejileri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Türk eğitim sisteminde daha önce bilgisayar tabanlı eğitim içerikleri sunulmuştur ancak Covid-19 pandemisinde uygulamalı derslerin uzaktan eğitim ile verilmesi ilk defa karşılaşılan bir durum olmuştur ve yeni güçlükler ortaya çıkarmıştır (Kahraman, 2020; Güneş ve Yağcı-Turan, 2022). Süreç içerisinde kuramsal derslerin video çekimi ve EBA ders programları, MEB tarafından sağlanmış ancak uygulamaya dayalı derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi öğretmenler tarafından sağlanmıştır (Gençoğlu ve Çiftçi, 2020). Dolayısıyla Covid-19 salgını sonucu görsel sanatlar öğretmenleri, bilgisi ve sistem alt yapısı hazır olmayan bir sisteme acil geçiş yapmıştır. Öğretmenler, 2012 yılında Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) projesi kapsamında Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ile tanışmışlardır. Ancak öğretmenlerin kullanımlarının düşük olduğu, henüz çözümlenemediği hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğu sonuçları literatürde mevcuttur (Demir, Özdiñ ve Ünal, 2018; Altın ve Kalelioğlu, 2015). Hatta Ayan'ın (2018) araştırma bulgusunda, öğretmenlerin kullanım süreleri branş bazında incelendiğinde, görsel sanatlar öğretmenlerinin kullanımı düşük bulunmuş ve görsel sanatlar dersi adına içerik barındırmadığı ve öğretmenlerin hizmet içi eğitime gereksinim duyduğu tespit edilmiştir. Bu durumda öğretmenlerin EBA platformunu kullanabilme ve içerik üretebilme alanlarında yetersiz olduğu düşünülmektedir. Teknoloji kullanımı sınırlı olan öğretmenler hem bilgi hem de öğretim

programı olarak, hazır olmadıkları bir sisteme uyum sağlamak zorunda kalmışlar ve bu süreçte sorun yaşamışlardır (Hiçyılmaz, 2021; İmamoğlu ve Siyimer-İmamoğlu, 2020; Tekin-Karagöz ve Mamur, 2020). Pandemi döneminde öğretimlerine uzaktan devam eden görsel sanatlar öğretmenlerinin, öğretim sürecinde karşılaştığı sorunların ve bu sorunlara ilişkin çözüm stratejilerinin tespit edilmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırma, uzaktan eğitim döneminde yaşanan sorunların giderilmesine ve olası yeni bir salgın durumunda uzaktan eğitim çalışmalarına kaynak olma açısından önemlidir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan öğretmenler, yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorulara içten yanıtlar vermişlerdir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada toplanan veriler, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Muğla İli, Menteşe İlçesinde görev yapmakta olan toplam 15 görsel sanatlar öğretmeninden elde edilen görüşler ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Görsel Sanatlar Eğitimi: Öğrencilerin elde ettikleri bilgileri, günlük yaşantıları ve diğer derslerde öğretilen konuları da içine alarak bunlar arasında mantıklı bağlantılar kurmalarını sağlamayı amaçlayan geniş kapsamlı bir **eğitim** şeklidir (Alakuş ve Mercin, 2020).

Uzaktan Eğitim: Öğrenci ile öğretmenin yüz yüze olmadan çeşitli iletişim araçları kullanılarak belli bir merkezden yapılan eğitim biçimidir (TDK, 2022).

Pandemi: bir kıta hatta tüm dünya yüzeyi gibi çok geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıklara (epidemilere) verilen genel addır (WHO, 2020).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, sanat eğitimi, görsel sanatlar öğretimi ve uzaktan eğitim kavramları kuramsal çerçevede ele alınmış, ilgili yurt içi ve yurt dışı araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Sanat Eğitimi

Sanat, insan tarihi kadar eski bir kavramdır, tanımına yönelik tartışmalar hala devam etmektedir. Tarih boyunca insanlığın var olduğu her yerde sanat var olmakla beraber etkinlik ve işlevleri her topluma göre değişiklik göstermiştir (Artut, 2013). Tarih öncesi dönemden mağara resimleri, süsleme, duvar resimleri ve kitap resimlerinden günümüze yani sanat değeri taşıyan eserlere kadar, dönemin özelliklerine göre tanımı ve işlevi değişmiş dinamik bir kavramdır. Sanat geçmişten günümüze kadar toplumların kültürel değişim ve dönüşümlerinde etkin rol oynamıştır. Yolcu'ya (2021) göre sanat, “İnsanın duygu, düşünce ve heyecanlarını, ruhsal deneylerinin başkalarına aktarabilmesi, yani duygu düşüncelerin biçimlendirilmesidir”. Aynı zamanda Kırıçoğlu (2019) sanata ilişkin en belirgin özelliğin anlatım olduğunu belirtmiştir. Sanatın hangi dalı olursa olsun yaratma eylemi anlatılmak isteneni izleyiciye anlatma amacı gütmüştür (Artut, 2013). Bu nedenle sanat bireyin yani sanatçının öznel izlenimlerini sanatın herhangi bir dalında özgün bir dille ürüne dönüştürmesidir. Bununla birlikte “Sanat yalnızca resim, heykel ve senfoni demek değildir, sanat hayatı anlayan zekânın, onu en ilgi çekici, en güzel biçimlere sokması demektir” (Edman, 1977; Akt. Erinç, 1988). Sanat eseri ürünü

oluşturma aşamasında sanatçının geçmişten gelen kültürel değer ve birikimleri bilmesi hem yeni ve özgün eser ortaya koymada hem de geçmiş ile gelecek arasında bağ kurmada önemlidir. Sanat, nesilleri birbirine bağlayan, Özsoy'a (2015) göre, "insanlığın sürekliliğini sağlayan önemli alanlardan biridir". Bu işlevini yeni kuşağı birçok açıdan bilgilendirerek, eğiterek yapmaktadır. Sanat eğitimi alan öğrenciler geçmişten gelen kültür birikimini bugünün yeni bilgi ve şartları ile yorumlayabilir ve geleceğe yenilikçi bakabilir. Gelenekten gelen bilgi birikimini özümsemeden sanat anlamında evrenselliği yakalamış olmak, kültür ve benlik açısından eksik kalacaktır. Sanat yaşanan dönem ve zamanı anlamlandırarak toplumsal hafızaya alır ve onu gün yüzüne çıkarır. Ayrıca sanat eğitimi insanların daha bilinçli ve duyarlı, daha geniş boyutlu düşünebileceği yaratıcı bir kişiliğe sahip olmasını sağlar. Böylece, sanatı seven ve kültürü algılayan bireyler yetiştirmekle birlikte, yaşamın her anında kendini gösteren yaratıcılık, ifade özgürlüğü, el becerileri, kültür birikimi gibi kazanımlar da bireylere kazandırılmış olacaktır (Gündüz, 2015).

Eğitim bir toplumun çağdaş uygarlığa ayak uydurmasının en önemli araçlarından biridir. Aynı zamanda insana yapılan uzun vadeli bir yatırımdır. Toplumların sanat ve sanatçıya verdikleri önem, sanat eğitimine ne derece yansıtıldığı ile doğru orantılıdır (Özsoy, 2015). Türk eğitim sistemi sınavla yerleştirme üzerine kurulu olduğu için sanat eğitiminin gereksiz ve etkisiz olduğu düşünülebilir, nitekim uygulamaya da bu şekilde yansımaktadır. Ancak anlaşılacağı üzere sanat eğitimi kişinin bireysel olarak bütünsel gelişiminin yanı sıra, toplum sağlığı açısından katkıları oldukça önemlidir. Artut'un (2013) Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri kitabında, sanayileşerek kentleşen toplumların bireylerinde görülen ruhsal rahatsızlıkların kökeninde makineleşmenin yarattığı tekdüze yaşamların neden olduğu ifade edilmektedir. Sanat insanın tekdüzelikten kurtularak çevreye daha dikkatli bakmasını ve algılamasını sağlar. Araştıran, sorgulayan yaratma eyleminde bulunan bireyler çağdaş uygarlığa ayak uydurur. Sanatı ve teknolojik gelişmeleri takip eder ve sentezleyerek dengeli, çağdaş bir toplum oluşur.

Sanatla günlük hayatta karşılaşıldığında, galeriler, müzeler ve ulaşılması kolay olmayan bir olgu olarak zihinde belirir ve anlamlandırma konusunda yabancı kalınır. Ancak gündelik hayatta sanatçı ve eserleri insanın daima çevresindedir. Kullanılan endüstriyel tasarım ve dekorasyon ürünleri, tasarımlar, reklamlar, ambalajlar, moda

tasarımları, kitaplar, dergiler, afişler insanın doğal çevresini kuşatan birçok ürün yaratıcı düşünce yolu ile tasarlayan kişinin emeği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu açıdan bakıldığında iyi bir eğitim almış mimarlar, grafikerler, tasarımcılar, çizerler olması sanat eğitiminin aslında ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Çevrenin bu denli inceliklerle dolu olmasının birçok toplumsal sorunu ortadan kaldıracak olduğu düşünülmektedir (Özsoy, 2015). Sanatın yaratıcılığı ve problem çözme becerisini geliştirmedeki katkısı göz önüne alındığında, birçok iş ve yaşam alanında sanat eğitiminin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu eğitimin zamanında ve kritik dönemlerde olması önemlidir. Kırıçoğlu'na (2019) göre; “Sanat, insanın kültürel yaşamının, kültürel deneyimlerinin en tikel ve en kapsamlı alanıdır. Sanatın bu anlamda kişiye kazandıracakları değerleri başka hiçbir ders, alan ya da deneyim kazandıramaz.” San'a (1990) göre, çağdaş eğitim anlayışında, yaratıcılığın ve üretkenliğin geliştirilmesiyle hedeflenen, bilişsel, devinışsel ve duyuşsal alanların hepsinde başarılı, çok yönlü bireyler yetiştirmektir. Genel eğitim sistemi içinde çocuğun yaratıcılığını en rahat ifade edebildiği yer, sanat eğitimi alanıdır (Tütüncü, 2006). Buradan yola çıkarak çağın gereksinimlerini karşılayacak sanat eğitimi, toplumsal faydaların yanında bireysel faydalar da sağlayacak bir eğitim dalı olduğu anlaşılmaktadır (Akkurt ve Boratav, 2018).

2.2. Görsel Sanatlar Öğretimi

Görsel sanatlar eğitimi, özünde sanat eğitimi kuramlarının pedagojik açıdan belirli öğretim kuram ve yaklaşımlarına göre düzenlenerek öğretim programına uyarlanmasıdır. Yani görsel sanatlar dersi, sanat, eğitim ve bilim kavramlarının birleşme noktasıdır. İnsanın yaşadığı döneme ayak uydurabilmesi için değişen ve dönüşen bilgiyi eğitim yoluyla öğrenmesi ve ayak uydurması beklenir. Aynı şekilde sanat eğitimi alan öğrenciler öğretim programı dahilinde aldığı eğitim ile yaşadığı dönemi, mekânı, kültürü tanır. Aslında görsel sanatlar eğitimi, sanatın ve eğitimbilimin birleşme noktasıdır. Eğitim amaç ve yöntem açısından sanatının kendine has ilkelerini ve insan yapısı üzerindeki etkilerine ihtiyaç duyar ve benimser (Ayaydın, 2021). Görsel sanatlar dersi konu bakımından resim ve heykel, mimarlık, endüstri tasarımı, uygulamalı sanatlar, sinema, fotoğraf, tekstil ve moda tasarımı, seramik, bilgisayar sanatı gibi geniş bir alanı kapsar. Bu sayılan alanların

okul öncesinden yükseköğrenime kadar her aşamadaki sanat eğitimi ile ilgili kuramsal ve uygulamalı faaliyetlerine görsel sanatlar eğitimi denir (Buyurgan ve Buyurgan, 2020). Öğrencinin, seçtiği konular hakkında sorular sorması, üzerinde yoğunlaşması ve çevreye eleştirel bakmasını sağlar. Yani görsel sanatlar dersi belirli bir öğretim programına göre öğrencinin duygu düşüncesini özgün bir şekilde bir ürüne aktararak bireyde estetik bilgi ve yetilerini kazandıran bir derstir. Öğrenci hem ortaya koyduğu ürüne hem de çevresindeki sanat eserlerine yorum yapma yetisi kazanır. Birden fazla doğru olduğunu fark ederek doğru seçeneği bulma endişesi yaşamaz, yanlış yapmaktan korkmaz. Sonuç olarak görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerde sorgulayan yaratıcı ve eleştirel bakış açısına sahip kişilikler gelişir. Artut'a (2013) göre "Bunları kazandırabildiğiniz birey, topluma faydalı, değerlerine sahip çıkan, kendine olduğu kadar başkalarına da saygılı, çözümler üretebilen ve zorluklardan yılmayan bir karakter olarak karşımıza çıkar."

Bireyin görsel sanatlar öğretimi alması sanatçı olması veya çok üstün yeteneklere sahip olmasını gerektirmez, sanat her düzeydeki yaş grubundan bireyler için bir gereksinimi olduğu için uygulanmalıdır (Mercin ve Alakuş, 2007). Sanat eğitimi alanında yapılan en büyük yanlışlardan birisi bireyin yeteneğini doğuştan kabul etmektir. Bu düşünce aynı zamanda kişinin yeteneğinin geliştirilebileceğinin düşüncesinin de önüne geçmektedir. Oysaki görsel sanatlar dersi kişinin var olan gizil yeteneklerinin ortaya çıkmasının yanı sıra yeteneği sınırlı olan öğrencilerin iyi bir sanat alıcısı olarak yetişmesini sağlar. Kişinin yetenekleri doğuştan gelebileceği gibi biraz ilgisi olan her bireyin belli bir disiplinle çalışarak iyi bir çizim yeteneğine sahip olacağı bilinmektedir. Bu bakımdan öğretmen, öğrenci ve velilerin bu derse ön yargılı olmamaları önemlidir. Kırıçoğlu (2019) Çocukluktan Gençliğe Sanatsal Gelişme kitabında bütün çocukların, gençlerin, bireyin gerek izleyici ve gerekse uygulayıcı olarak sanatı öğrenme hakları olduğunu belirtir. Sanatçı kadar, sanat izleyicisinin de var olmasının önemini vurgular ve bu konuda eğitim öğretimin gerekli ve zorunlu olduğunu belirtir. Yine İpşiroğlu da (1994) yetenekli ya da yeteneği sınırlı olan bütün çocukların, gençlerin kısaca her bireyin gerek izleyici ve gerekse uygulayıcı olarak sanatı öğrenme hakkının olduğunu savunur. Sanat öğretmenin görevi çocuğa ve gence eşit koşullarda ve eşit olanaklarda sanat öğretmek, sanat eğitimini vermektir. Buna istinaden günümüz çağdaş sanat eğitiminin amacı da öğrenciyi ilgi ve istekleri doğrultusunda entelektüel bilgi ile duyuşal ve sosyal gelişmesini desteklemektir (Artut, 2013). Erinç'e göre (1988) "Sanat ve eğitim ister bir olgu olarak düşünölsün ister bir süreç, her ikisi de var olabilmelerini ikişer özneye borçludur.

Sanattan söz edebilmek için sanatçı kadar sanat alıcısının ya da sanatseverin, eğitimden söz edebilmek için de eğiten kadar eğitilenin varlığı kaçınılmaz öneme sahiptir. Bu öznelardan biri olmadığında yani talep olmadığında arz da olmaz.”

Duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde estetik değerlerin kullanılarak, sanatsal biçimde ifade edebilmesine rehberlik etmek görsel sanatlar eğitimine girer (Özsoy, 2015). Bu davranışları kazandırmak hangi alanda olursa olsun süreklilik ve zaman ister bu nedenle boş zaman uğraşısı olarak düşünülemez. Öğrencinin ilgi ve becerisine yönelik resim yapması onu resim yaptığı konu üzerinde sürekli olarak yoğunlaşmasını gerektirir. Farkında olmadan evde, yolda ve hayatının belirli alanlarında yoğunlaştığı konu üzerinde bilinçli ve bilinç dışı düşünür. Gelişim açısından bütünsel anlamda yaklaşmak gerekirse akademik ağırlıklı dersler kadar sanat dersleri de yeterli ders saati ve içerikte programda yer almalıdır. Burada kastedilen beynin sağ yarım küresini çalıştıran sentezci, duygusal yani akılcı olmayan düşünme biçimleridir (Buyurgan ve Buyurgan, 2020). Bireyin bütünsel gelişimi açısından ele alındığında bu şekilde olan eğitim programları çağa ayak uyduran nesiller yetiştirebilir. Hangi alan ve hangi meslek olursa olsun bireyin bütünsel gelişimi açısından bu alanların da gelişmiş olması gerekmektedir. Bu anlamda görsel sanatlar dersi uygun ortam ve malzeme sağlandığında öğrencilerin de severek katılım sağladığı ve bahsedilen yaratıcılık becerilerinin, görsel algılarının geliştirilebildiği en önemli derstir (Cömert, 2019).

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de sanat eğitiminin gerekliliği bilinmekte, vurgulanmakta, hatta ulusal ve uluslararası araştırmalarla bu görüş desteklenmektedir. Ancak uygulama basamağında gerek sistemsel gerekse algısal problemlerden dolayı ders uygulama basamağında zayıflar ve gerektiği ilgiyi göremez. Gökay ve Özdemir (2010) araştırmasında bu aksaklıkları, “ailelerin ilgisizliği, denetleyicilerin sanat eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmayışı, düşük ücret, fiziki yetersizlikler gibi olumsuz faktörler olarak ele alır ve bu şartların öğretmenlerin motivasyonunu düşürdüğünü” belirtmektedir. Çünkü öğretim programlarının başarıya ulaşması öğretmenlerin programı benimseyerek uygulamasına bağlıdır.

2.3. Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitimin ilk örnekleri, gazete veya mektupla 1700’lü yıllara kadar dayanmaktadır (Demir, 2014). Uzaktan Eğitim terim olarak ise, Amerika’da Wisconsin Üniversitesi’nin 1892 yılı kataloğunda “Distance Education” olarak geçmiş, daha sonra üniversitenin yöneticisi olan William Lighty 1906’da yazdığı bir yazıda terimi ilk kez yazılı olarak kullanmıştır. Uzaktan eğitimden söz edilmesi 19. yy’a dayansa da bugünkü anlamda ortaya çıkışı 1920’lilere, yaygın olarak kullanılmaya 1960’lardan sonra başlamıştır (Adıyaman, 2002). 1700’lü yıllara dayanan uzaktan eğitim örnekleri 1800’lü ve 1900’lü yıllarda da birçok ülkede üniversite ve kurumlar tarafından benimsenmiş bahsedilmiş ve kullanılmıştır. Günümüzdeki kullanımına yakın anlamda 1900 yıllarda radyo yayınlarının başlamasıyla başlar (Kırık, 2014). Bu dönemde uzaktan eğitim hala tek taraflı erişim olmasına rağmen boyut değiştirerek daha fazla kitlelere eğitim vermeye başlamıştır. Öncesinde basılı yayınlar daha sonra gelişen yayın kurumları ile uzaktan eğitim bu günkü şeklini almıştır. Günümüzde alanyazın taraması yapıldığında uzaktan eğitimle ilgili çeşitli tanımlara ulaşılmıştır. Moore ve Kearsley (2005) uzaktan eğitimi, öğretene ve öğrenenin ayrı mekanlarda olduğu; iletişimin çeşitli teknolojiler ile sağlandığı, öğretimin farklı yerlerde sağlanması için özel düzenlemelerin yapıldığı, planlı programlı öğrenme ve öğretme türü olarak tanımlamıştır (Yılmaz ve Karataş, 2020). İşman’a (2008) göre, “*Uzaktan eğitim, farklı ortamlarda bulunan öğrenci ve öğretmenlerin, öğrenme-öğretme faaliyetlerini, iletişim teknolojileri ve posta hizmetleri ile gerçekleştirdikleri bir eğitim sistemi modelini ifade eder*”. Başka bir tanıma göre; geleneksel eğitime nazaran daha esnek ve bireysel öğrenmelere daha uygun bir eğitimidir. Ayrıca uzaktan eğitim, sınıf içi faaliyetlerin gerçekleşme imkânı bulamadığı durumlarda, eğitim uygulamalarını yine planlı öğretim programları ile çeşitli ortamlar yoluyla öğretim imkânı sunar (Alkan, 1987). Bir başka tanımda ise öğretene ve öğrenenin birbirlerinden ayrı uzak olduğu ve daha bağımsız olarak yürütülen bir eğitim olarak tanımlanmıştır (Uşun, 2006). Altıparmak ve diğerleri (2011) uzaktan eğitimi; elektronik olan ya da olmayan araçlar ile zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldıran özel iletişim yolları geliştirilerek birçok öğrenme faaliyetini kullanıcılarına sunan planlı, tasarlanmış kapsamlı bir öğrenme faaliyeti olarak ifade etmektedir. Bilinen geleneksel öğrenme-öğretme yöntemlerindeki sınırlılıklar nedeniyle sınıf içi etkinliklerin yürütülme olanağı bulunmadığı durumlarda eğitim çalışmalarını planlayanlar ve uygulayanlar ile öğrenenler arasında iletişim ve etkileşimin

özel olarak hazırlanmış öğretim üniteleri ve çeşitli ortamlar yoluyla belli bir merkezden sağlanma durumudur (İçten, 2006). Literatürdeki tanımlar incelendiğinde uzaktan eğitim kavramının ilk başlarda amacının, imkânların kısıtlı olduğu dönemlerde öğretimi daha maliyetsiz bir şekilde daha fazla kişi sayısına yaymak olduğu görülmektedir. Bu amaç doğrultusunda çeşitli gazete, kurum, üniversite ve televizyonlar dönem dönem yapılan çalışmalar ile ilerleme göstermişlerdir. Uzaktan eğitimin ilerleyen zamanlarda teknolojinin gelişmesiyle birlikte teknolojinin sağladığı imkânlar doğrultusunda farklı bir tür öğrenme modeli olarak yerini almaya başladığı gözlemlenmiştir. Bugün uzaktan eğitimin tanımlarına baktığımızda belirli bir fiziki ortama bağlı olmaksızın, alanında uzman öğretici kişinin, belirli bir planda, öğretimi karşı tarafa sunmasıdır. Yine tanımlara bakılarak öğrenen kişiden fiziki ortam olarak bağımsız hatta zaman zaman kendi tercih ettiği bir vakitte bilgiye ulaşması anlamı çıkmaktadır.

Türkiye’de cumhuriyetin ilanından sonra gerek çağdaş bir ülke olmak için gerek ülkeyi kalkındırmak için okur-yazar insan iş gücüne ihtiyaç duyulmuştur. Uzaktan eğitim, bu açığı kısa vadede karşılamak adına, eğitim alanındaki sorunların görüşüldüğü bir toplantıda gündeme gelmiş ve halkın okuryazar olmayan kesimine okuma yazma öğretilmesi adına uzaktan eğitim tartışmaları başlamıştır (Kaçan ve Gelen 2020). Hatta Alkan’a göre (1987), Türkiye’de uzaktan eğitim düşüncesi ilk kez, Dewey’in raporu ile gündeme gelmiştir. Ancak bu dönemlerde uzaktan eğitim uygulamaları başlayamamıştır (Özarslan ve Ozan, 2014). Bu yıllardan sonra uzaktan eğitim, halkı bilgilendirerek ekonomiye destek vermesi amacıyla sık sık gündeme gelmiştir. Çeşitli nedenlerle uygulanamayan uzaktan eğitim 1939’da ilk kez toplanan milli eğitim şurasında, uzaktan eğitimi formal eğitime destek olarak kullanılabileceği konusu olgunlaşmıştır (Bozkurt, 2017). Bu dönemde birbirinden bağımsız mektup veya radyo ile yapılan bütün uzaktan eğitim çalışmalarının genel amacı halkı bilinçlendirmek, okur-yazar hale getirmek ve nitelikli iş gücü sağlamaktır. 1955’li yıllara kadar uzaktan eğitimin tartışmalara konu olduğu halde uygulanamamasının nedeni, yeterli öğretmen sayısı olmaması ve öğretmensiz eğitimin sağlıklı olacağı düşünceleridir. İlk kez Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Bankacılık ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, 1956 yılında banka personellerini mektup ile eğiterek uzaktan eğitimi Türkiye’de ilk kez somut olarak uygulamıştır (Demir, 2014). 1960 yılında MEB Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı “Mektupla Öğretim Merkezi” adında ilk kez bir kurul oluşturulmuştur (Özarslan ve Ozan, 2014). Mektupla öğrenme kısa zamanlı ve sınırlı bir eğitim imkânı sağlamış olmasına rağmen Türkiye’de

uzaktan eğitimin kurumsallaşmasına ve kendinden sonra gelecek olan kurumlara zemin hazırlamıştır (Kırık, 2014). Televizyon ve radyo yayınlarının Türkiye’de geliştiği yıllarda bilgi yaymadaki kolaylığı keşfedilmiş ve TRT yayını tarafından eğitsel programlar yapılmaya başlanmıştır. Bu tarihten sonra Film Radyo Televizyonla Eğitim Merkezi (FRTEM) tarafından ilkokul, ortaokul ve liseler denginde programlar yayımlamaya başlamıştır. Bu programların amacı hem eğitimi aksamış öğrencilerin eğitimini devam ettirmek hem de Türk eğitim seviyesini daha çağdaş bir seviyeye çıkarmaktır. Daha sonra Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR) yine birçok alanda televizyon üzerinden eğitsel yayınlar yapmıştır (İşman, 2008). Bu yayınların amacı; yükseköğretim sınavları sonucunda açıkta kalan öğrencilere eğitim öğretim olanağı sağlamak böylece nitelikli iş gücünü yetiştirmek olmuştur. Teknolojinin gelişimiyle paralel olarak gelişen uzaktan eğitim uygulamaları Covid-19 pandemisinden önce üniversite, kamu ve özel kurumları tarafından etkili bir şekilde kullanılmış, hatta üniversitelerin büyük bir oranı uzaktan eğitim ve video konferans sistemi ile diploma ve sertifikalar vermiştir (Özbay 2015). Teknolojinin insan hayatının içinde daha büyük roller almaya başlamasıyla eğitiminde teknoloji dönüşümü ihtiyaçları başlamıştır. 2010 yılında Millî Eğitim Bakanlığı, Eğitimde FATİH Projesi (Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi Projesi), eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak ve okullarda kullanılan teknolojiyi arttırmak ve öğrencilere çok yönlü bilgiye yönlendirmek amacıyla başlatılmıştır. Fatih projesinin hayata geçirilmesi sürecinde beş ana bileşenden oluşmaktadır. Bu beş bileşen içinden e-içeriğin sağlanması ve yönetilmesi görevini yöneten Eğitim Bilişim Ağı (EBA), öğretmen ve öğrencilerin ihtiyaç duydukları ders materyallerini çevrimiçi olarak sunma amacıyla kurulmuştur (MEB, 2022). EBA sistemi, öğretmen ve öğrencilerin ders içeriğine uygun metin, görsel, müzik, animasyon, video vb. materyaller içermektedir. Ayrıca EBA dosya yükleme özelliği ile kullanıcılar tarafından içerik paylaşımların yapılabilme olanağı sağlamaktadır (Aktay ve Keskin, 2016). En nihayetinde EBA’nın kuruluş amacı artan teknolojik gelişmeler ile bilginin dijital kaynaklar tarafından daha kolay ulaşıldığı ve yayılmasının daha kolay olduğu bir dönemde, eğitimi güncel tutmaktır. Bu dönemde eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak ve okullardaki teknolojiyi iyileştirmek adına Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı iş birliği ile öğretmen ve öğrencilere birer adet tablet bilgisayar seti, okullara bilişim teknolojileri araçlarının dağıtımı yapılması hedefi koyulmuştur. Bu sistemin amacı, öğretmenlerin EBA da zengin içerik bulması, öğretmenin de içerik geliştirip siteye yükleme yapabilmesidir. Bu amaçla öğretmenler birbirinden haberdar olacak ve zümreler arası iletişim kurularak eğitim

dönüşüp gelişmesi sağlanacaktır. Öğrenciler için de sanal ortamda kolay ulaşılabilir doğru kaynaklardan bilgi elde etmeyi öğrenecekleri bir sistem düşünülmüştür. Bu düşünceyle 2010-2018 yılları arasında EBA platformuna yönelik öğretmen görüşleri alınarak yapılan araştırmalar incelenmiştir. Yapılan araştırmalar sonrasında ulaşılan sonuçlara göre; birçok öğretmenin EBA'dan haberdar olmadığı, araştırma ile haberdar olduğu ve EBA'nın yeterince tanıtılmadığı görüşleri ile karşılaşmıştır. Genel olarak kullanım düzeyinin ilkökul öğretmenlerinde düşük ortaokul ve lise branş öğretmenlerinin ise daha fazla olduğu belirtilmiştir (Demir ve diğerleri, 2018). EBA'yı kullandığını ifade eden katılımcı görüşlerine göre genelde, “bilgi almak, haberleri okumak, öğrencileri yönlendirmek, kazanım testlerini kullanmak, sınavlara hazırlık, pekiştirme ya da video, animasyon ve diğer görsel materyallerden yararlanma” amaçlı kullandıkları gibi ortak sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmenlerin EBA kullanımına yönelik, genelinde içerik üretimine katkı sağlamadıkları sadece bilgi almak için kullandıkları tespit edilmiştir (Güvendi, 2014; Kalemkuş, 2016; Türker ve Güven, 2016). Aynı zamanda yapılan araştırmalarda EBA'yı kullanmadığını belirten görüşlere de rastlanılmıştır. Bu öğretmenler, sistemsel alt yapı ve internet ve donanım sorunlarını gerekçe göstermişlerdir (Becit-İşçitürk ve Turan, 2018). Öğretmenlerin görüşlerine göre FATİH projesinin sınırlı kaldığı, dağıtılan teknolojik araçların eğitim amaçlı kullanılmadığı, içeriklerin yetersiz olduğu ve yeterli eğitim almadıkları belirtilmiştir (Altın ve Kalelioğlu, 2015). Projenin altyapısının tam olarak tamamlanmadığı için EBA'dan verim alamadıkları ifade edilmiştir. Hizmet içi eğitimlerin hazırlanma aşamasında öğretmenlerin eksiklerinin tespitinin yapılmaması ve kurs saatlerinin zamanlarının uygun olmamasından dolayı hizmet içi eğitimlerden yararlanamamışlardır (Akar-Vural ve Ceylan, 2014). Balaman ve Hanbay-Tiryaki'nin (2021) araştırmasına göre “EBA kullanımına yönelik hizmet içi eğitim alan öğretmenlerden %48'i eğitimin faydalı olduğunu düşünürken, %10,5 'i faydalı olduğunu düşünmemekte, %41,5'i ise faydalı fakat yeterli olmadığını düşünmektedir.”

Branş bazında yapılan araştırmalarda; Matematik branş öğretmenleri matematikte seviye farkını gruplandırılarak verilmesinin daha yararlı olacağını bildirmiştir (Erensayın ve Güler, 2017). Sınıf öğretmenleri siteyi kullanım sıklığı düşük çıkmış, çoğunluk site ile ilgili bilgisi olmadığını söylerken, EBA'dan haberdar olduğunu, etkili ve verimli bir site olduğunu belirten sınıf öğretmenleri de olumlu yanıtlar vermiştir (Kurtdele-Fidan, Erbasan ve Kolsuz, 2016). Sosyal bilgiler öğretmenleri genel olarak

EBA'nın faydalı olduğunu ancak yeteri kadar geliştirilemediği için kullanımı kullanamadıklarını belirtmiştir (Çakmak ve Taşkiran, 2017). Yerli'nin (2018) araştırmasına göre, sosyal bilgiler öğretmenleri EBA'nın içerik bakımından geliştirilmesini ve sitenin uygulayıcıları olan öğretmenlerin gelişimine de önem verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca Sosyal Bilgiler 8. Sınıf, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin ortaöğretim tarih dersine göre daha anlaşılır içeriklere sahip olduğu gözlemlenmiştir (Öner, 2017). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenleri EBA'yı verimli buldukları halde alt yapı sorunları ile ilgili aksaklıklar yaşadıklarını, sistem ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğunu ve Arapça içerik olmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca din kültürü öğretmenleri sistemde engellilere yönelik içerik olmamasının eksikliğini vurgulamışlardır (Karasu, 2018). Türkçe öğretmenleri, ders içeriklerinin, konu özetleri, sınav hazırlığı ve çalışma kâğıdı şeklinde sistemde bulunduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında ilgili olmayan birçok içeriğin bulunduğunu, dolayısıyla modüllerin bilinçsizce kullanıldığını ve eğitim portalının bu hâliyle yeterince etkili olamayacağını savunmuşlardır (Maden ve Önal, 2018). Saklan ve Ünal (2018) araştırmasında, öğretmenlerin dijital olanaklardan faydalanabilmek için önce okulların fiziksel altyapısının iyileştirilmesi gerektiğini savunmuş ve EBA'nın tanıtımının yetersiz olduğunu, EBA ile ilgili olarak yeterliliğin henüz beklenen seviyede olmadığını ifade etmiştir. Yapılan araştırmaların genelinde görsel sanatlar öğretmenleri görüşü alınmamıştır. Ayan (2018), ortaokul öğretmenlerinin görüşlerini aldığı araştırmasında görsel sanatlar öğretmenlerinin de görüşünü almıştır. Araştırmada katılımcı görsel sanatlar öğretmeni; *EBA kullanımı konusunda eksikliğim yok, fakat EBA Görsel Sanatlar branşına yönelik bir şey barındırmıyor, bu yüzden sıklıkla EBA'ya başvuramıyorum.* şeklinde ifade etmiştir. Araştırmaların incelenmesi sonucu, Eğitim Bilişim Ağı yüz yüze eğitim döneminde öğretmenlerin, alışık olmadığı bir uygulama olarak gördüğü, hizmet içi eğitimlere yeterince ulaşamadığı, bu sorunları ortadan kaldıracak olan EBA tanıtımlarının yeterince iyi yapılmadığı bu nedenle uygulamanın iyi anlaşılmadığı yorumuna ulaşılmıştır. EBA'nın, bilginin değişen ve dönüşen kümülatif haline uyum sağlaması açısından uygulamanın önemli olduğu düşünülmektedir. Öğretmenlerin kullanımının zayıf olması, istenilen hedeflere o tarihlerde ulaşılmadığını göstermesine rağmen, eğitimin dijital kaynaklardan yararlanma bakımından önemli bir adım olduğu düşünülmektedir.

Pandeminin giderek salgın halini aldığı 2020 yılının ilk yarısında alınan ilk

önlem, kalabalık ortamlardan uzak durulması olmuştur. Henüz tedavisi belli olmayan salgına karşı insan sağlığını korumak adına alınan kararlardan en acili okul öncesi eğitimden yükseköğretime hatta halk eğitiminden yaygın eğitime kadar kapatılarak eğitime ara verilmesi olmuştur. Türk eğitim sistemi, 16 Mart'tan itibaren yüz yüze eğitime ara vermiş fakat salgının hızla yayılması ve can kayıplarının yaşanması üzerine Sağlık Bakanlığı ve Bilim Kurulu ile sürekli görüşme halinde olan Milli Eğitim Bakanlığı, hali hazırda var olan Eğitim Bilişim Ağı platformunu bir hafta içinde güncelleyerek programı uzaktan eğitime dönüştürmüştür. Böylece bir üç hafta aranın ardından 2019-2020 eğitim öğretim döneminin geri kalanı uzaktan eğitimle devam etmiştir (Kahraman, 2020). Uzaktan eğitimin ilk başladığında akademik dersler ağırlıklı olacak şekilde EBA platformu üzerinden yüz yüze eğitime göre yapılan programların acil olarak web tabanlı uzaktan eğitime dönüştürülmüştür (Keskin ve Özer-Kaya, 2020). Böylece EBA üzerinden internet tabanlı uzaktan eğitim aktif olarak kullanılmaya başlanmıştır (Özdoğan ve Berkant, 2020). Öğrencilerin uzaktan eğitime erişimini kolaylaştırmak ve televizyon üzerinden de erişim olanağı sağlamak için TRT ile protokoller yapılmıştır. MEB, sahip olduğu insan kaynağını kullanarak uzaktan eğitim için ihtiyaç duyulan videolarını kısa sürede üretmiş ve bu içerikler EBA ile TRT üzerinden yayınlanmıştır (Özer ve Suna, 2020). Bu ağ bir internet ağı yaratmış olsa da her noktaya tam erişilemediğinden TV ayrıca bir araç olarak kullanılmıştır (Telli ve Altun, 2020).

Türkiye’de uzaktan eğitim yıllardır devam eden bir eğitim faaliyeti olmasına rağmen geçtiğimiz küresel salgında gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetleri acil uzaktan eğitim ifadesiyle nitelendirilebilir (Bozkurt, 2020). Bozkurt (2020) araştırmasında, uzaktan eğitimin normal zamanlarda uzaktan eğitimi bir seçenek olarak kullanılırken Covid-19 pandemisi döneminde gelişen uzaktan eğitime geçişin bir zorunluluk olduğunu ve bu ayrımın yapılan değerlendirmelerde göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir. Türkiye Uzaktan eğitim konusunda önemli bir birikime sahiptir, Türk eğitim sisteminde uzaktan eğitime web tabanlı destek olarak veya alternatif olarak kullanılmaktadır. Ancak Türkiye’deki Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okulların tamamı yaklaşık 16 milyon 550 bin öğrencidir, bu kadar öğrenciye uzaktan eğitim vermek ilk defa karşılaşılan bir durumdur. Ülkemiz teknolojik alt yapı ve internet ağı ve teknolojik araç imkânları bakımından iyi durumdadır ancak yeterli değildir (Yılmaz, 2020). Dolayısıyla uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimi bu şartlarda

karşılaştırmak doğru değildir. Bu açıdan ister uzaktan ister yüz yüze eğitimde asıl dikkat edilmesi gerekenin uzaktan eğitimde içerik durumunun iyi sağlanması konusu olması gerekir. Uzaktan eğitim doğru planlandığında hedef kazanımları gerçekleştirme açısından yüz yüze eğitimden farkı yoktur. Öyleyse asıl dikkat çekilmesi gereken husus uzaktan eğitimde uygulanan içeriklerin ve öğretim yöntemlerinin kalitesidir (Bozkurt, 2020). Bu durumda uzaktan eğitim sürecini yüz yüze eğitim ile karşılaştırılması değil, uzaktan eğitimi kendi dinamikleri açısından değerlendirmek doğru olacaktır. Doğru teknoloji ve materyalle sunulduğunda uzaktan eğitim verimi de oldukça yükseltilebilir. Acilen yapılan planlamalar nedeni ile uzaktan eğitime kısa bir sürede geçildiği için etkilerinin neler olabileceği, nasıl çözümlenebileceği gibi tartışmalar yapılamamıştır. Bu durum birçok sorunları da beraberinde getirmiştir. Her öğrencinin derse katılabilmesi için internet alt yapısı sorunları haricinde her ailenin çocuğuna özel bilgisayar telefon tablet alabilme imkânı doğrudan eğitim de fırsat eşitliğine işaret etmektedir. Uzaktan eğitime zorunlu geçiş Türkiye de olduğu gibi birçok ülkede eğitim eşitsizliği ve fırsat eşitsizliği sorununu ortaya çıkarmıştır (Özer ve Suna, 2020). İnternetteki hız sorunu, her öğrenciye ulaşmaması ve hanelerde bilgisayar bulunma oranının düşüklüğü önemli bir sorundur. Derste kullanılacak olan materyal ve sunuların öğrenciye ulaşması ders verimliliğini etkilemektedir. Görsel sanatlar eğitimi özeline baktığımızda ders materyallerinin, resimler, hazır videolar sanal müze gezileri, çevrim içi uygulamalar üzerinden tasarım yapma ve interaktif ders içi etkinlikleri gibi içeriklerden oluşması dersi etkili hale getireceği düşünülmektedir. Yüz yüze sınıf eğitimleri için hazırlanan ders içeriklerinin doğrudan çevrimiçi ortamlara aktarılması ile yapılandırılan içerikler ders verimini düşürmektedir. Öğrencilerin bilgisayarlarına uygun olmayan içerik tipi, dosya büyüklüğü ve kullanıcı tarafından görüntülenebilme zorlukları ve öğrencilerin yoğunlaşma süreleri dikkate alınmadan yapılan canlı video dersler, acil uzaktan eğitim döneminde yaşanan başlıca olumsuzluklardır (Bingöl, 2020).

Uzaktan eğitim döneminde içeriğin niteliği konusunda yapılan araştırmalar ele alındığında asıl önemli husus, uzaktan eğitimi uygulayan öğretmenin yaşadığı ders içeriği arayış sorunudur. Öğretmenlerin yüz yüze eğitim için tasarlanmış bir öğretim programını uzaktan eğitim ile öğrencilere iletmeye çalışmaları hem yeterlilik hem de mesleki zorlukları beraberinde getirmiştir (Battal ve Koşar, 2021). Öğretmenler, ders içeriğini dijital ortamda sunma, sınıf yönetimi, öğretim yöntemlerini çeşitlendirme, etkili iletişim kurma ve dijital materyal eksikliği, uzaktan eğitimden keyif alamama gibi sorunlar

yaşamaktadır (Yılmaz, 2020). Bu gibi kriz durumlarında eğitimin etkili olabilmesi için öğretmenlerin dijital becerilerinin yüksek olması, sahip olduğu dijital fırsatları daha etkin kullanabilmesi öğrencilerin uzaktan eğitimden daha fazla yararlanabilmesi demektir (Özer ve Suna, 2020). Ancak bu süreçte öğretmenler bu gibi sorunlara çözüm geliştiremediği için motivasyonlarının olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir (Fidan, 2020). Bu dönem yapılan araştırmalar öğretmenlerin yaşadığı güçlüklerin önemli bir bölümü eğitim-öğretim faaliyetlerinden ve yüz yüze eğitim için tasarlanmış bir programın, uzaktan eğitimde uygulanamıyor olmasından kaynaklandığını destekler niteliktedir (Battal ve Koşar, 2021). Diğer yandan öğretmenlerin öğrencilerini değerlendirmede yaşadıkları güçlükler de mesleki yetersizlik duygularının altında yatan temel etkenlerden biri olabilir (Bayburtlu, 2020). Bingöl (2020) araştırmasında, uzaktan eğitim dersleri için hâlihazırdaki ders işleyişinin çevrim içi süreçlere uyumlu hale getirilmesi öğretmenlere ayrı bir iş yükü getirdiğini belirtmiştir. Acil bir ortam dahi olsa öğretmenlerin çevrimiçi eğitimleri hazırlama ve verebilme yetkinliklerinin geliştirilmesi ve bu çalışmanın doğrudan devlet tarafından organize edilecek biçimde desteklenmesi gerekmektedir. Tüm bu dezavantajlar öğretmenleri uzaktan eğitim sürecinde mesleki motivasyonları açısından olumsuz etkilemiştir (Uzoğlu, 2017). Covid 19 nedeniyle okulların kapanmasıyla birlikte yürütülmeye başlanan acil uzaktan eğitim faaliyetlerinin psikolojik etkileri bulunmaktadır (Arslan, 2021; Tönbül, 2020). Salgından etkilenme konusunda sağlık sektörü çalışanlarından sonra eğitim sektörü çalışanları gelmektedir (Telli-Yamamoto ve Altun, 2020). Bu kapsamda, eğitim öğretim görevlerini uzaktan eğitim yolu ile devam ettiren öğretmenlerin, süreç boyunca yaşadığı problemlerin detaylı şekilde belirlenmesi, eğitim öğretim faaliyetlerini iyileştirilmesi açısından oldukça önemlidir (Çakın ve Külekçi-Akyavuz, 2020).

2.4. İlgili Araştırmalar

2.4.1. *İlgili Yurt İçi Araştırmalar*

Daşdemir ve Cengiz (2022) araştırmalarında, pandemide uzaktan eğitim döneminde öğretmenlerin süreci nasıl değerlendirdiklerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin genel olarak iletişim kurmakta zorlandıkları ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca öğretmenler, öğrencilerin öğrenme seviyelerini kestiremediklerini ifade etmişlerdir. Sürecin devam etmesi durumunda internet alt yapısı ve iletişim sorunlara çözüm bulunması önerilmiştir.

Özçelik (2022) sınıf öğretmenlerin salgın döneminde verilen uzaktan eğitim ile ilgili karşılaştıkları problemleri ve çözümlerini incelemiştir. Bulgulara göre, öğretmenlerin geneli pandemi öncesi uzaktan eğitim ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Pandemi döneminde verilen uzaktan eğitimin sistem alt yapısı olarak eksikliklerinin olmasına rağmen eğitimdeki açığı azaltacağı düşüncesini belirtmişlerdir.

Akbayrak ve diğerleri (2021) araştırmalarında, Türkiye'nin yedi bölgesinde özel eğitim ve genel eğitim okullarında çalışan toplam 15 özel eğitim öğretmeni ile görüşmüştür. Araştırma bulgularına göre, özel eğitim alan öğrencilerin uzaktan eğitime ulaşmalarında farklı planlara ihtiyaç duyabileceği ve uzaktan eğitim hizmetleri sağlanırken bireylerin bireysel ihtiyaçlarının gözetilmesi bilgilerine ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin eğitiminde öğrenci velileri ile iletişimin sağlandığı bir uzaktan eğitim modelinin olması gerektiği de tespit edilmiştir.

Aksüt ve Ezer (2021), pandemi dönemi sosyal bilgiler dersinde EBA kullanımına yönelik öğretmen görüşlerini almıştır. Bulgulara göre, EBA'nın tüm öğretmen ve öğrenciler tarafından sınırsız kullanılabilen, çeşitli ve fazla içeriğe sahip olan nitelikli bir platform olduğu belirlenmiştir.

Akyıldız ve Yurtbakan (2021) araştırmalarında, okul idarecileri ve öğretmenlerin salgın ile ilgili algılarını ve sürecin tutum ve davranışlarına etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Tarama modelinde yürütülen araştırmada, toplam 662 katılımcıya ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına göre, idareci ve öğretmenler, salgında yapılan uzaktan eğitimde öğrenci motivasyonu, derse devam etmeme, teknolojik araç gereç, ölçme ve

değerlendirmede yeterli olamama gibi sorunları dile getirmişler.

Alanoğlu ve Doğan (2021), öğretmen görüşlerine göre pandemi süreci ve öğrencileri değerlendirmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, öğretmenler eğitimin sürdürülebilirliği ve teknoloji kullanma becerilerinin artmasını avantajlar, bilgisayar ve donanımlarını, internet altyapı yetersizliğini ise dezavantajlar olarak ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin geneli, sürecin öğrenciler üzerindeki etkisine; teknoloji kullanma yeterliğinin artmasının ve öğrencilerin bağımsız araştırma yapabilmelerinin olumlu ve motivasyon düşüklüğü ile bilgi kirliliğinin ise olumsuz olduğu görüşlerini savunmuşlardır.

Altıntaş-Yüksel (2021) araştırmasını, sınıf öğretmenlerinin pandemi dönemi verilen eğitime bakış açılarını ortaya koymak amacıyla toplam 30 öğretmen ile yürütmüştür. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin yüz yüze eğitim dönemindeki programın uzaktan eğitimde kullanılması, ölçme değerlendirmenin doğru yapılamaması ve yaşanan sıkıntıların genelinin teknoloji kaynaklı olması gibi sonuçlara ulaşmışlardır.

Altun (2021) araştırmasında, toplam 40 din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenin Covid-19 pandemisinde, eğitim ile ilgili görüşlerini almıştır. Araştırma bulgularına göre, öğretmenler din kültürü ve ahlak bilgisi dersi kapsamında teknolojiye entegre etmek için hizmet içi eğitim gerekliliğini dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin uzaktan eğitim uygulamaları konusunda yorumları bilgi eksikliği ve bu nedenle kendilerini yeterli görmedikleri yönündedir. Bu süreçte öğrencilerin derse devam etmeme oranı, yaşanan en önemli sorunlardandır.

Aral ve Kadan (2021) uzaktan eğitim döneminde okul öncesi öğretmenlerinin karşılaştıkları problemleri incelemiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenler, uzaktan eğitim sisteminde internet ve sistemsel alt yapı sorunlarından ve yeteri kadar katılımın olmamasından ayrıca velilerin uzaktan eğitime olumsuz tutumlarından kaynaklı sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Arslan'ın (2021) araştırmasında, pandemi dönemi alınması düşünülen Hizmet İçi Eğitimler ile ilgili öğretmen görüşleri incelenmiştir. Nitel yöntemde, yarı yapılandırılmış görüşme çevrimiçi platformda gerçekleştirilen araştırmanın bulgularına göre, öğretmenler süreci kriz olarak adlandırmıştır. Pandeminin başlamasıyla insan sağlığı açısından uzaktan eğitime geçiş olumlu bulunmuş ancak sürecin uzun belirsiz ve karmaşık yönetildiği dile getirilmiş. Öğretmenlerin en etkilendiği olumsuz taraf uzaktan

eğitimde ders vermek ve teknolojik yetersizliktir. Öğretmenler hem hizmet içi eğitim hem de psikolojik dayanıklılık açısından da destek ihtiyacını belirtmişlerdir.

Arslan ve Görgülü-Arı (2021), salgın dönemi yapılan uzaktan eğitim ile ilgili fen bilimleri öğretmenlerinin görüşlerini almıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmenler, öğrencilerin devamsızlık, derse yeteri kadar önem vermeme, etkili iletişim kuramama gibi sorunları ifade etmişlerdir.

Avcı ve Akdeniz (2021) araştırmalarında, pandemi döneminde öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları problemleri ve bu problemleri değerlendirmelerini istemiştir. Farklı branşlardan öğretmenler uzaktan eğitim sırasında internet bağlantısı ve teknoloji kaynaklı sorunlar yaşadıklarını ve her öğrencinin internet ve teknolojik araç gerece ulaşamadığını belirtmişlerdir.

Ayaz'ın (2021) araştırmasında, pandemi döneminde uzaktan eğitim ile işlenen ilkökul fen bilimleri dersi için öğretmen ve veli görüşleri incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretmen ve ebeveynlerin EBA'yı takip ettiği, ayrıca öğretmenlerin diğer internet platformları ile de öğrencilerine paylaşım yaptığı görülmüştür. Salgın süreci uzaktan eğitimde eğitim durumlarının ulaşılabilir olması açısından ders içeriklerine evde yapabilecekleri deneyler ile dersleri anlattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bakırcı ve diğerleri (2021) toplam 10 Fen Bilgisi öğretmeni ile yürüttüğü araştırmasında Covid-19 sürecinde uzaktan eğitimde fen bilgisi öğretmenlerinin mesleki kazanımlarını ve sorunlarını incelemiştir. Bulgulara göre, fen bilgisi öğretmenleri uzaktan eğitim uygulamalarının mesleki gelişimlerine katkı sağladığını, özellikle birçok bilgisayar programını, yazılımını ve donanımını etkili bir şekilde kullanmayı öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Eğitim durumları kısmında karşılaştıkları olumsuzluklarda ise öğrencilerin isteksiz olmalarını ve bilgisayara ve internete erişimde sıkıntı yaşamalarını, derse devam etmeme ve motivasyon eksikliğini belirtmişlerdir.

Baki ve Çelik (2021) araştırmalarında, ortaokul biriminde görev yapan matematik öğretmenlerinin pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecindeki deneyimlerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, kırsal kesim öğretmenleri ile şehir merkezi öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlarda farklılık gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin pandemi sürecinde öğretim elemanları, teknoloji ve dış faktör kaynaklı zorluklar yaşadıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin bu sorunlara yönelik çözümleri teknoloji kullanımını artırma, yenilikleri takip etme, öğrenci motivasyonu ve derse devam etmesini artırma, ders materyalleri ve

içerikleri geliştirme gibi maddeler olmuştur. Ayrıca bulgulara göre kırsal kesimlerde öğretmenlik yapan öğretmenler ile şehir merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin sorunlarının farklı olması nedeni ile çözümleri de farklıdır.

Balaman ve Hanbay-Tiryaki (2021), toplam 12 öğretmenin pandemide yürütülen uzaktan eğitim ile görüşlerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretmenler yerli bir canlı ders yazılımı ihtiyacı olduğunu ve uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığını, uzaktan eğitimde ölçme-değerlendirme problemi, öğrencilerin teknik altyapı ve imkânlar açısından eşit şartlarda olmamasını, hizmet içi eğitim ihtiyacını, öğrencilerin derse devam etmemelerini belirtmişlerdir.

Baran ve Sadık (2021) pandemi döneminde sınıf öğretmenlerinin deneyimlerini incelemek amacıyla, toplam 10 sınıf öğretmeniyle gözlem ve görüşme tekniklerinin kullanıldığı üç aşamalı bir araştırma yürütmüştür. Araştırmanın birinci aşamasında öğretmenlerin hazırbulunuşluklarını internet ortamında yarı yapılandırılmış görüşme formu ile alınmış, ardından tecrübe verilerini toplamak için katılımcıların iki uzaktan eğitim dersi gözlemlenmiştir. Bulgulara göre öğretmenlerin daha önce uzaktan eğitim deneyimlerinin bulunmadığı halde teknolojik hazırbulunuşluklarının olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğretmenler branş bazında kendilerini yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler uzaktan eğitimi olumsuz bulmasalar da ölçme değerlendirmenin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Batmaz ve diğerleri (2021) Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitim döneminde hayat bilgisi dersine yönelik öğretmen görüşlerini incelemiştir. Araştırmanın bulgularında, sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitimde genel olarak ders kitabına göre ders işlediği, ölçme değerlendirmede ise daha çok soru-cevap ve ders kitabındaki alıştırmalardan yararlandıkları görülmüştür. Bu dönemde karşılaştıkları problemlerde en fazla internete erişim ve ders materyallerine ulaşım ve kullanım sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler EBA TV de yayımlanan dersleri verimli bulmadıklarını ve ders kazanımlarının olağanüstü durumlara revize edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Bulut ve Susar-Kırmızı (2021), Covid-19 pandemisinde sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde deneyimlerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, uzaktan eğitim döneminde, derse katılımın ve motivasyonun düşük olduğu ve internet alt yapı gibi yetersizliklerin yaşandığı, süreçte öğrencilerin konuşmak ve yazı yazmak istemedikleri ortaya çıkmıştır.

Can'ın (2021) araştırmasında, pandemide derslerini uzaktan yürüten Türkçe öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin çoğunluğu uzaktan eğitim döneminde Türkçe derslerinde genel olarak olumsuz eğitim süreçleri geçirdiği için öğretmenlik mesleğinin daha da zorlaştığını ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitim döneminde yüz yüze eğitimi tercih ettiklerini, bu sürecin bitmesinin hemen ardından yüz yüze eğitime geçilmesini beklediklerini ifade etmişlerdir.

Canpolat ve Yıldırım (2021) araştırmalarında, ortaokul öğretmenlerinin pandemi döneminde uzaktan eğitim deneyimlerini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında öğretmenler, uzaktan eğitim dönemine olumlu yaklaşımları olmasına rağmen eğitim sürecinde öğrenci katılımının az olması, öğretimin etkili olmaması gibi çeşitli konulardan dolayı olumsuz düşünmektedir.

Cantürk ve Cantürk (2021) araştırmalarında, İngilizce öğretmenlerinin uzaktan eğitim dönemi ile ilgili tecrübelerini metaforlar yoluyla incelemiştir. Ulaşılan bulgulara göre öğretmenler en fazla konu anlatımıyla ilgili metaforlarda en çok etkileşim sorunu yaşamışlardır. Ayrıca çoğu öğretmen uzaktan eğitimi pandemi döneminde bir ihtiyaç olarak görmüştür. Sınıf yönetimi konusunda öğretmenlerin bir kısmı uzaktan eğitimi daha yönetilebilir bulurken bir kısmı daha ulaşılması zor bulmuştur.

Çetin ve diğerleri (2021) araştırmalarında, uzaktan eğitim yolu ile yürütülen beden eğitimi ve spor derslerine ilişkin görüşlerini almak için toplam 12 beden eğitimi öğretmeni ile görüşmüştür. Araştırma sonucunda, beden eğitimi dersinin uzaktan eğitimle yürütülmesinin başarılı olarak sürdürülemediği, pandemi süresince uzaktan eğitime devam edilmesi halinde altyapı, eğitim programı ve içerik geliştirici çalışmaların yapılması gerektiği ortaya çıkarılmıştır.

Çilek ve diğerleri (2021), sınıf öğretmenlerinin salgın sürecinde uzaktan eğitime yönelik görüşlerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, sınıf öğretmenleri uzaktan eğitimin olumlu yönleri olarak zaman ve mekândan tasarruf, derslerin kayıt altına alınması, salgından korunma, süreç içerisinde öğrenci velisinin desteği ve teknolojik becerileri geliştirmesini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin olumsuz ifadeleri ise internet alt yapı yetersizliği, teknolojik aletlere ulaşma sıkıntısı, motivasyon eksikliği, veli müdahaleleri ve ekran önünde sosyal olmaktan uzak olma şeklindedir.

Çokyaman ve Ünal (2021) araştırmalarında, pandemi döneminde öğretmen ve öğrencilerin süreci metaforik olarak nasıl ele aldıklarını incelemiştir. Araştırma verilerine

göre, uzaktan eğitime yönelik metaforlar erişim, esneklik, eğitim, etkileşim ve duyuşsal kategorileri ortaya çıkmıştır. Katılımcıların geneline bakıldığında uzaktan eğitim ile ilgili olumlu yönde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Emin ve Elaldı (2021) araştırmalarında, öğretmenlerin pandemi dönemi uzaktan eğitim süreci hakkındaki görüşlerini incelemiştir. Araştırma bulgularında öğretmen-öğrenci iletişimini artıracak kanalların çoğaltılması, öğretmenlerin uzaktan eğitim konusunda kişisel ve mesleki gelişimlerini artırmaya yönelik eğitimlerin düzenlenmesi tespit edilmiştir.

Erbil ve diğerleri (2021) araştırmalarında, Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitim uygulamaları hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşlerini incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre, internet ve teknolojik alt yapı, veli, öğretmen, öğrenci, uygulama uygulanan öğretim yöntem ve teknikleri ve EBA olmak üzere yedi adet temaya ulaşılmıştır.

Gür-Erdoğan ve Ayanoğlu (2021), salgın sürecinde eğitim programlarının uzaktan eğitimde uygulanmasına yönelik öğretmen görüşlerini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, öğretmenler, uzaktan eğitim hakkında yeterince bilgi sahibi olmamalarını, öğrenciler ile iletişimin sınırlı olmasını ve seviyeye uygun yeterli ölçme içeriklerinin olmamasını, karşılaştıkları güçlükler olarak belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler EBA platformunda programların daha verimli bir şekilde uygulanabilmesi için; oyun ile öğrenme, filmler, şarkılar, görseller, deney ve STEM etkinlikleri ile platformun zenginleştirilmesi önerisinde bulunmuşlardır.

Han ve diğerleri (2021) araştırmalarında, pandemide uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönlerini araştırmak için toplam 187 gönüllü okul yöneticisi ve öğretmene ulaşmışlardır. Araştırma bulgularına göre, pandemi sürecinde uzaktan eğitim uygulamalarında sık karşılaşılan olumsuz görüş, internet erişimine ve teknolojiye bağlı yaşanan sorunlardır. Bu süreçte birçok öğretmen ve öğrenci EBA'ya bağlanmakta güçlük çekmiştir, sonucuna ulaşılmıştır.

Hiçyılmaz'ın (2021) araştırmasında, farklı illerde ve okullarda görev yapan 12 görsel sanatlar öğretmenin karşılaştığı sorunları nitel yöntemde araştırmıştır. Görüşme tekniği ile elde edilen araştırma bulgularına göre öğretmenlerin olumlu ya da olumsuz görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin uzaktan görsel sanatlar öğretim sürecinde internete erişim, altyapı eksikliği ve öğrenme süreci ile ilgili sorunlar

yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde düz anlatım yöntemini diğer yöntem ve tekniklere göre daha fazla tercih ettikleri belirlenmiştir.

Işıkoğlu ve diğerleri (2021) araştırmalarında, pandemi dönemi okul öncesi öğretmen ve yöneticilerinin görüş ve deneyimlerini incelemiştir. Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde dersleri var olan planlar ile sürdürdüklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı uzaktan eğitimin devamı konusunda içeriğin zenginleştirilerek yüz yüze eğitime destek olarak kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimin hem sistemsel hem de ders içeriği olarak donanımlı hale getirilmesi ve öğretmenlere hizmet içi eğitimler ile teknoloji kullanımının artırılması yönünde üç önemli görüş çıkmıştır.

İnal ve diğerleri (2021) araştırmalarında, Covid-19 pandemisinde EBA platformunda ders işleyen toplam 15 müzik öğretmeniyle görüşmüş, uzaktan eğitim ile görüş ve deneyimlerini incelemiştir. Araştırma bulgularında öğretmenler uzaktan eğitim tecrübeleri olmadığını ve uyum süreci yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin geneli yüz yüze eğitimin müzik eğitimine daha uygun olduğunu ancak olağanüstü pandemi döneminde uzaktan eğitimin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitime yönelik olumsuzluklara, bilgisayar ve internet erişimi, öğrencilerin kameralarının kapalı olması ve derse katılımın az olması örneklerini vermişlerdir.

İnce ve diğerleri (2021) araştırmalarında, coğrafya öğretmenlerinin uzaktan eğitim ile gerçekleştirdikleri derslerini çeşitli değişkenler açısından değerlendirmiştir. Araştırma kapsamında toplam 324 coğrafya öğretmenine yarı yapılandırılmış görüşme formu ve araştırmacılar tarafından daha önce geliştirilen “Uzaktan Eğitim ile Coğrafya Öğretiminin Etkililiği Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırma kapsamında, coğrafya öğretmenleri uzaktan eğitime karşı değildir ancak uzaktan eğitim yüz yüze eğitimin yerini almayacaktır, öğrenciler derslere yeterince katılmamaktadır ve bilgisayar karşısında derse yoğunlaşmamaktadır sonuçları ortaya çıkmıştır.

İskenderoğlu ve Konyalıhatipoğlu (2021) araştırmalarında, pandemi dönemi matematik öğretmenlerinin uzaktan eğitim bakış açıları ve deneyimlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma bulgularına göre matematik öğretmenleri daha önce teknolojiyi derslerinde çok az kullandıklarını, bu sürecin sonunda teknoloji kullanımının arttığını belirtmişlerdir. Öğretmenler bu sürecin farklı yöntem teknikleri derslerinde kullanmalarına rağmen kazanımlar konusunda etkili olmadığını, farklı içerikler bulmasına rağmen derse uyarlamada yetersiz olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin pandemi döneminde karşılaştıkları problemler kazanımlara ulaşma, devamsızlık, yetersiz

teknolojik bilgi ve değerlendirmedir.

Kaplan ve Gül den (2021) yaptıkları araştırmada, salgın dönemi uzaktan eğitimini öğretmen görüşlerine göre değerlendirmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğrenciler arası teknolojik araç gerece ulaşmada fırsat eşitliği, öğretmenlerin hizmet içi eğitimler ile desteklenmesinin uzaktan eğitimin işlevselliğini yükselteceği düşüncesi, farklı araç gereç ve malzeme ile derslerin desteklenmesi ve ayrıca ölçme-değerlendirme sürecinin uzaktan eğitim durumlarına uygun olması gibi görüşler ortaya çıkmıştır.

Karaca ve diğerleri (2021) araştırmalarında, uzaktan eğitimin yararlarını incelemişlerdir. Araştırma verilerine göre, öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik yarar algıları orta düzeyde bulunmuştur. Öğretmenlerin algılarında cinsiyet, öğrenim durumu ve kıdem yılı arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmezken, görev yapılan kademedede, anaokulunda görev yapan öğretmenler lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür. Cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık yokken öğretmenlerin uzaktan eğitim algılarının görev yapılan okul türüne göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, anaokulunda görev yapan öğretmenlerin diğer okul türlerinde görev yapan öğretmenlere göre daha olumlu algılarının olduğu görülmüştür.

Kavuk ve Demirtaş (2021) araştırmalarında, öğretmenlerin pandemi sürecinde uzaktan eğitimde yaşadıkları zorlukları belirlemek ve pandeminin öğretmenlik mesleğine etkilerini değerlendirmek için toplam 43 öğretmenle görüşmüşlerdir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin yaşadıkları zorlukların başında, öğrencilerin teknolojik aletler bakımından büyük oranda yetersizlikleri olduğu ve uzaktan öğrenme için internet bağlantısı sorunlarının fazla olduğu görüşüne ulaşılmıştır. Ayrıca fırsat eşitsizliği, EBA sisteminin yetersizliği, öğrencilerin derse aktif katılamamaları, teknik aksaklıklar, velilerin sürece fazlasıyla dâhil olmaları görüşlerine ulaşmışlardır.

Kayalı ve diğerlerinin (2021) sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerini incelediği araştırma bulgularına göre sınıf öğretmenlerinin geneli uzaktan eğitim sürecini, eğitimin aksamaması için gerekli bulmakta ve öğrenme kayıplarının en aza indirilmesi açısından olumlu olarak değerlendirmektedir. Araştırma bulgularına göre yaşanan teknik aksaklıklar ise sürecin olumsuz yönleri arasında ifade edilmiştir.

Kazu ve diğerleri (2021), Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitim veren öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Metaforik Algılarını incelemiştir. Araştırma

bulgularına göre, öğretmenlerin genelinin olumsuz metaforlar ürettiği görülmüştür. Genel olarak öğretmenler eğitimlerin verimli geçmediğini ve öğrencilerin gerek motivasyon, öz disiplin ve gerek eşit teknolojik aletlere sahip olmamalarından dolayı katılım sağlamadıklarını, internet alt yapı eksikliğinin her öğrencinin eşit şartlarda teknolojik araçlara sahip olamayışı nedeni ile sürecin verimsiz geçtiğini belirtmiştir.

Kılınç ve Karademir (2021), pandemi dönemi ile ilgili coğrafya öğretmenlerinin görüşlerini almak için 10 coğrafya öğretmeni ile görüşmüştür. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin yeterli teknolojik aletlerinin olmaması, EBA’da canlı derslerde bağlantı sorunları yaşanması, velinin destek vermemesi gibi olumsuzluklara ulaşılmıştır. Öğretmenlerin dersleri hakkında dijital olarak içerik hazırlamayı öğrenmesinin verimi arttıracığı ve EBA eğitim platformunun geliştirilmesi gerektiği görüşüne ulaşılmıştır.

Kızıltaş ve Çetinkaya-Özdemir (2021), pandemide verilen uzaktan eğitim ile ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşlerini incelemiştir. Bulgulara göre, öğrencilerin internete erişim sorunu yaşadıkları, velilerin deneyimsiz oldukları ve bu yüzden destek alamadıkları, katılımın istenen düzeyde olmadığı sonucuna varılmıştır. Buna karşın öğrencilerin konuları düzenli tekrar etmesini sağlaması açısından uzaktan eğitim yararlı görülmüştür.

Kultaş ve Çalışkan (2021), salgın süresi boyunca sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlarını incelemiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmış, toplam 246 sınıf öğretmenine ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğrencinin derse devamsızlık yapması, derslerin verimsiz geçmesi hem öğretmenlerde hem de öğrencilerde internet ve teknolojik alt yapısında eksiklikler yaşanması sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kuş ve diğerleri (2021) araştırmalarında, pandemi döneminde uzaktan eğitim döneminde kırsal kesimdeki öğretmen ve ebeveyn görüşlerini almışlardır. Ulaşılan bulgulara göre kırsal bölgede yaşayan öğrencilerin imkanlarının yetersiz olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerin öğretimleri süresi boyunca öğrencileri takip etmede problemler yaşadığı belirtilmiştir.

Macit ve Çoban (2021) pandemi sürecinde uzaktan eğitimde dördüncü sınıf coğrafya konularının öğretiminde yaşanan sorunları ortaya koymak için öğretmenlerle görüşmüştür. Araştırmanın bulgularına göre, konu aktarımında kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinden, derste kullanılan araç gereç ve malzemeden, kazanımlardan

dolayı yaşanan problemlere ulaşılmıştır. Kazanımların soyut olması nedeniyle başarının sağlanamaması, ders sürelerinin az olması ve ders durumlarında pandemiden kaynaklı uygulamaya yer verilememesi gibi sorunlara ulaşılmıştır.

Metin ve diğerleri (2021) tarama modelinde yürüttükleri araştırmalarında toplam 390 öğretmene “Uzaktan Eğitime Yönelik Görüş Ölçeği”ni uygulamışlardır. Araştırma bulgularında, öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik olumsuz görüşleri, sınıf yönetimi, öğrenciler ile iletişimsizlik, öğrencilerin derse isteksiz olması ve devamsızlıktır. Ayrıca sistemden kaynaklanan teknolojik aletlerin ulaşımı ve kullanımı, internet alt yapı yetersizliği de yine olumsuzluklar olarak ifade edilmiştir.

Sarışık ve diğerleri (2021) salgın süresi boyunca ortaokullarda işlenen uzaktan eğitimi, öğretmen görüşlerine göre değerlendirmiştir. Bulgulara göre branş öğretmenlerinin çoğunun canlı ders uygulamasını kullandığı, bu uygulama ile kazanımları öğrencilere verebildikleri tespit edilmiştir. Öğretmenler, karşılaştıkları olumsuzluklarda katılımlarının düşük olduğunu belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimi geliştirme çalışmaları sırasında öğrencilerin derse aktif katılmasının sağlanması, teknik aksaklıkların giderilmesi, fırsat eşitsizliğinin ortadan kaldırılması, EBA’nın içerik ve materyal anlamında geliştirilmesi ve iyileştirilmesi öğretmenler tarafından önerilmiştir.

Saygı (2021) araştırmasında, salgın dönemi uzaktan eğitimde sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemleri incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin çalıştığı ilkokulların teknolojik açıdan yetersiz olduğu, öğrencilerin devamsızlık yapması, ayrıca öğretmenleri öğrencileri değerlendirme basamağında zorlandıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sezen-Gültekin ve Algın (2021) araştırmasında, pandemi döneminde eğitimi değerlendirmek amacıyla toplam 25 öğretmenle internet ortamında görüşmüştür. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin EBA programının internet altyapı problemleri, öğrenci ve veli iletişimsizliği, sınıf yönetimi ve motivasyon eksikliği gibi problemler yaşadıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin geneli geçen süreçte kendilerini yetersiz hissetmediklerini belirtmiş, bu dönemde idare tarafından bir problem ile karşılaşmadıklarını ve son olarak uzaktan eğitimin daha sonra da eğitimde kullanılabilir olduğunu belirtmişlerdir.

Uluçınar-Sağır ve Dal (2021) araştırmalarında, EBA platformunu sınıf öğretmenleri ve öğrencilerinin görüşlerini alarak değerlendirmiştir. Araştırma

kapsamında 263 sınıf öğretmeni ve 10 ilkokul öğrencisine ulaşılmıştır. Bulgularda, öğretmenlerin EBA’da ders saati ve içeriğini yeterli buldukları ancak iletişim açısından sadece EBA’nın yeterli olmadığı ve öğrencilerine iletişimde zorlandıkları ortaya çıkarılmıştır.

Ural ve Canpolat (2021), Covid-19 pandemisinde öğretmenlerin mesleklerine yabancılaşmasını belirlemeyi amaçlamıştır. Bulgulara göre, öğretmenler mesleki yabancılaşma yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin yabancılaşmasının etkenleri olarak uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler ile iletişimin zayıf olması, teknolojik alet kullanım yetersizlikleri, karar süreçlerine katılamama, aşırı iş yükü, öğretimin geri dönütünün olmaması örnek gösterilmiştir.

Zan (2021) araştırmasını toplam 286 kimya öğretmeni ile yürütmüş, öğretmenlerin uzaktan eğitim hakkında görüşlerini incelemiştir. Bulgulara göre, öğretmenler çoğunlukla soru cevap ve düz anlatım yöntemini tercih ettiklerini, uzaktan eğitimin ders kazanımlarına ulaşmada yeterli olmadığını, internet ortamına uygun ödevlerin geliştirilmesinin, öğrencinin teknoloji kullanma yeterliliğinin ve öğrencinin potansiyelinin birlikte değerlendirilmesinin önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Zengin ve diğerleri (2021) uzaktan eğitim döneminde dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde sınıf öğretmenlerinin görüşlerini almışlardır. Bulgulara göre, uzaktan eğitim dersleri sosyal bilgiler dersinin öğrenimini olumsuz etkilemiştir. Bilgiye ulaşma kolaylaşmasına rağmen, öğrencilerin uzaktan eğitimde derse katılımı azalmış ve motivasyon, tutum ve başarıları olumsuz etkilenmiştir. Bu sebeple öğretmenlerin çoğu sosyal bilgiler dersinin yüz yüze eğitim şeklinde verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Akkaş ve diğerleri (2020) araştırmalarında, farklı branşlardan toplam 42 öğretmenin, uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini incelemiştir. Bulgulara göre; okul kavramı, eğitim öğretimin yapıldığı kurumsal ve aynı zamanda sosyal merkez iken Covid-19 pandemisi sonrasında öğrenmeye çözümler bulan kurum haline dönmüştür. Öğretmenler salgın öncesinde, sınıfta daha çok rehber öğretmen konumunda iken pandemiden sonra uzaktan eğitimle beraber daha çok öğrencilere koçluk yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler pandemi öncesi teknoloji konusunda bilgileri sınırlı iken pandemi sonrasında öğrenmek zorunda kaldıklarını belirtmiştir.

Alper (2020), Covid-19 döneminde uzaktan eğitimi değerlendirmek toplam 71 öğretmenin görüşlerini incelemiştir. Öğretmenlerin geneli uzaktan eğitime uyum

sağladıklarını, internet üzerinden eğitim vermeyi benimsediklerini, uzaktan eğitimi başarı ile yürüttüklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler, ders anlatma hızlarının artması öğrencilerin daha dikkatli dinlemeleri gibi olumlu sonuçları yanında sürekli bilgisayar başında olma ve yüz yüze olamama gibi olumsuzlukları da belirtmişlerdir.

Arslan ve Şumuer (2020) araştırmalarında, öğretmenlerin pandemi sürecinde uzaktan eğitimde sınıf yönetimi ile ilgili karşılaştıkları problemleri incelemişlerdir. Araştırma bulgularında, öğretmenlerin bilgisayar teknolojisi bileşenleri ve öğretim programı etkinlikleri ve ölçme değerlendirme sorunları olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ders uygulama sırasında dış ortam gürültüsü, internet bağlantısı, etkileşim eksikliği, kısa ders süresi, ses iletimi, gibi konularda öğretmen görüşlerine ulaşılmıştır.

Bakioğlu ve Çevik (2020), Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde görev yapan toplam 75 fen bilimleri öğretmenin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırmanın bulgularında, internet bağlantısı, öğrenci ile iletişimsizlik, katılım oranının düşüklüğü ve okul idaresinin baskısı, öğretmenlerin uzaktan eğitim döneminde uyguladıkları öğretim yöntem ve tekniklerinin, ders araç gereçlerinin değiştiği, uzaktan eğitim ile öğretim programını ve laboratuvar/ atölye etkinliklerini tamamlayamama gibi eksiklikleri nedeniyle kaygılı oldukları tespit edilmiştir. Olumsuz örnekler dışında öğretmenler, eğitim teknolojileri konusunda kendilerini geliştirme fırsatı buldukları görüşündedirler.

Başaran ve diğerleri (2020) araştırmalarında, uzaktan eğitime yönelik sürecin verimliliği hakkında toplam 80 öğretmen ile görüşmüşlerdir. Araştırma bulgularında, katılımcılar eğitimin aksamaması adına yapılan uzaktan eğitimin faydalı olduğunu belirtmiş ancak etkileşimin kısıtlı olması, öğrencilerin derse aktif katılamaması, bireysel farklılıklara uygun olmaması, teknik aksaklıklar sebebiyle derse girişte sorun yaşanması gibi eksiklerinin olduğunu ve alt yapı, içerik, materyal eşitsizliklerinin giderilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Bayburtlu (2020) araştırmasında, toplam 30 Türkçe öğretmenin Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitime yönelik görüşlerini incelemiştir. Araştırma bulgularında araç gereç yetersizliği, bağlantı sorunları, EBA zaman sınırlaması, derse devam etmeme gibi olumsuz ifadelerle ulaşılmıştır. Ankete katılan öğretmenler, olumsuzlukların zamanla azaldığını, öğretmenlerin ise süreçte dijital içerik hazırlama ve öğretme konusunda eğitim almalarının ayrıca ders kitaplarının dijitalle uyumlu bir şekilde etkileşimli olmasının faydalı olacağını ifade etmişlerdir.

Bulunuz (2020) araştırmasında fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitim hakkında görüşlerini incelemiştir. Araştırma sonucunda öğretmenler, EBA ve canlı ders uygulamasını aktif olarak kullandığını ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitimin ilk başlarında sistemden kaynaklı sıkıntılar yaşadıklarını, ama daha sonrasında bu sorunların yaşanmadığını belirtmişlerdir. Öğretmen görüşlerine göre bu dönemde en önemli sorun, ekonomik durumu olmadığı için, teknolojik aracı olmayan öğrencilerin derse katılım sağlayamaması olmuştur.

Çiftçi ve Aydın (2020), EBA platformu hakkında fen bilimleri öğretmenlerinin görüşlerini incelemiştir. Betimsel tarama modeli kullanılarak toplam 398 Fen Bilimleri öğretmenine ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin geneli EBA platformu aracılığı ile öğrencilere ödev vererek öğretime devam ettiğini belirtmiştir. Ayrıca en az verilen cevabın ise, başka ülkelerde yapılan uzaktan eğitim çalışmalarını takip ederim şeklinde olduğu görülmüştür.

Demir ve Özdaş (2020) araştırmalarında, toplam 44 öğretmenin pandemi döneminde uzaktan eğitime yönelik görüşlerini incelemiştir. Bulgulara göre öğretmenler uzaktan eğitim sürecini bilgisayar, telefon, tablet ve mesaj yoluyla, veli ve öğrencilerle iletişime geçerek yürütmüşlerdir. Uzaktan eğitim platformlarında derslerin alt yapısı, ders devamsızlık durumları, planlama, sürecin belirsiz olması ve EBA'nın sistemsel problemleri ile karşılaşmışlardır.

Dilekçi ve Limon (2020) araştırmalarında, Covid-19 pandemisinde öğretmenlerin iletişim yükü algılarını “Covid-19 Salgını Bağlamında Öğretmenlerin Algıladıkları Aşırı İletişim Yüğü Ölçeği” ile incelemiştir. Bulgulara göre, öğretmenlerin iletişim yükü algıları, ölçeğin tüm maddelerinde ve toplamında “ara sıra” düzeyindedir. Öğretmenlerin yapılan karşılaştırmalarda cinsiyet, okul türü ve mesleki kıdem değişkenleri öğretmenlerin algıladıkları aşırı iletişim yükü anlamlı bir fark oluşturmamaktadır.

Haşiloğlu ve diğerlerinin (2020) araştırmalarında, pandemi dönemi uzaktan eğitim ile ilgili öğretmen görüşleri alınmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin geneli öğrenciler ile iletişim sorunu yaşadıklarını, bu süreçte velilerin yeteri kadar destek olmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin derslere katılım oranının gerek ilgisizlikten gerekse internet bağlantısı sorunundan düşük olduğu tespit edilmiştir.

İmamoğlu ve Siyimer-İmamoğlu (2020), güzel sanatlar lisesi öğretmenleri ile görüşmüş, uzaktan eğitim ile ilgili olumlu ya da olumsuz öğretmen görüşlerinin olduğunu

ortaya çıkarmıştır. Bir grup öğretmen uzaktan eğitimi yetersiz olarak görürken; diğer bir grup öğretmen süreci başarılı olarak değerlendirmiştir. Uzaktan eğitim sistemine geçiş döneminin acil ve hızlı olması nedeniyle öğretmenlerin eğitime hazır olmaması konusunda iki grup öğretmen de hemfikirdir. Uzaktan eğitimin etkililiği konusunda net bir cevap veremeyen öğretmenler, sorunların çözümü için öneriler ve çözümler kısmında görüş bildirmekte zorlanmışlardır.

Kurnaz ve diğerlerinin (2020) araştırmasında, öğretmenlerin uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri alınmıştır. “Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği” ile toplanan verilerden elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü, görev yaptığı şehir, cinsiyet, yaş, kıdem, branş gibi değişkenler, uzaktan eğitime yönelik olumlu görüş ve tutumlarında bir değişiklik oluşturmamaktadır.

Mengi ve Alpdoğan (2020) araştırmalarında, özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerini incelemiştir. Özel eğitim öğretmenleri, deneyimsiz olduklarını, uzaktan planlama ve ders içeriği hazırlamada problemler yaşadıklarını; yüz yüze eğitime göre hazırlanmış olan ders içeriği ve materyalleri uzaktan eğitimde kullanmadan kaynaklı sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenci motivasyonu sağlamada ve istenilen davranışı kazandırmada zorlandıklarını ve etkili bir öğretim olmadığını belirtmişlerdir.

Özcan ve Saraç (2020) beden eğitimi öğretmenlerine, pandemi dönemi uzaktan eğitim rol ve yeterlikleri incelemek adına “Eğitimde Öğretmen Rollerini ve yeterliklerini belirleme Ölçeği”ni uygulamıştır. Araştırmanın bulguları, beden eğitimi öğretmenlerinin çevrim içi uzaktan eğitime yönelik rol ve yeterlilik algılarının yüksek olduğunu, bu rol ve yeterlilik algısının cinsiyete ve öğretmenlik deneyimi sürelerine göre farklılaşmadığını ancak yaş ile ilişkisi olduğunu göstermiştir.

Özdoğan ve Berkant’ın (2020) araştırmalarında pandemi döneminde sürdürülen uzaktan eğitim faaliyetlerinden etkilenen paydaşların görüşleri incelenmiştir. Öğretmen görüşlerine göre, uzaktan eğitimin olumlu yönleri; öğrencilerin konuya istedikleri kadar erişebilmesi ve teknoloji kullanımının artışı, ev ortamının okul ortamına göre daha rahat olması şeklinde ifade edilmiştir. Olumsuz yönleri ise eğitim öğretimin kalitesi, etkisi ve kalıcılığının, öz disiplini gelişmemiş öğrencilerde yetersiz olması şeklindedir.

Susar-Kırmızı ve Altuğ (2021) araştırmalarında, sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim döneminde EBA platformuna yönelik görüşlerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin geneli bu süreçte fırsat eşitsizliğinin daha belirgin

olduğunu, yeterli maddi güce sahip olmadığı için derse katılamayan öğrencilerin olduğunu belirtmişlerdir.

Türker ve Dündar (2020), pandemi döneminde verilen lise eğitimini öğretmen görüşlerine göre incelemiştir. Bulgular bölümünde, derslerde EBA'nın etkili kullanılmamasının nedenleri, internet alt yapı sorunları ve öğretmenlerin daha önceden deneyimi olmadığı bir sisteme geçilmesi olarak ifade edilmiştir. Araştırmada EBA'nın güçlü bulunan yönleri olarak ise zengin içerik, çevrim içi ders ve öğrenci kontrolünün kolay olması belirtilmiştir.

Ünal ve Bulunuz (2020), pandemide uzaktan eğitim çalışmalarını ve daha sonraki süreçlerle ilgili fen bilimleri öğretmenlerinin görüşlerini incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre öğretmenler ilk başlarda yaşanan alt yapı ve teknik sorunların çözülmesi ile EBA'yı aktif olarak kullanabilmişlerdir. Öğretmenler, olumsuz olarak ele aldıkları durumlara internet ve bilgisayar erişimi gibi örnekler vermişlerdir.

2.2.2. *İlgili Yurt Dışı Araştırmalar*

Sabol (2022) araştırmasında, Covid-19 salgınından etkilenerek geleneksel araçlarla görsel sanatlar dersinin öğretimine devam eden görsel sanatlar öğretmenlerini incelemiştir. Öğretmenlerin temel amacı, öğrencilere bu süreçte görsel sanatlar alanında kaliteli eğitim vermek olmuştur. Bu süreçte uzaktan eğitim araçlarını yöneterek öğrencilerin öğretimini sağlamışlardır. Uzaktan eğitim döneminde ders içeriklerini Ulusal Sanat Eğitimi Derneği dijital kaynaklardan sağladıkları bilgisine ulaşılmıştır.

Aytaç'ın (2021) araştırmasında, pandemi döneminde EBA portalı eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasında olumlu olarak değerlendirilmektedir. Araştırma bulgularında, internet ve alt yapı sorunları, öğrencilerin motivasyonlarını, velilerin öğrenme ortamı oluşturmamaları, öğrencilerin psikolojilerinin olumsuz etkilenmesi ve öğretmenlerin teknolojiyi kullanmak için gerekli becerilere sahip olmamaları görüşlerine ulaşılmıştır.

Castroverde ve Acala (2021) araştırmalarında, öğretmenlerin uzaktan eğitim sisteminde karşılaştıkları sorunları incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretimlerini nasıl izlediklerine, kontrol ettiklerine ve nasıl değerlendirdiklerine yönelik görüşlere ulaşılmıştır. Araştırma bulgularında, öğretmenlerin uzaktan eğitimde karşılaştığı

sorunlarda zaman yönetimi, yenilikçi öğretim stratejileri, çağın getirdiği değişikliklere uyum sağlama gibi sorunlar dile getirilmiştir. Öğretmenlerin çözümlerinde esnek olmaları, alternatif planlar sunmaları, iyimser, sabırlı olma gibi özellikleri taşıdıkları ortaya çıkarılmıştır.

Dolighan ve Owen (2021) araştırmalarında, Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitimde ortaokul öğretmenlerinin yeterliliklerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, hizmet içi eğitimler almanın, öğretim yeterliliği ile bir anlamlı bir ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka bulgu olarak, bilgisayar teknolojilerini ve okulda kullanılabilecek teknolojik aletleri kullanıyor olmak, özyeterliliği olumlu olarak etkilemektedir.

Osei ve diğerleri (2021) araştırmalarında, Covid-19 pandemisinde Gana'daki görsel sanatlar öğretmenlerinin bazı değişkenler ile tükenmişlik sendromunu ele almaya çalışmışlardır. Araştırma kapsamında toplam 112 görsel sanatlar öğretmenine anket uygulanmıştır. Araştırma bulgularında, tükenmişliğin yaş, cinsiyet öğrenme ve üretme etkinliklerini etkilemediği ancak uyku bozuklukları, çabuk öfkelenme ve sağlık sorunlarına neden olduğu anlaşılmaktadır.

Alea ve diğerleri (2020) araştırmalarında, Filipinler'deki öğretmenlerin Covid-19 salgını hakkındaki farkındalıklarını ve görüşlerini araştırmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin salgının farkında olduğu ve demografik özellikleri ile farkındalığı arasındaki ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, öğretmenlerin cinsiyeti, öğretmenlik deneyiminin uzunluğu ve coğrafi konumu, uzaktan eğitime hazırbulunuşlukları ile anlamlı farklılıklar göstermektedir.

Fauzi ve Khusuma (2020) araştırmalarında, ilkokul öğretmenlerinin Covid-19 pandemisi döneminde uzaktan eğitime ilişkin bakış açılarını incelemiştir. Araştırma bulgularında, öğretmenlerin uzaktan eğitim kavramlarını anladığı ancak, uygulamada sorunlar yaşandığı belirtilmiştir. Bu sorunlar, uzaktan eğitim araçları, ağ ve internet bağlantısı, öğrenmenin planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve ebeveynlerle işbirliği sorunlarıdır. Covid-19 pandemisinde öğretmenler, uzaktan eğitimi olumlu ancak etkisiz bulmuşlardır. Sonuç olarak uzaktan eğitim sisteminden öğretmenlerin yüzde seksene yakını memnun değildir.

Glessner ve Johnson (2020) araştırmalarında, Covid-19 pandemisinde özel eğitim öğretmenlerinin algılarını ve deneyimlerini incelemiştir. Araştırmada fenomenolojik

yönteme dayanarak, beş öğretmen ile önce görüşmeler ardından gözlemler yaparak veriler toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, pandemi sırasında öğretmenlerin, öğrencilerin arkadaşları ve aileleriyle iletişimde olmasını sağladıkları bilgisine ulaşılmıştır.

Hebecci ve diğerlerinin (2020) araştırmalarında, öğrenci ve öğretmenlerin uzaktan eğitim ile ilgili olumlu ve olumsuz görüşlere sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğretmenler olağanüstü durumlarda dahi eğitimin planlı olmasının önemini vurgulamışlardır. Öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar arasında altyapı sorunları ve donanım eksikliği yer almaktadır. Ayrıca gerekli iyileştirme ve hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyulduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Košir ve diğerleri (2020) araştırmalarında, Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitimde öğretmenlerin iş stresinin yordayıcılarını araştırmışlardır. Araştırma bulgularına göre öğretmenler, teknoloji kullanımı öz yeterliliği yüksek öğretmenlerin uzaktan eğitime karşı daha olumlu tutumlara sahip olduğunu ve daha az stres yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Rasmitadila ve diğerleri (2020) tarafından yapılan araştırmada, pandemide uzaktan eğitim programında ilkokul öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri incelenmiştir. Veriler, toplam 67 sınıf öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin öğretim sorunları, çözümleri, desteği ve motivasyonu olmak üzere dört temaya ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi ve araştırmacının rolüne ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar öğretmenlerinin öğretimde karşılaştıkları sorunlarının ve çözüm stratejilerinin incelendiği bu araştırmada, nitel araştırma yöntemine ait durum çalışması deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda sıkça kullanılan durum çalışmasında, ilgi duyulan her bir durum hakkında -sınırlı bir sistemde- kapsamlı, sistematik ve derinlemesine bilgi toplama amaçlanmaktadır (Creswell, 2018, Glesne, 2015, Merriam, 2018, Patton, 2018, Yıldırım ve Şimşek, 2021, Yin, 2017). Durum çalışması ile yapılan araştırmalar, genel tarama modelleri ile yapılanlara oranla daha ayrıntılı ve gerçeğe yakın bilgiler vermektedir. Bu model, nitel verilerin toplanıp değerlendirildiği araştırmalarda sıklıkla kullanılır (Karasar, 2018). Yıldırım ve Şimşek'e (2021) göre, nitel durum çalışmalarının en belirgin özelliği, müdahale edilmeden var olan durumun derinliğine araştırılması, ayrıca durumu nasıl etkiledikleri ve durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanmasıdır. Araştırma sonucunda bir ya da birkaç duruma ulaşılabilir, ulaşılan bulguları evrene genellemek değil, birbirine benzer durumlara yönelik fikirler oluşturması beklenir (Yıldırım ve Şimşek 2021). Araştırma sürecinde verilerin yöntemli bir şekilde bir araya getirildiği ve kendi ortamında incelendiği bir süreçtir (Subaşı ve Okumuş, 2017). Yin (2017) durum çalışması desenlerini; bütüncül tek durum deseni, iç içe geçmiş tek durum deseni, bütüncül çoklu durum deseni, iç içe geçmiş çoklu durum deseni olarak dört grupta sınıflamıştır. Bütüncül çoklu durum deseninde birden fazla bütüncül olabilecek durum vardır, her durum kendi başına bütüncül olarak

derinlemesine ele alınır ve aynı araçlarla toplanan veriler daha sonra karşılaştırılabilir (Seggie ve Bayyurt, 2015). Bu araştırmada, kendi başına bütüncül olarak ele alınabilecek birden fazla durum ile görüşme yapıldığı için bütüncül çoklu durum deseni esas alınmıştır. Covid-19 pandemisinde öğretimlerine uzaktan devam eden görsel sanatlar öğretmenlerinin deneyimleri durumu temsil etmektedir. Araştırmada, her bir görsel sanatlar öğretmenin uzaktan eğitimde, karşılaştıkları sorunları, zaman içerisinde sorunlara yönelik çözümleri, kullandıkları uygulamaları, hazırladıkları içerikleri, değerlendirme kıstasları ve öğrenciyi nasıl motive ettikleri cevapları aranarak, öğretmenlerin süreçte yaşadıkları deneyimleri ve sürece etkileri incelenmesi amaçlandığından bütüncül çoklu durum deseni kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda, rastgele seçimi anlamlı kılacak kadar büyük gruplarla çalışılmamakta, genelleme yapmak amaçlanmamaktadır (Glesne, 2015, Merriam, 2018, Miles ve Huberman, 2016). Bu nedenle her bir durum amaçlı seçilir ve nispeten küçük örneklerle derinlemesine odaklanılır. Böylece, bilgi bakımından zengin durumların seçilmesi sağlanmış olur (Patton, 2018). Örneklem grubunda çeşitliliği sağlamadaki amaç, genel tek bir yargıya ulaşmak değildir, çeşitliliği zengin durumlar arasında ortak temaların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve ulaşılan her bir durumun farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Patton'a göre (2018) maksimum çeşitlilik örnekleminin kuvvetli yönü, birbirinden farklı zengin boyutların kendi içinde araştırılması, durumu çok yönlü incelemeye olanak vermesi, ayrıca çeşitliliğin fazla olduğu için daha kapsamlı ortak konuları yansıtmasıdır. Maksimum çeşitliliği sağlamada; cinsiyet, kıdem, görev yaptığı birim, öğrenim durumu ve yaş değişkenleri dikkate alınmış, Muğla ili Menteşe ilçesinde görev yapmakta olan ve araştırmaya katılmaya gönüllü öğretmenlere ulaşılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin isimleri gizli tutulmuş, Ö1, Ö2, ... şeklinde kısaltmalar kullanılmıştır. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. *Çalışma grubu ile ilgili demografik bilgiler*

	Değişkenler	f
Cinsiyet	Kadın	11
	Erkek	4
Meslekteki Yıl:	10-15	2
	16-20	1
	21-25	4
	26-30	8
	Ortaokul	8
Çalıştığınız Birim:	Lise	7
	Lisans	12
Öğrenim Durumu:	Yüksek Lisans	2
	Doktora	1
	Yaş:	
Yaş:	35-40	2
	41-45	2
	46-50	6
	51-55	4
	56-60	1

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin, on biri kadın, dördü erkektir. İki öğretmen 10-15 yıl arası, bir öğretmen 16-20, dört öğretmen 21-25, sekiz öğretmen 26-30 yıl arası, mesleki deneyime sahiptir. Sekiz öğretmen lise biriminde, yedi öğretmen ise ortaokul biriminde görev yapmaktadır. On iki öğretmen lisans, iki öğretmen yüksek lisans ve bir öğretmende doktora mezunudur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşlarına bakıldığında iki öğretmen 35-40, iki öğretmen 41-45, altı öğretmen 46-50, üç öğretmen 51-55, bir öğretmen 56-60 yaşlarındadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, öğretmenlerin Covid-19 pandemisinde öğretimde karşılaştıkları

sorunları ve çözüm stratejilerini ortaya çıkarmak amacıyla, “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” (EK 1) kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmacı tarafından önceden geliştirilmiş, belirli bir esnekliğe sahip olması, analizinde karşılaştırılabilir bilgi elde edilebilmesi, verilerin düzenlenmesi ve analizinin daha kolay olması sebebiyle kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Görüşme sürecinde ortaya çıkan yeni durumlara ilişkin görüşmenin akışına göre sorulara alt sorular eklenerek, verilen cevapların ayrıntılı olarak anlatılması, görüşmelerin esnek olması sağlanmıştır.

Görüşme formunda, alt problemler doğrultusunda, yer alan dokuz soru, uzman görüşüne sunulmuş, ardından eğitim programları ve öğretim alanından üç öğretim elamanının önerilerine göre düzenlenmiştir. Ayrıca görüşme formunda yer alan soruların dil ve anlam bakımından anlaşılabilirliğini belirlemek için bir görsel sanatlar öğretmeni ile pilot görüşmeler yapılarak, görüşme formunun işlevselliği kontrol edilmiştir. Pilot görüşmelerden sonra son şekli verilen yarı yapılandırılmış görüşme formunda toplam sekiz soru yer almıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan örnek sorular aşağıda verilmiştir:

1. Öğrencilerin canlı derslerde görsel sanatlar derslerine katılım düzeyleri nasıldı? Öğrencilerinizin neden katılmadığını düşünüyorsunuz? Görsel sanatlar dersine katılım sağlamayan öğrencileri nasıl değerlendirdiniz?
2. Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar dersi uygulamalarında olumsuzluk yaşadım diyebileceğiniz durumlara örnekler verir misiniz? Peki siz bu durum karşısında neler yapmaya çalıştınız?

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında hazırlanan ve uzman görüşü alındıktan sonra pilot görüşme de yapılarak son şekli verilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile çalışma grubunda yer alan öğretmenlerle, görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, alınan izinler ve randevular doğrultusunda, etik kurallara dikkat edilerek, yüz yüze yapılmıştır. Araştırma kapsamında görüşme yapılan öğretmenlerin pandemi sürecinde derslerini fiilen uzaktan eğitimle yürütmüş olmalarına dikkat edilmiştir. Her bir öğretmen ile görüşme yaklaşık

30-35 dakika arasında sürmüştür ve verilerde doygunluğa ulaşma kıstasına göre görüşme sürdürülmüştür. Görüşmeler sırasında on öğretmen ses kayıt cihazı ile sesinin kaydedilmesinde sakınca görmemiş ancak altı öğretmen ses kayıt cihazıyla sesinin kaydedilmesini onaylamamıştır. Kayıt alınan görüşmelerde, soruları cevaplandırma aşamasında ses kaydı başlatılmış ve yaklaşık 30-35 dakikalık kayıtlar elde edilmiştir. Görsel sanatlar öğretmenlerinin gönüllü olarak araştırmaya katılmalarına dikkat edilmiş ve kimlikleri gizli tutulmuştur. Veriler, 2021 yılı Kasım-Aralık ayları içerisinde toplanmıştır. Her görüşme sonrası, Microsoft Office programında görüşmenin dökümü yapılmış, görüşme metni Word dosyasına aktarılmış ve öğretmenlerin onayına sunulmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

Yapılan görüşmeler sonrası görüşme kayıtları dinlenmiş ve elle tutulan notlar ile birleştirilerek, Microsoft Office programında Word dosyasına aktarılmıştır. Görüşmelerden elde edilen 42 sayfa ham veri metninin analizinde, içerik analizi kullanılmıştır. Veri analiz sürecinin temel amacı, ham veriden anlam çıkarmanın yanı sıra sosyal gerçekliğin içerisinde gizil bir biçimde bekleyen bilginin gün yüzüne çıkartılmasıdır. Nitel araştırma sürecinde, nicel araştırmada kullanılan geçerlik ve güvenilirlik kavramlarının kullanılmasının zor olmasından kaynaklı olarak, nitel araştırmacılar, farklı kavramlar kullanmışlardır. Yıldırım ve Şimşek'in (2021), Guba ve Lincoln'den (1989) aktardığına göre, nitel araştırmaların amacı olarak gördüğü kavramlar olan, uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitleme, uzman incelemesi, katılımcı teyidi, ayrıntılı betimleme, amaçlı örnekleme, tutarlık incelemesi ve teyit incelemesi aşamaları doğrultusunda analiz çalışması yapılmıştır. Araştırmada güvenilirliği ve geçerliği (iç geçerlik-inandırıcılık, dış geçerlik-transfer edilebilirlik) sağlamak için öncelikle veri toplama ve analiz etme süreci ayrıntılı olarak betimlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2021) göre, görüşmeler sırasında, süre ilerledikçe geçen zaman içinde bir güven ortamı oluşur ve görüşülen kişi verdiği yanıtlarda daha samimi olabilir. Herbir katılımcı ile yaklaşık 30-35 dakika süren görüşmeler, inandırıcılığın göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca görüşmeler, öğretmenlerin çalışma ortamlarında, verilerde

doğunluğa ulaşılma kıstası baz alınarak yapılmıştır. Toplanan verilere eleştirel bir gözle yaklaşmış, gerçeğe uygun olup olmadığı ek veriler ile kontrol edilmiş ve derinlik odaklı veriler toplanmıştır. Çünkü nitel çalışmalarda geçerlik, veri toplanmasıyla değil daha çok veri içerisinden çıkarılan anlamlar ve sonuçların ne kadar objektif gerçekliği oluşturduğu ile ilgilidir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2015). Yapılan görüşmeler uzman görüşüne sunulmuş ve görüşleri doğrultusunda veri toplamaya devam edilmiştir. İnandırıcılığın sağlanabilmesi için görüşme yapılan öğretmenlere, görüşme esnasında doldurulan görüşme formu gösterilmiş ve katılımcı teyidi alınmıştır. Görüşmelerin ilk ses kayıtları ve görüşme formları, veriler toplandıktan ve bilgisayara aktarıldıktan sonra da saklanmış ve araştırmanın bulguları ile karşılaştırılmıştır. Alt problemler doğrultusunda kodlar ve temalara ulaşılmıştır. Veriler tekrar tekrar okunarak, anlamlı bölümlere ayrılmış ve her bölümün kavramsal olarak ifade ettiği anlam kod ve temalara ayrılmış ve araştırma raporlaştırılmıştır. Dış geçerliğin (transfer edilebilirliğin) sağlanması hususunda araştırmaya dâhil edilen katılımcıların farklılığını yansıtmak ve okuyucular tarafından çok daha fazla alanda ve farklı amaçlar için kullanılabilirliği arttırmak adına amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca, ham veriler ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiş ve okuyucuya yorum katmadan bulgular bölümünde doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Nitel araştırmacılar, insan davranışlarını ve deneyimlerini olduğu gibi tanımlama ve açıklama yollarını ararlar. Ne olup bittiği hakkında çok ve çeşitli yorumlar olduğundan - nicel araştırmalarda yapıldığı gibi- tekrarlanan ölçümler yapılamadığından geleneksel anlamda bir güvenirlik oluşturmanın değişmeyen ölçütleri de bulunmamaktadır. Bu yönüyle değerlendirildiğinde, nitel araştırmalar için ulaşılan sonuçların elde edilen verilerle ne kadar tutarlı olduğu önemli olmaktadır (Merriam, 2018). Bu araştırmada tutarlılığı sağlamak adına elde edilen verilerin analizleri iki araştırmacı tarafından yapılarak, araştırmacılar arasındaki tutarlılık incelemesi gerçekleştirilmiştir. Kodlayıcılar arası güvenirlik katsayısı, Miles ve Huberman'ın (2016) formülü kullanılarak hesaplanmıştır ($P = [Na / (Na + Nd)] \times 100$). Hesaplama sonucunun %70 ve üzeri çıkması iki kodlayıcı arası güvenirliğin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. İki kodlayıcı arası güvenirlik

Veri Seti	Uyuşum miktarı (Na)	Uyuşmazlık Miktarı (Nd)	Uyuşum Yüzdesi (P)
Ö1'e ilişkin görüşme dökümü	18	6	%75
Ö7'e ilişkin görüşme dökümü	22	8	%73

Tablo 2 incelendiğinde, iki kodlayıcı arası güvenilirliğin her iki veri setinde de ($\bar{O}1=\%75$, $\bar{O}7=\%73$) güvenilir olduğu görülmektedir.

Tablo 3. *Kodlamalar arası güvenilirlik*

Veri Seti	Uyuşum miktarı (Na)	Uyuşmazlık Miktarı (Nd)	Uyuşum Yüzdesi (P)
Ö8'e ilişkin görüşme dökümü	26	5	%83
Ö14'e ilişkin görüşme dökümü	20	6	%76

Tablo 3 incelendiğinde, kodlamalar arası güvenilirliğin her iki veri setinde de ($\bar{O}8=\%83$, $\bar{O}14=\%76$) güvenilir olduğu görülmektedir.

Araştırmada güvenilirliğin artırılması adına verilerin nasıl toplandığı ve analiz edildiği açıkça belirtilmiş ve tablolar kullanılarak okuyucuların kolayca görmeleri sağlanmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler kayıt altına alınmış ve gerektiği durumlarda incelenmeleri için bilgisayar ortamında depolanarak saklanmıştır. Ayrıca, araştırma sonuçlarının yazımında karşılaştırma imkânı vermesi bakımından bu şekilde verilerin depolanması sağlanmıştır.

3.6. Araştırmacının Rolü

Nitel araştırma yönteminde, durum çalışması deseninde yürütülen bu araştırmada, araştırmacı aynı zamanda görsel sanatlar öğretmenidir. Görsel sanatlar öğretmeni olarak görev yaptığı okulda kendisi de öğretime uzaktan devam etmektedir. Araştırmacı, veri toplama sürecinde yer alan ve öğretimlerine uzaktan devam eden katılımcı öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşmeleri gerçekleştirmiş ve durumun ayrıntılı betimlemesini sağlamıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ait elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin elde edilen verilerden ulaşılan kod ve temalar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri

Tema	Kodlar	f
Eğitim durumlarından kaynaklı sorunlar	Öğrencinin Çizimine Müdahale edememe	9
	Materyal yetersizliği	7
	Fiziki ortam	5
	İnternet veya bilgisayar imkânı	7

Tablo 4. Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri- devamı

Öğretim programından kaynaklı sorunlar	Öğretim programının uzaktan eğitime uygun olmaması	11
	Kazanımların yeterince kazandırılmaması	12
	Eba içeriklerinin yetersiz olması	12
	Ölçme değerlendirme	12
	Akademik değerin düşük olması	6
Öğretmenden kaynaklı sorunlar	Öğretmenlerin teknolojik yeterliliği	6
Öğrenciden kaynaklı sorunlar	Öğrencilerin kameralarının kapalı olması	12
	Öğrenci motivasyonu	6
	Öğrenci Devamsızlığı	9
	Öğrenci ile iletişim kuramama	5

Tablo 4’te öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular incelendiğinde, Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitim sürecinde görsel sanatlar öğretmenlerinin ne tür sorunlar ile karşılaştıkları; “uzaktan eğitimden kaynaklı sorunlar”, “öğretim programından kaynaklı sorunlar”, öğretmenden kaynaklı sorunlar”, “öğrenciden kaynaklı sorunlar” olmak üzere dört tema altında açıklanmıştır. Öğretmenlerden alınan görüşlere göre en fazla karşılaşılan sorunlar; EBA içeriklerinin yetersiz olması, kazanımların yeterince kazandırılmaması, öğrenci kameralarının kapalı olmasıdır. Bu görüşleri sırasıyla öğretim programının uzaktan eğitime uygun olmaması ve ölçme değerlendirmenin sağlıklı yapılamaması görüşleri izlemiştir. Sıklıkla tekrar eden kodlar arasında internet veya bilgisayar imkânı, öğrencinin çizimine müdahale edememe, devamsızlık ve öğrenci motivasyonunun düşük olması yer almaktadır. Aşağıda ilgili temalar, bu temalara ulaşmada belirlenen kodlar ve öğretmen görüşlerinden bazı alıntılara yer verilmiştir.

İlk olarak, eğitim durumlarından kaynaklanan sorunlar teması altında, öğretmenler, sorunların, sıklıkla daha önce deneyimlenmemiş bir eğitim durumu olmasından kaynaklandığını ve sürece inançsız başladıklarını belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimde uygulamalı derslerin başlamasının ardından öğretmenler, yaparak yaşamaya

bağlı bir şekilde öğrencinin çizimleri üzerinde müdahalede bulunamadıklarını belirtmişler, bu nedenle de öğretimin yeterli olmadığı ve dijital ekranın çizimin önemli detaylarını yansıtmadığı gibi sorunları yaşadıklarını. Buna ilişkin Ö1'in görüşleri şu şekildedir: Ö1: *"Uygulama yapamamak bu ders için büyük bir sorun çünkü bu ders uygulamaya ve yaparak yaşamaya yöntemlerine dayanan bir derstir. Öğrenci çizim sırasında yapamadığı noktalarda bilgisayar üzerinden tarif etmeye çalışıyorum. Yüz yüze eğitimde sınıf içi ortamda da çizim aşamasında sorun yaşadıklarında yanında oturup öğrenci ile çizim yapardım ancak bu uzaktan eğitimde mümkün değil bu yönden kısıtlayıcı."*

Öğretmenler, görsel sanatlar derslerinin yüz yüze eğitim döneminde karakalem derslerinde canlı model veya objelerden kompozisyon kurarak öğrencinin çizim yaptığı ders konularında, öğrencilerin evde yeteri kadar materyale ulaşamama durumunu ve bu durumun dersleri olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Programda yer alan konuları bilgisayar başında işlemekte zorlandıklarını ifade ederek, fiziki ortamın etkilerine yönelik te görüş bildirmişlerdir. Ö7'nin bu konu hakkında görüşleri aşağıda verilmiştir;

Ö7: *"Kazanımları kazandırma aşamasında atölye ortamında ulaşabildikleri birçok materyalleri öğrenciler evlerinde ulaşamadıkları için zorlandım bahsedilen fiziki ortam gerekliliği yalnızca malzeme ve sınıf ortamından ziyade öğrencilerin bir arada birbirinden öğrenmeler sağlaması ve deneyimlerinin birbirlerine aktarmasıdır. Fiziki ortam görsel sanatlar dersi için malzemeyi özgür kullanabilmenin yanı sıra deneyimlere ortam hazırlaması açısından da önemlidir."*

Öğretmenlerden alınan görüşlere göre, uzaktan eğitimin telefon, tablet en çok taa internet ihtiyacını arttırdığı, imkânı olmayan öğrencilerin derslere katılım sağlayamadıkları sık sık karşılaşılan sorunlardandır. Bu sorunlara ilişkin örnek öğretmen görüşleri aşağıda yer almaktadır.

Ö3: *"Uygulamaya dönük bir ders olduğu için, dersin konusunu ilk 10 dakikada anlatıyor ve öğrencilerinde katılımı ile örnekler vererek açıklıyordum. Dersin ikinci saatinde tamamen uygulama yani öğrenci çizimine bağlı olduğu için bu kısımda zorlandım. Öğrenci çizim yaparken düzeltme yapamıyorum, çizimi whatsapp üzerinden gönderdiğinde tam olarak eleştiremiyorum veya düzeltme yapamıyorum, bu nedenle zorlandım."*

Ö13: *"Uzaktan eğitim sürecinde görsel sanatlar dersi uygulamaya dayalı ve öğretmen müdahalesi isteyen bir ders olmasından dolayı zorlandım. Dersi ekran başında vermek beni çok zorladı. Öğrenci çizim yapıp ekrandan gösteriyordu fakat ekrandan tam olarak anlaşılmıyordu."*

Ö9: “Biz güzel sanatlar lisesi olarak öğrencilerin sınıfları dahi bize verimsiz geliyor ve atölye ortamı arıyorduk. Öğrencilerin evlerinden uzaktan eğitim sistemi ile programın uygulama basamağı çok daha zorlayıcıydı.

Öğretmenler, öğretim programından kaynaklı sorunlar teması altında uzaktan eğitimde sınıf içi uygulamalara dayanan program ile uyum sağlayamadıklarını ve asıl problemin ne işleyeceklerini bilemediklerini ifade etmişlerdir. Çizim aşamalarının bilgisayar ortamında verilememesini Ö3 şu şekilde ifade etmiştir. “Ben öğrencileri bu süreçte, daha önceden çalışılmış çizimler üzerinden ilerlemelerini sağladım. Şöyle açıklayabiliyorum bizim programımız uygulamaya dayalı bir program. Programa uygun ilerlemek adına, onları yapılmış çizimler üzerinden çalışmaya yönlendirdim. Örneğin programda geçen canlı model çizimi konusunda öğrenci bu ortamı evde sağlayamayacağını çünkü ailelerin öğrencilerin karşısında model olarak 2 ders saati süresince oturamayacağını düşündüm, öğrencileri röprodüksiyon çalışmalarına yönlendirdim.” Öğretmenler ile görüşmeler sonucu içerik açısından yönlendirildiği platform olan Eba’nın görsel sanatlar branşına yönelik kaynaklarının yetersiz olduğu ve genelde öğretmenlerin farklı platformlara başvurduğu belirlenmiştir. Ö6, Eba içeriklerinden yararlanamadıklarını şu şekilde ifade etmiştir: “EBA’dan branşa yönelik bilgilerden değil daha çok nasıl web sayfası yapılır gibi eğitimler izledim. Görsel sanatlara yönelik içeriği ilgi çekici değildi. Bu kadar kendi içinde yeniliklerle dolu ve dikkat çekici bir alan için çok kısır bir içerik vardı.” Öğretmenlere, değerlendirme esnasında öğrenci devamsızlığının yarı yarıya olması, dersin şartlarına göre uygulanamaması gibi etkenlerin değerlendirmeyi nasıl etkilediği soruları yöneltilmiştir. Öğretmenlerin geneli uzaktan eğitim döneminde sağlıklı bir değerlendirme olamadığını, ikinci dönemde değerlendirme yapılmadığını, ikinci dönemde de öğrencilerin geneline geçer not verildiğini belirtmişlerdir. Derse katılım sağlamayan öğrencilerin düşük not ile değerlendirilmesi durumunda Ö5’in görüşleri; “Dersime gelmeyen öğrencilere düşük puan vermiştim ancak daha sonra idare uyarısı ile yüksek verdim. Sağlıklı bir değerlendirme olmadı hem bakanlık tarafından hem de idare tarafından notlarımızı yüksek tutmamız istendi.” şeklindedir. Öğretmenler öğrenci devamsızlıklarının büyük bir oranının dersin akademik olarak sınav dersleri arasında yer almamasından kaynaklandığını düşünmektedirler. Ö2, bu konudaki görüşünü, “Öğrenci katılımı çok azdı bu sorunun yalnızca dersime yönelik olduğunu düşünmüyorum. Sınav sistemine dahil olmayan derslerde genel olarak bir katılım sorunu vardı. Üstelik bizim derslerimizde not kaygısı da yaşamıyorlar.” şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca Ö8: “Yarı yarıya oluyor diyebilirim genelde dersi önemsemedikleri için katılım sağlamadıklarını düşünüyorum.” şeklinde bir açıklama getirmiştir. Aşağıda öğretim programından kaynaklı sorunlar temasına yönelik diğer öğretmen görüşlerine yönelik alıntılara yer verilmiştir.

Ö5: “Programda içerik açısından uygulama basamağına takılmadım, ben bilgisayar başında öğrenciye nasıl içerik sağlayabilirim diye düşündüm. Sanata dair teorik bilgiler ile sanat akımlarına yönelik dersler işledim. Ayrıca öğretim programına baktığımda çok beğendim, çok donanımlı buldum ancak bu programı yüz yüze dönemde de uzaktan eğitimde de uygulamaya dökemiyoruz.”

Ö9: “Uygulamalı bir içeriğimiz olduğu için çok zorlandım. Aslında öğrencinin de yapabileceğine dair inancı yok. Atölye ortamında olsa biraz öğrenci çizer biraz öğretmen, öğrencinin inancı gelir. Ancak çocuklar bu süreçte zaten istekli değil. Ben bu nedenle konuları sadeleştirerek dersi işlemeyi daha doğru buldum.”

Ö3: “Güzel sanatlar liselerine yönelik içerik çok zayıftı. Kitap pdf’leri vardı ancak zaten o kitaplar zaten elimiz de mevcuttu.”

Ö2: “İlk sene not vermedik, ikinci sene not verme aşamasında öğrencilere genel anlamda ortalama bir puan verdim. Derste verdiğim konuyu öğrenci çizip bana whatsapp üzerinden yolladı ben de değerlendirdim.”

Ö6: “Ölçme değerlendirme aşamasında tam anlamıyla gerçek bir değerlendirme olmadı. Yani şunu yaşadık ilgisi olan öğrenci derse düzenli katıldı ve benim yönlendirmelerimle farklı bakış açıları ile resim sanatına bakabildi ama derse hiç gelmeyen öğrenci de derse katılım sağlamış gibi geçti.”

Öğretmenlerin öğretmenlerden kaynaklı sorunlar temasına ilişkin görüşlerine göre, teknoloji kullanımları düşüktür, pandemi döneminde uygulamalı derslerin uzaktan eğitime geçilmesinin ardından öğretmenler uygulamaları kullanma ve derslerin içeriklerini dijital ortamda aktarma ve öğretime devam etme konusunda zorlanmaktadır. Öğretmen görüşlerine göre bu yönde eğitime ihtiyaç duydukları, ancak böyle bir eğitimin yapılmadığı belirtilmiştir. Öğretmenin teknolojik yeterliliği koduna ilişkin öğretmen görüşlerinden bazı alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö13: “Uzaktan eğitim sistemine ilk başladığımız sırada ZOOM uygulamasını kullanmakta zorlandım, özellikle programın İngilizce olması çok zorladı. Süreç boyunca EBA’ yı değil ZOOM platformunu kullandım.”

Ö8: “Dersimiz yaparak yaşayarak öğrenilen uygulamaya dayalı bir ders bir ders olduğu için uzaktan eğitim sistemini hiç bilmiyordum, deneyimim hiç yoktu, zümrelere sorarak öğrendim. Zaman zaman öğrenciler tarif ediyordu. Bu süreç içerisinde herhangi bir eğitim ne yazık ki almadık.”

Ö15: “Yüz yüze eğitim döneminde de çok fazla teknolojik imkânımız olmuyordu. Çalıştığım okulun atölyesi yok öğrencilerin sınıfların akıllı tahtayı kullanıyordum ama internet sıkıntısı oluyordu genelde flaş belleğe yükleyerek getiriyordum. Uzaktan eğitim sisteminde çok dersi açıp kapatmayı öğrenene kadar bile çok zorlandım. Ben de eğitimim boyunca uzaktan eğitim ile hiç ders almamıştım bu nedenle alışmam biraz zaman aldı.”

Ö5: “Yüz yüze eğitim döneminde okulda atölye var ama akıllı tahta yok bu nedenle sınıflarda bazen kullanıyordum. Uzaktan eğitim ile ilgili hiçbir eğitimim yoktu öğretmen arkadaşların tarif etmesi ile öğrendim. Hiç uzaktan eğitim vermemesine rağmen bakanlık bizden içerik bekledi bilmiyoruz ki nasıl yükleyelim veya ders işleyelim. Sisteme alıştıktan sonra ikinci sene tabi ki daha kolay geçti derslerimiz.”

Öğrenciden kaynaklı sorunlar teması altında, uzaktan eğitim süresince öğretmenlerin yaşadıkları sorunlarda en çok karşılaşılan kod, öğrencilerin kameralarının kapalı olarak derse girmesi durumudur. Öğretmenler, öğrencilerin kameralarının kapalı olmasından dolayı, derse gerçekten aktif olarak katılım sağlayıp sağlayamadıklarını anlamakta zorlanmışlardır. Bu durum ders içi ortamı etkilemiştir ve öğretmenler zaman zaman boşluğa konuştuğunu hissetmiştir. Ö6 yaşadığı olumsuzluğu: “Uzaktan eğitimde yaşadığım en büyük zorluk ders esnasında öğrencilerin kameralarının kapalı olmasıydı. Sürekli konuşuyorsun ama karanlığa konuşur gibi öğrenci dinliyor mu dinlemiyor mu belirsiz.” şeklinde ifade etmiştir. Hatta Ö5: “Aslında en önemli olumsuzluk iletişimsizlik denilebilir. Öğrenci derste görünüyor ama kamerası kapalı, soru yöneltiyorsun cevap vermiyor, Derste görünüyor ama derste değil.” sözleriyle en önemli sorunun öğrenciyle iletişim kuramamak olduğunu ifade etmiştir.

Öğrencilerin dersi aktif olarak dinleme, sınıf yönetimi ve devamsızlığı etkileyen en önemli unsurlardan biri olan öğrenci motivasyonu konusunda öğretmen görüşleri ise öğrenci motivasyonunun düşük olduğu yönündedir. Ö1 bu yönde görüşünü “Öğrencinin motivasyonu çok düşüktü, zoraki olarak derse geliyormuş gibiydi süreç uzadıkça daha da uzaklaşıyorlardı bunun nedeninin öğrenci ile karşılıklı diyalog kuramamasına bağlıyordum. Ben motive etmek için sık sık öğrenciler ile konuşuyor ve onlara kendimden örnekler veriyordum. Ders anlatırken daha zevklendirici ve eğlenceli anlatmaya çalışıyordum.” şeklinde ifade etmiştir. Öğretmenlerin geneli sınıfın yarı yarıya derse geldiğini, sadece derse ilgisi olan öğrencilerin katılım sağladığını belirtmişlerdir. Ö4: “Katılım düzeyi çok düşüktü, öğrencilerin bu süreçte diğer akademik derslere ağırlık verdiklerini düşünüyorum. Devamsızlık nedenleri arasında, dersin akademik olarak değer görmemesi, internet veya bilgisayar imkânının sınırlı olabileceği ve bakanlığın açıklamalarından kaynaklı olabileceği dile getirilmiştir. Uzaktan eğitim süreci ile ilgili

olarak sık sık “öğrenci ile iletişime giremedik” görüşleri ifade edilmiştir. Öğretmenler, uzaktan eğitim boyunca öğrenci ile iletişimlerinin ve sınıfta kurulan duygusal bağlarının bu dönemde sağlanamadığını belirtmişlerdir. Ö2, bu durumu öğrencilerinin kameralarının kapalı olması ile açıklamıştır. *“Bana göre uzaktan eğitimin en zorlayıcı kısmı kamera arkasından hem fizikken hem zihnen öğrenciye ulaşamamak Bu durumun kaynağı olarak, ders boyunca kameraların kapalı olması diye düşünüyorum..”* Aşağıda öğrenciden kaynaklanan sorunlar temasına ait diğer öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

Ö9: *“Ders anlatırken tepkilerini göremediğim için çok zorlandım. Öğrenci sadece televizyon izler gibi izliyor. Bu nedenle kameraların kapalı olması çok zorlayıcıydı. Ayrıca zor bir tarafı derste konuyu veriyorsun öğrenci whatsapp’tan atıyor ancak o mu çizdi, başkası mı çizdi, internetten mi buldu belirsiz oluyor.”*

Ö5: *“Aslında en önemli olumsuzluk iletişimsizlik denilebilir. Öğrenci derste görünüyor ama kamerası kapalı, soru yöneltiyorsun cevap vermiyor, Derste görünüyor ama derste değil.”*

Ö14: *“Devamsızlık sınıfa göre farklılık gösteriyordu, sınav seviyesine yaklaştıkça öğrenciler görsel sanatlar dersi yerine başka dersle katılım sağlamayı tercih ediyorlar.*

Ö1: *“Kendi açımdan baktığımda çocuklarla iletişime giremediğim için zorlandım. Derse tamamı katılım sağlamıyor, arkadaşları aracılığıyla derse çağırıyorum ders başlamadan “whatsapp”tan haber veriyorum gibi sürekli öğrencilerle iletişime girme çabasıydım. Ayrıca konuyu anlatırken temasımız az olduğu için sanırım anlattığım konuyu anlamadıkları zamanlar oldu”*

4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi, “Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar öğretmenlerinin bu sorunlara ilişkin geliştirdikleri çözüm stratejileri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen tema ve kodlar, Tablo 5’te yer almaktadır:

Tablo 5. Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm stratejileri

Tema	Kodlar	f
Çözüm stratejileri	Motivasyon konuşmaları	2
	Dijital uygulamalar ile programı zenginleştirme	2
	Çevrim içi platformda sergi	1
	Ders sonu oyunlaştırma	1
	Teorik konulara ağırlık verme	4
	Programı sadeleştirmek	6
	Veli desteği	1

Tablo 5'e göre öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, sık sık daha önce deneyimlenmemiş bir eğitim durumu olmasından kaynaklanan ve öğretmenlerin sürecin sonuna göre daha inançsız başladığı düşünceleri tekrar edilmiştir. Uzaktan eğitimin uzun süre devam etmesi, öğretmenlerin belirli deneyimleri atlatması sürecini daha olumlu etkilemiş ve öğretmenler çözüm yolları aramışlardır. Öğretmenler tarafından sık sık öğrenci motivasyonunun düşük olduğu ifade edilmiştir. Öğrenci motivasyonunun düşük olduğunu ifade eden bu öğretmenlere, öğrenciyi motive etmek için yapılan çalışmalar neler olmalıdır sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin geneli, motive etmek için öğrenciler ile konuştuklarını, dersi daha eğlenceli anlatmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Buna ilişkin Ö1'in görüşleri şu şekildedir: Ö1: "*Öğrencilerin motivasyonu çok düşüktü, zoraki olarak derse geliyormuş gibilerdi süreç uzadıkça daha da uzaklaşıyorlardı bunun nedeninin öğrenci ile karşılıklı diyalog kuramama bağlıyordum. Ben motive etmek için sık sık öğrenciler ile konuşuyordum onlara kendimden örnekler veriyordum. Ders anlatırken daha zevklendirici ve eğlenceli anlatmaya çalışıyordum.*" Öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlardan biri genel olarak teknolojik yeterlilik olarak ifade edilmişti. Bu sorunu gidermek için öğretmenler, pandemi döneminde sıklıkla derslerini dijital destekli işlemeye ve dijital içerikler kullanmaya dikkat etmişler ve bu dönemi bu şekilde fırsata çevirdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler bu sayede öğrencilere farklı bakış açıları da kazandırdıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen görüşlerinden alıntılar incelendiğinde, Ö6 süreci "*Benim bu yönden şöyle bir çalışmam oldu ders konularını çocukların ilgisini çekebilecek normalde karşılaştıkları ama görsel sanatlar alanı ile bağ kuramadığı tasarıma yönelik konuları anlattım. Normalde sınıflarda işlediğimde çok havada kalan ve öğrencilerin el çizimleri ile yapmayı sevmediği amblem, logo ve afiş çalışmalarını bilgisayar veya telefon uygulamaları ile öğrenciler çizdiğinde daha iyi anladır. Ayrıca derslerde öğrencilere bu konular uzak geliyordu, grafiker olmayı düşünmedikleri için derslere ilgi duymuyorlardı ancak ben onlara yaşamın*

içinden örnekler verdim. Örneğin market bile işletsen afişin önemini anlattım. Hangi sektörde olursa olsun reklamın önemini hatta instagram da yapılan e-ticaret tasarımların ne kadar önemli olduğunu anlattım. Bu yönde derste ilgi duymayan öğrenciler dahi soru sormaya başladılar. Ayrıca çağdaş saat ürünlerini derslerde anlattım, onları yeni modern sanatın ne kadar farklı olduğunu anlatmaya çalıştım.” şeklinde anlatmıştır. Ayrıca Ö9: “Yüz yüze eğitim döneminde de teknoloji kullanıyordum fakat uzaktan eğitim de tamamen dijital üzerinden dersi işlemek görsel sanatlar öğretim programı ile mümkün değil tabi ki, ben bu süreçte derse öğrencinin ilgisini çekeceğini düşündüğüm konulardan eklemeler yaptım. Şunu fark ettim klasik yöntemle işlediğimde öğrencilerin motivasyonu düşüyordu ancak dijital üzerinden yapılan çalışmalarda katılım sağlıyorlardı. Öğrenci bu sürede uygulamalı olarak resim tekniği öğrenmedi belki ama bir tasarımı dijital araçlarla hazırlamayı öğrendi. Bana kalırsa ben bunu okulda her öğrencinin önünde bilgisayar olmadığı için yapamazdım. Dersime katılım sağlayan öğrenciler bazı uygulamalardan logo ve afiş çalışmalarını yaptırdım ve çocuklar gayet ilgiliydi.” Şeklinde görüşünü belirtmiştir. Diğer bir çözüm stratejisi ise öğretmenlerin derslerinde işledikleri konuları, öğrencilerinin evde çizim yaptıktan sonra dönüt vermesi şeklindedir. Bu çözümün temelinde çevrim içi platformda sergi düzenleme yer almaktadır. Ö7 bu çözümü; “Uzaktan eğitim dönemi verimsiz geçmemesi ve öğrencileri derste işlediğimiz konuları çizmesine teşvik etmeye motive etmek için çevrim içi platformda sergi açtım.” şeklinde anlatmıştır. Görüşmelerde, konu anlatımlarından sonra ders sonuna kadar öğrencilerin kalması veya dersi dikkatli dinlemesi adına yapılan oyunlaştırma etkinlikleri de öğretmenler tarafından çözüm stratejisi olarak ifade edilmiştir. Ders sonunda sorular sorma ve dersi oyunlaştırma koduna ilişkin Ö9’un görüşü şu şekildedir: “Kameralar kapalı olduğu için kimin dersi dinlediği kimin sadece açıp beklediğini bilemiyorum ben de ders sonunda dijital quizler yapıyordum. Bu quizler yarışma niteliğinde olduğu için öğrenciler seviyordu. Hatta her ders sonrası soruyorlardı ne zaman yarışma yağacağız diye. Öğrencilerin dilinden konuştuğumuzda gayet motive oluyorlar.

Öğretmenler, uzaktan eğitim sürecinde yoğun buldukları öğretim programını daha kolay konular ile sadeleştirdiklerini belirtmişlerdir. Uzaktan eğitim aşamasında daha çizilebilir veya evde daha ulaşılabilir materyaller ile konuları değiştirdiklerini ifade etmişlerdir. Ö7’nin görüşü, bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: “Belli bir zaman diliminden sonra derslerde programın dışına çıkarak öğrencinin ulaşabileceği materyaller ile dersi işlemeye karar verdim. Hatta o dönem hayat eve sığar sloganları meşhurdur ben de, her yerde imge evde imge başlığı altında onların ulaşabileceği imgesel konularını derste işlemeye başladım örneğin mutfakta bulaşık yıkayan kadın. Eğer dış mekan ile ilgili konumuz varsa mesela “pazar yeri” adlı konuyu işliyorsak öğrencilere örnek görsel göndererek konuyu verdim.” Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenler, dersin konularını sadeleştirmek için çizimi kolay olan konuların yanı sıra sanat tarihi, sanat akımları veya öğrencilerin ilgisini çekebilecek çağdaş sanat içerikleri gibi teorik

konuları eklediklerini belirtmişlerdir. Teorik anlamda dersi zenginleştirme koduna ilişkin öğretmen görüşlerinden bazı alıntılar verilmiştir: Ö6'nın görüşü *“Görsel sanatlar dersine yönelik çağdaş sanat ile ilgili ilgi çekici içerikler izleterek bakış açılarını genişletmeyi hedefledim. Bence zevk aldılar en azından katılım sağladılar.”* Şeklindedir. Ayrıca Ö5 *“Öğrencileri motive etmek zordu özellikle sekizinci sınıf öğrencileri hiç çizim yapmak istemiyordu. Ben de bu süreçte derslerde –sanat akımlarıyla ilgili öğrencilere ilgi çekici ve rahatlatıcı slaytlar hazırladım öğrenciler en azından izleyerek sınıf ortamını erişemeyeceği kadar teorik bilgi aktarmış oldum.”* Şeklinde görüş belirtmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerden biri zaman zaman öğrenciye ulaşamadığını belirtmiş, böyle zamanlarda da veliden destek aldığını ifade etmiştir. Veli desteği aldığını çözüm stratejisi olarak ifade eden Ö 8 'in görüşü şu şekildedir. *“Öğrencilerin derse karşı motivasyonları düştü devamsızlık yapıyorlardı. Öğrencilerle sağlıklı iletişim kurulamıyordu. Ödüllendirme tekniği kullandım, veliler ile iletişime geçtim ve ders katılımını belirttim.”*

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular tartışılmış, sonuçlar ve öneriler sunulmuştur.

5.1. Tartışma

Araştırmanın alt problemleri çerçevesinde ulaşılan bulgular, bu başlık altında sırasıyla tartışılmıştır

5.1.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulguların Tartışılması

Covid-19 pandemisinde yüz yüze eğitime ara verilmesi nedeniyle uzaktan eğitime geçen görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar belirlenmiş ve bu sorunlara ilişkin kendi geliştirdikleri çözüm stratejileri incelenmiştir. Araştırma bulguları, araştırmanın alt boyutları doğrultusunda iki ana tema altında toplanmıştır. Araştırmanın birinci alt problemine göre öğretmenlerin, öğrencinin çizimine müdahale edememe, materyal yetersizliği, fiziki ortam, öğretim programının uzaktan eğitime uygun olmaması, kazanımların yeterince gerçekleştirilememesi, EBA içeriklerinin yetersiz olması, ölçme değerlendirme, öğrencilerin kameralarının kapalı olması, öğrenci devamsızlığı, akademik değer düşük olması, internet veya bilgisayar imkânı, öğrenci motivasyonunun düşük olması, öğrenci ile iletişim kuramama, öğretmenlerin teknolojik yeterliliğinin düşük olması sorunlarını yaşadıkları belirlenmiştir. Bu sorunlar, eğitim durumlarından, öğretim

programından, öğretmenlerden ve öğrencilerden kaynaklı sorunlar olmak üzere dört tema altında gruplandırılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler genelde, hazır olmadıkları bir sisteme acilen geçiş yapmış olmanın etkisi ile sürecin olumsuz geçtiğini ifade etmişlerdir. Salgın döneminde can güvenliği nedeni ile yapılan uygulamayı olumlu bulduklarını ancak sistem içerisinde sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Pandeminin hemen ardından başlayan uzaktan eğitim, öğretmenlerin zorunlu olarak uyum sağlaması gereken bir sistem olmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun, akıllı tahta ile sınırlı olan teknoloji kullanımı, yetersiz kalmıştır (Sarı ve Nayır, 2020). Öğretmenlerin uzaktan eğitim sistemini iyi kavramış olması ve öğretimi etkili bir şekilde yürütmesi, rehberlik ettiği öğrencinin verimli bir şekilde öğrenme yaşantısı açısından son derece önemlidir (UNESCO, 2020). Aksi takdirde bilgisi doğrultusunda olmayan ve yalnızca verilen görevleri yerine getirme görevini uygulayan öğretmen ile başarılı bir uzaktan eğitim düşünülemez. Can (2020) araştırmasında bu düşünceye ek olarak, öğretmenin aynı zamanda çözümün bir paydaşı olması gerektiğini de ifade etmektedir. Doğru planlandığında uzaktan eğitim, klasik eğitim sistemine göre daha zengin içeriğe sahip bir sistem olarak düzenlenmektedir. Öğrencilerin derse katılım sağlamamasının bir diğer nedeni de internet ve bilgisayar olanaklarına ulaşamamasıdır ve bu da eğitimde fırsat eşitsizliği sorununu ortaya çıkarmaktadır (Özdoğan ve Berkant, 2020).

Pandemi dönemi uzaktan eğitim döneminde öğretmen görüşlerine göre eğitim durumlarından kaynaklı sorunlar temasına bakıldığında öğretmenlerin “öğrencinin çizimine müdahale edememe, materyal yetersizliği, fiziki ortam, internet veya bilgisayar imkânı” sorunları ile karşılaşmışlardır. Öğretmenler, uygulamalı bir ders olan görsel sanatlar dersi yaparak yaşayarak öğrenme yöntemine dayandığı için dersi ekran başında işlemek konusunda sorun yaşamışlardır. Görsel sanatlar dersi yer yer öğretmen ve öğrencinin çizim üzerinde tartıştığı ve öğretmenin öğrenciye zaman zaman müdahaleler yaptığı bir derstir. Öğretmenler çizimlerin bilgisayar kameralarından tam olarak görünmediğini, bunun sonucunda öğretmenin verimli eleştiride bulunamadığını ifade etmişlerdir. Aynı şekilde çizimin fotoğrafının çekilmesi ve öğretmene gönderilmesi, öğrenci çizimini aynen yansıtmamaktadır. Erim’in (2021) araştırması bu düşüncüyü desteklemektedir. Ders süresinin 40 dakikadan 30 dakikaya düşürülmesi nedeni ile çizimlerin yarıda kalması ve daha sonrasında öğretmene gönderilen çizimin, çizim aşamalarının bilinmemesi, öğretmeni değerlendirme kısmında zorlamıştır. Görsel sanatlar dersinde öğrencinin öğretmen rehberliğinde yaşadığı çizim deneyimlerini ekran

başında yaşayamamasının kalıcı bir öğrenmeyi engellediği düşünülmektedir. Kahraman (2020) araştırmasında “Öğrencinin kalem tutuşu, başarılı çizebilme ve tonlayabilme edinimlerini kazanabilmesi için öğretmene önemli görevler düşmektedir” sözleri bu düşünceyi destekler niteliktedir. Görsel sanatlar dersi, atölye ortamında öğrencinin bir grupla veya bir grup içerisinde deneyimlerine bağlı olarak öğrenmeler gerçekleştirdiği bir derstir. Öğrenci bu ortamda yaparak yaşayarak özgün düşünce ve yaratıcılığı, keşfeder (Bulut, 2001). Yani görsel sanatlar dersi fiziki anlamda kendine has bir ortama ihtiyaç duymaktadır (Tarlakazan ve Tarlakazan, 2020). Pandemi döneminde öğrenciler, fiziki olarak bilgisayar başında bu deneyimlerden yoksun kalmıştır. Kayalıoğlu (2021) uygulamalı derslerin niteliğini usta çırak ilişkisine benzeterek yalnızca fiziksel ortamda öğrenilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Özsoy (2015) bu durumu uzaktan eğitimin zayıf noktası olarak ele almaktadır ve önemli bir eksiklik olduğunu ifade etmektedir. Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk (2017) araştırmasında, uygulama temelli derslerde atölye ortam etkileşiminin yaşanmaması sonucu öğrencide duyuşsal ve motor davranışların kazandırılmadığını belirtmiştir. Yaşanan problemlerden bir diğeri de uzaktan eğitim sırasında gereken materyallerin sağlanamamasıdır. Eğitim materyallerine ulaşmak dersin kazanımı ve uygulanması açısından önemlidir (Kerkez ve Soy, 2022). Literatürde (Kahraman, 2020; Keskin ve Özer-Kaya 2020) tarafından yürütülen araştırmaların bulguları bu yöndedir.

Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun karşılaştığı sorunların öğretim programından kaynaklandığı görülmektedir. Eğitim sistemine acil bir şekilde çözüm olan uzaktan eğitim sistemi yeni bir program geliştirme çalışmasına başlayamadan ekran başında eğitim başlamıştır. Uygulamalı bir öğretim programının uzaktan eğitim ile öğretimi sağlamaya çalışması, öğretmenin başlıca karşılaştığı sorunlardandır. Sisteme ve teknolojiye alışma sırasında öğretmenin öğretimine teknolojiyi entegre etme bilgisinin de kısıtlı olduğu ele alındığında, öğretmenin bu konuda karmaşa yaşadığı söylenebilir. Akçay ve Sürmeli (2022) bu düşünceyi araştırmasında, uygulamalı olması nedeniyle uzaktan eğitime uygun olmadıkları şeklinde ifade etmiştir. Öğretmenlere göre, yaşanan sorunların kaynağı ders içeriklerinin uzaktan eğitime uygun olmamasıdır (Şahin, 2021). Öğretmenler, yüz yüze eğitime uygun olarak sınıf içi performansa dayalı bir şekilde düzenlenen kazanımların, öğrenciler tarafından gerçekleştirilmediğini ifade etmişlerdir. Kazanımlara yönelik çalışmaktan ziyade öğretmenler görsel sanatlar dersini ekran başında anlatma çabası ile sadeleştirme çabasına girmişlerdir. Araştırmanın bulgularında

kazanımların uygulanabilirliği ve kazandırılması konusunda Covid-19 pandemisi öncesinde de zorlandıkları düşüncesini ifade eden öğretmenler olmuştur. Yurdakul'un (2019) araştırmasında da, kazanımların öğrenci yaş ve düzeyine uygun olmadığı ifadesi bu düşüncüyü desteklemektedir. Pandemi dönemine yönelik literatüre bakıldığında, Akyürek (2020) yaptığı araştırmasında, kazanımların ve içeriklerin uygun olmadığını savunmuştur. Kerkez ve Soy (2022) kazanımların yeterince öğretilmemesini nitelikli materyal hazırlanmamasına bağlamaktadır. Uzaktan eğitimin verimini etkileyen ders sunuları ve teknolojik materyaller, Covid-19 pandemisinde var olan bir sistemden geçilmiş olduğu için öğrencinin eğitimine cevap vermediği düşünülmektedir. Hali hazırda var olan sınıf içi performansa dayalı programın uzaktan eğitimde öğretilmeye çalışılması, öğretmenlerin karşılaştıkları en önemli sorunlardan biridir. Öğretmenlerde, uzaktan eğitimin planlanmasının başından itibaren önemli bir çözüm paydaşı olan EBA platformunun gereken materyal ve içeriği sağlaması yönünde beklenti oluşmuştur. Ancak araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre, Ebada nitelikli içeriklerin bulunmadığı ifade edilmiştir. Araştırma bulgularında öğretmenler; Ebada görsel sanatlar dersine yönelik içeriklerin diğer branşlara göre kısır ve nitelik açısından düşük olduğu için öğrencinin ilgisini çekmediği görüşlerini savunmuşlardır. Literatürde yapılan araştırmalarda uygulamalı derslerde bu yönde bir eksiklik olduğu ve geliştirilmesi gerektiği önerileri mevcuttur (Başaran ve diğerleri, 2020; Kerkez ve Soy, 2022). Öğretmen görüşlerine göre, sınıf içi uygulamalara dayalı bir programın kazanımları bu süreçte sağlıklı bir şekilde değerlendirilememiştir. Bu durumun başlıca nedenleri, bakanlık tarafından yapılan, bir önceki dönemin puanlarının aynen kullanılacağı ve devam eden ikinci yılda hiçbir öğrencinin dersten kalmasına müsaade edilmeyeceği açıklamalarıdır. Bu durumda uzaktan eğitimde geçerli bir değerlendirme yapılabileceği konusunda belirsizlik oluşmuştur. Ayrıca bu açıklamalar öğrencilerin devamsızlık oranlarının artmasına da neden olmuştur. Öğretmenler, derse katılım sağlayan ile sağlamayan öğrencilerin değerlendirme açısından bir farkının olmadığını, devamsızlık yapan öğrencilere düşük puan verme yaptırımlarının olmadığını belirtmişlerdir. Aynı zamanda derse katılım sağlayan öğrenciyi ders puanını motive etme amaçlı kullanamadıklarını ifade etmişlerdir (Tekin-Karagöz ve Mamur, 2022). Ayrıca öğrencilerin devamsızlıklarının fazla olması ve derse yönelik isteksiz olmalarının bir diğer nedeni, dersin akademik değer görmemesi olarak ele alınabilir. Öğrencilerin yaş seviyesi sınava yaklaştıkça bu tür uygulamalı dersler yerine, merkezi sınavlara yönelik derslere katılım sağladıkları görülmektedir (Hiçyılmaz, 2021). Öğretmenler, bu süreçte

bilgisayar veya internet olanaklarından yoksun öğrencileri ayırt edememiştir.

Görsel sanatlar öğretmenleri ile görüşmeler sırasında ulaşılan kodlarda öğrencilerden kaynaklanan sorunlar bir tema altında incelenmiştir. Bu kodlar, öğrencilerin kameralarının kapalı olması, öğrenci motivasyonunun düşük olması, öğrenci devamsızlığı, öğrenci ile iletişim kurulamamasıdır. Uzaktan eğitim döneminde yaşanan olumsuzluklara yönelik sorularda öğretmenler sıklıkla öğrencilerinin kameralarının kapalı olması durumunu belirtmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin genelinde boşluğa konuşuyormuş hissi yaşamalarına neden olmuştur. Öğrencinin çevrim içi platformda derse katılması ancak ses ve kameranın kapalı olma durumu, öğretmeni muallakta bırakmıştır (Kerkez ve Soy, 2022). Şahin (2021) bu durumun sonucu olarak derslerde dönüt düzeltme yapılamadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin bir diğer karşılaştığı sorun ise öğrencilerin derse katılım sağlamamalarıdır. Araştırmanın bulgularında öğretmenlerin geneli, derse öğrenci mevcudunun yarısının katıldığını belirtmiştir. Araştırmasında devamsızlığın fazla olduğunu ifade eden Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk (2017) bu durumu bağlantı sorunları ve uygulamalı ders olmasına bağlamaktadır. Ayrıca en önemli nedenlerinden biri ise bakanlığın yoklama alınmaması ve derslere katılım zorunluluğunun olmaması yönündeki açıklamalarıdır (Çetin ve diğerleri, 2021; Demir ve Özdaş, 2020). Öğretmenler bu süreci anlatırlarken genel olarak öğrenci ile sağlıklı iletişim kuramadıklarını sıklıkla tekrar etmişlerdir. Genel olarak öğrencilerin kameralarıkapalı derse katılması ve doğrudan iletişim kurulamamasından kaynaklanan öğretmen öğrenci iletişiminin eksik olması, eğitimin verimi açısından önemlidir (İmamoğlu ve Siyimer-İmamoğlu, 2020). Öğretmenler öğrenciler ile duygusal bir bağ yakalayamamışlar (Hiçyılmaz, 2021) ve bu durum da her iki taraf için motivasyon kaybına neden olmuştur (Marshall ve diğerleri, 2020).

Öğretmenler hem süreç hem de olumsuzluklar yönündeki görüşlerde teknolojiye uyum sağlamada sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir (Taşkesen ve Bakırhan, 2021). Birçok öğretmen bu süreçte eğitime ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Öğretmenler, uzaktan eğitimin başladığı günlerde “*açıp kapatmasını dahi bilmedikleri*” sistemi öğrenmeye çalıştıkları yönünde ifadeler kullanmışlardır. Öğretmen görüşlerine göre yapılan çalışmaların düzensiz olması, öğretmenlerde kafa karışıklığı yaratmıştır. Bu düşüncelerin kaynağı olarak, öğretmenlerden içerik geliştirme ve katkı sağlaması açısından duyurular yapılmış, ancak daha sonra yapılan video çalışmaları ile ilgili dönüş yapılmamıştır.

Uzaktan eğitim çalışmalarının plansızlığı, öğretmenlere ve öğrencilere olumsuzluk olarak yansımıştır.

5.1.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulguların Tartışılması

Araştırmanın ikinci alt probleminde “Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaşılan sorunlara ilişkin geliştirdikleri çözüm stratejileri nelerdir?” sorusu incelenmiştir. Öğretmen görüşlerine göre sıklıkla kullanılan; motive etmek için öğrencilerle konuşmak, dijital uygulamalar ile programı zenginleştirme, çevrim içi platformda sergi, ders sonu oyunlaştırma, teorik konulara ağırlık vermek, programı sadeleştirme, veli desteği kodlarına ulaşılmıştır. Öğretmenlerin görüşlerine göre bir grup öğrenci, sürecin başında uzaktan eğitimi ciddiye almazken süreç uzadıkça ciddiye almış ve motivasyonu artmıştır. Bir grup öğrenci ise pandeminin başında motivasyonu yüksek iken zamanla sürecin uzaması ile motivasyonlarını kaybetmişlerdir. Bu iki grup öğrenci için de öğretmenler, öğrenci motivasyonunu yükseltmek için konuşmalar yapmışlardır. Ayrıca veli desteğine de başvurmuşlardır. Eldeki araştırma bulgusunu destekler nitelikte bir diğer araştırmada da Bakırcı ve diğerleri (2021), bu süreçte öğrencilerin derse katılımını arttırmak amacıyla zaman zaman velilerden destek istediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmen görüşlerine göre, pandeminin uzaması ve öğrenci katılımının düşmesinin ardından teknolojik yeterliliği yüksek olan öğretmenler, öğrencinin derse aktif katılımı sağlamak amacıyla WEB 2.0 araçlarına başvurmuşlardır. Tekin-Karagöz ve Mamur’un (2021) araştırmalarında farklı uygulamalarla derse dijital olarak zenginleştiren öğretmenlere rastlanmaktadır. Öğretmen görüşlerine göre sınıfta yüz yüze ortamda sağlanamayan bakış açıları uzaktan eğitimde uygulamalar esnasında çok daha iyi kazandırılmıştır. Öğrencilerin telefonlarına uygulamalar indirerek sağlanan dersin akışında öğrencilerin katılımının arttığı belirtilmiştir. Derse dijital uygulamaları entegre eden öğretmenlerin teknolojik olarak yeterliliğinin yüksek olduğu düşünülmektedir (Ülger, 2021). Teknoloji kullanımı düşük olan öğretmenler ise derse klasik yöntemlerle öğretim programını sadeleştirerek öğrencinin evde ev ortamında çizim yapabileceği konular tercih etmişlerdir. Pandemi dönemi uzaktan eğitimde dersin içerik kısmının öğretmenler tarafından sağlanması ile öğretmenlerin geneli çizimleri yeteri kadar takip

edemediklerini ve dersi teoriye dayalı konular ile işlemeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Burada kastedilen teori ağırlıklı konular, ilgi çekici sanat haberleri, çağdaş sanat tarihi, sanat tarihi ve akımlarından sunumlardır. Öğretmenler, özellikle lise öğrencilerinin çizim yapmak yerine sanal müze gezileri ve video içeriklerini izleme katılımına daha uyumlu olduklarını ifade etmişlerdir. Literatürde bu yönde Hiçyılmaz'ın (2021) araştırması yer almaktadır. Öğretmen görüşlerine göre ders sonunda küçük testler yaparak, öğrencinin dersin sonuna kadar katılım sağlamasını hedefleyen çözüm stratejileri de belirtilmiştir. Öğretmenler, öğrencilerin tepkilerinin iyi olduğunu, bu uygulamayı sevdiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmen görüşlerine göre, ders süreleri çizim yapmaya yetmemekte ve öğrenciler dersin sonunda belirli bir zaman diliminde öğretmenlere çizimleri yollamaktadırlar. Çizimi göndermelerini sağlamak adına çevrim içi sergi düzenleme bir çözüm stratejisi olarak belirtilmiştir. Çevrimiçi sergiler ve bu sayede öğrencinin çizim yapması, Tekin-Karagöz ve Mamur'un (2021) araştırmasında da ele alınmıştır.

5.2. Sonuç

Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm stratejilerine ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Öğretmenler eğitim durumundan, öğretim durumundan, öğretmenden ve öğrenciden kaynaklanan sorunlar ile karşı karşıya kalmışlardır.
2. Öğretmenlerin eğitim durumundan kaynaklanan sorunları, öğrencinin çizimine müdahale edememe, materyal yetersizliği, fiziki ortam ve internet ya da bilgisayar imkanıdır.
3. Öğretmenlerin öğretim programından kaynaklanan sorunları, öğretim programının uzaktan eğitime uygun olmaması, kazanımlar, EBA içerikleri, dersin akademik değeridir.
4. Öğretmenlere göre kendilerinden kaynaklanan sorun, teknolojik yeterlikleridir.
5. Öğretmenlerin öğrencilerinden kaynaklanan sorunları, kameraların kapalı olması, motivasyon eksikliği, devamsızlık ve iletişimsizliktir.

6. Öğretmenlerin çözüm stratejisi olarak, motivasyon konuşmaları, dijital uygulamalar, çevrimiçi sergiler, oyunlar, programı sadeleştirme ve veli desteği ortaya konmuştur.

5.3. Öneriler

Bu bölümde, araştırmadan ulaşılan sonuçlarla ilgili önerilere alt başlıklar halinde yer verilmiştir.

5.3.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Sürecin daha iyi anlaşılabilmesi için öğrencilerin de görüşleri alınabilir.
2. Nitel araştırma sürecinde sınıf içi gözlemlerle veri çeşitliliği sağlanabilir.
3. Uygulamalı dersler olan görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi dersleri arasında ortak durumlar çalışılabilir.

5.3.2. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Teknoloji ve internet alt yapısı okullarda iyileştirilebilir.
2. Öğretmenlere düzenli hizmet içi eğitimler ile teknolojik yeterlilikler kazandırılabilir.
3. Görsel sanatlar öğretmenlerine ders içerikleri geliştirme, teknolojiyi derslerinde kullanımına yönelik eğitimler verilebilir.
4. Olası salgın ve afet durumları için yeni planlamalar yapılabilir ve öğretim programı bu şekilde düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Adıyaman, Z. (2002). Uzaktan eğitimle yabancı dil eğitimi. *Türkiye Çevrimiçi Eğitim Teknolojileri Dergisi*, 1, 92-97.
- Akar-Vural, R. ve Ceylan, V. K. (2014). Fatih projesi eğitimde teknoloji kullanım kursunun öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *XIX. Türkiye’de İnternet Konferansında sunulan sözlü bildiri metni içinde (s.1-9). Yaşar Üniversitesi*.
- Akbayrak, K., Vural, G. ve Agar, M. (2021). Özel eğitim öğretmenlerinin koronavirüs pandemisi döneminde uzaktan eğitime ilişkin deneyim ve görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 471-499. <https://doi.org/10.17679/inuefd.863029>
- Akçay, Ş. Ö. ve Sürmeli, Ö. (2022). Güzel sanatlar lisesi müzik öğretmenlerinin covid-19 pandemisi sürecindeki uzaktan eğitim hakkında görüşleri. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 648-668. <https://doi.org/10.21666/muefd.1009210>
- Akkaş Baysal, E., Ocak, G. ve Ocak, İ. (2020). Covid-19 salgını sürecinde okul öncesi çocuklarının EBA ve diğer uzaktan eğitim faaliyetlerine ilişkin ebeveyn görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 6(2), 185-214. [doi:10.47615/issej.835211](https://doi.org/10.47615/issej.835211)
- Akkurt, S. ve Boratav, O. (2018). Neden sanat eğitimi? *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 1(1), 54-60. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ueader/issue/41849/482705>
- Aksüt, S. ve Ezer, F. (2021). Covid-19 sürecinde sosyal bilgiler dersinde eğitim bilişim ağı platformunu kullanmaya yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 197-233. <https://doi.org/10.17679/inuefd.771367>
- Aktay, S. ve Keskin, T. (2016). Eğitim Bilişim Ağı (Eba) İncelemesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 27-44. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ekud/issue/28248/300311>

- Akyıldız, S. T. (2020). Pandemi döneminde yapılan uzaktan eğitim çalışmalarıyla ilgili İngilizce öğretmenlerinin görüşleri (Bir Odak Grup Tartışması). *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 679-696. <https://doi.org/10.17679/inuefd.863029>
- Akyıldız, S. ve Yurtbakan, E. (2021). Okul yöneticisi ve öğretmenlerin koronavirüs salgını ile ilgili görüşleri, sürecin tutum ve davranışlarına etkileri ve uzaktan eğitim algılarının incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(4), 2191-2203. <https://doi.org/10.33206/mjss.848566>
- Alakuş, A. O. ve Mercin, L. (Ed.) (2020). *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi*. (5. bs.). Pegem Akademi. <http://dx.doi.org/10.14527/9786055885182>
- Alanoğlu, M. ve Doğan, B. (2021). Öğretmen gözünden covid-19 süreci: öğrencilerin bağımsız araştırma ve öz-düzenleme becerilerine ilişkin bir durum çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (39), 1-13. <http://dx.doi.org/10.14582/duzgef.2021.164>
- Alea, L. A., Fabrea, M. F., Roldan, R. D. A., & Farooqi, A. Z. (2020). Teachers' Covid-19 awareness, distance learning education experiences and perceptions towards institutional readiness and challenges. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 19(6), 127-144. <https://doi.org/10.26803/ijlter.19.6.8>
- Alkan, C. (1987). *Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Alper, A. (2020). Pandemi sürecinde k-12 düzeyinde uzaktan eğitim: durum çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 45-67. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787735>
- Altın, H. ve Kalelioğlu, F. (2015). Fatih Projesi ile ilgili öğrenci ve öğretmen görüşleri. *Başkent University Journal Of Education*, 2(1), 89-105. <http://buje.baskent.edu.tr/index.php/buje/article/view/27>
- Altıntaş-Yüksel, E. (2021). Sınıf öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde çevrim içi ders-uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(57), 291-303. <https://10.7816/ulakbilge-09-57-11>
- Altıparmak, M., Kurt, İ. D. ve Kapıdere, M. (2011). E-öğrenme ve uzaktan eğitimde açık kaynaklı kodlu öğrenme yönetim sistemleri. *Akademik Bilişim '11, XIII. Akademik*

- Bilişim Konferans Bildirileri* içinde (s. 3117-327). İnönü Üniversitesi. https://ab.org.tr/ab11/kitap/altiparmak_kurt_AB11.pdf
- Altun, V. K. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 16, 5. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.52403>
- Aral, N. ve Kadan, G. (2021). Pandemi sürecinde okul öncesi öğretmenlerinin yaşadıkları problemlerin incelenmesi. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 99-114. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ahievransaglik/issue/64371/906874>
- Arslan, K. ve Görgülü-Arı, A. (2021). Covid-19 (koronavirüs) pandemisinde gerçekleştirilen çevrim içi eğitime yönelik öğretmen görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 10(4), 1598-1617. <https://dergipark.org.tr/en/pub/teke/issue/67281/1049632>
- Arslan, M. (2021). Covid-19 salgını sürecinde hizmet içi eğitim etkinliklerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(3), 1601-1619. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.794>
- Arslan, Y. ve Şumuer, E. (2020). Covid-19 döneminde sanal sınıflarda öğretmenlerin karşılaştıkları sınıf yönetimi sorunları. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 201-230. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.791453>
- Artut, K. (2013). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. (1. bs). Anı Yayıncılık.
- Asandaş, N. ve Hacıcafareoğlu, S. (2021). Koronavirüs (covid-19) döneminde uzaktan eğitim süreci. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 213-223. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1786392>
- Avcı, F. ve Akdeniz, E. C. (2021). Koronavirüs (Covid-19) salgını ve uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlar konusunda öğretmenlerin değerlendirmeleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(4), 117-154. <https://dergipark.org.tr/en/pub/usbed/issue/61198/838968>
- Ayan, E. (2018). *Öğretmenlerin eğitim bilişim ağı içeriğini kullanma ve e-içerik geliştirme durumlarının incelenmesi*. (Tez No. 531266) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi], YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ayaydın, A. (2021). *Öğrenci merkezli görsel sanatlar eğitimi ve çoklu zekâ kuramı*. (1. bs.). Astana Yayınları. <https://doi.org/10.14527/9786055885182.15>

- Ayaz, E. (2021). İlkokul fen bilimleri dersinin pandemi dönemi uzaktan eğitimine ilişkin öğretmen ve ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 298-342. <https://doi.org/10.19171/uefad.815664>
- Aytaç, T. (2021). The Problems Faced by teachers in Turkey during the Covid-19 pandemic and their opinions. *International Journal of Progressive Education*, 17(1), 404-420. <http://ijpe.penpublishing.net/>
- Bakırcı, H., Doğdu, N. ve Artun, H. (2021). Covid-19 Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinde fen bilgisi öğretmenlerinin mesleki kazanımlarının ve sorunlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 640-658. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.909184>
- Bakırcı, H., Özcan, Ö. ve Kara, Y. (2021). Salgın döneminde ortaokul öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *Fen Matematik Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, 4(3), 155-170. <https://dergipark.org.tr/en/pub/fmgtd/issue/62917/936838>
- Baki, G. Ö. ve Çelik, E. (2021). Ortaokul matematik öğretmenlerinin uzaktan eğitimde matematik öğretim deneyimleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(1), 293-320. <https://doi.org/10.51460/baebd.858655>
- Bakioğlu, B. ve Çevik, M. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4). <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43502>
- Balaman, F. ve Hanbay-Tiryaki, S. (2021). Corona virüs (covid-19) nedeniyle mecburi yürütülen uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 52-84. <https://doi.org/10.15869/itobiad.769798>
- Baran, A. ve Sadık, O. (2021). Covid 19 sürecinde sınıf öğretmenlerinin acil uzaktan öğretim tecrübelerinin ve görüşlerinin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34. <https://doi.org/10.19171/uefad.882291>
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. ve Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397. <https://dergipark.org.tr/en/pub/egitim/issue/54643/753149>
- Batmaz, O., Batmaz, M. C. ve Kılıç, A. (2021). Covid-19 salgın döneminde sınıf

- öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretimine yönelik görüşleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(3), 1665-1677. <https://doi.org/10.33206/mjss.844717>
- Battal, B. ve Koşar, D. (2021). Covid-19 dönemi acil uzaktan eğitim faaliyetlerinin öğretmenlerde yarattığı psikolojik güçlükler. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(3), 1366-1384. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.988780>
- Bayburtlu, Y. S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi. *Electronic Turkish Studies*, 15(4). <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44460>
- Becit-İşçitürk, G. ve Turan, E. Z. (2018). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin eğitim bilişim ağı'na ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 13(29), 35-45.
- Bingöl, B. (2020). Covid-19 sürecinde peyzaj mimarlığı öğrencilerinin acil uzaktan öğretim sistemi üzerine görüşleri: burdur mehmet akif ersoy üniversitesi örneği. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 20, 890-897. <https://doi.org/10.31590/ejosat.805398>
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142. <https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/56247/773769>
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzak eğitimin günü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 85-124. <https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/34117/378446>
- Bulunuz, N. (2020). Covid-19 salgını dönemi uzaktan eğitim çalışmaları ve sonraki süreçle ilgili fen bilimleri öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Milli Eğitim*, 49(1), 343-369. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.775521>
- Bulut, S. ve Susar-Kırmızı, F. (2021). Covid-19 salgınına uzaktan eğitimde Türkçe dersine ilişkin sınıf okumanın görüşü. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 1-30. <https://doi.org/10.51948/auad.960960>
- Bulut, Ü. (2001). Resim-İş öğretmenliği programlarında atölye çalışmalarının işlevi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, (13), 79-86. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/maruaebd/issue/366/251>

- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2020). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. (6. bs.) Pegem A Yayıncılık. <https://doi.org/10.14527/9786050370270>
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53. <https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/55662/761354>
- Canpolat, U. ve Yıldırım, Y. (2021). Ortaokul öğretmenlerinin Covid-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(1), 74-109. <https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/60075/840233>
- Cantürk, G. ve Cantürk, A. (2021). İngilizce öğretmenlerinin Covid-19 küresel salgını sürecinde gerçekleştirdikleri uzaktan eğitim deneyimleriyle ilgili görüşlerinin metaforlar yoluyla belirlenmesi. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi (CALESS)*, 3(1), 1-37. <https://doi.org/10.35452/caless.2021.1>
- Castroverde, F., & Acala, M. (2021). Modular distance learning modality: Challenges of teachers in teaching amid the Covid-19 pandemic. *International Journal of Research Studies in Education*, 10(8), 7-15. <https://doi.org/10.5861/ijrse.2021.602>
- Cömert, S. A. (2019). Görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştıkları problemler ve çözüm önerileri. *Ekev Akademi Dergisi*, 23-78. <https://doi.org/10.17753/ekav1134>
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (4. bs.) (M. Bütün ve S. B. Demir, çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çakın, M. ve Külekçi-Akyavuz, E. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansıması: öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186. <https://doi.org/10.24289/ijsser.747901>
- Çakmak, Z. ve Taşkiran, C. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin perspektifinden eğitim bilişim ağı (EBA) platformu. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9, 284-295.
- Çetin, M., Yılmaz, S. H. ve İlhan, E. L. (2021). Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi Sürecinde Uzaktan Eğitim; Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Perspektifinden. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 136- 161. <https://doi.org/10.31680/gaunjss.882057>

- Çiftçi, B. ve Aydın, A. (2020). Eğitim bilişim ağı (EBA) platformu hakkında fen bilimleri öğretmenlerinin görüşleri. *Türkiye Kimya Dernegi Dergisi Kısım C: Kimya Eğitimi*, 5(2), 111-130. <https://doi.org/10.37995/jotcsc.765647>
- Çilek, A., Uçan, A. ve Ermiş, M. (2021). Pandemi sürecinde sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turan: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 13(49), 308-323. <https://doi.org/10.15189/1308-8041>
- Çokyaman, M. ve Ünal, M. (2021). Öğrenci ve öğretmenlerin Covid-19 salgını dönemindeki uzaktan eğitim algısı: Bir metafor analizi. *OPUS uluslararası toplum araştırmaları dergisi*, 18 (Yönetim ve Organizasyon Özel Sayısı), 1684-1715. <https://doi.org/10.26466/opus.913396>
- Daşdemir, İ. ve Cengiz, E. (2022). Ortaokul öğretmenlerinin Türkiye’de salgın sürecinde yapılan uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(233), 327-351. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787563>
- Demir, D., Özdiç, F. ve Ünal, E. (2018). Eğitim bilişim ağı (EBA) portalına katılımın incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 407-422. <https://doi.org/10.17556/erziefd.402125>
- Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 203-212. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/55935>
- Demir, F. ve Özdaş, F. (2020). Covid-19 sürecindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 273-292. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.775620>
- Dilekçi, Ü. ve Limon, İ. (2020). Covid-19 salgını bağlamında öğretmenlerin algıladıkları “aşırı iletişim yükü” düzeyi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 231-252. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.776450>
- Dolighan, T. & Owen, M. (2021). Teacher efficacy for online teaching during the COVID-19 pandemic. *Brock Education Journal*, 30(1), 95-95. <https://doi.org/10.26522/brocked.v30i1.851>
- Durak, G., Çankaya, S. ve İzmirli S. (2020). Covid 19 pandemi döneminde Türkiye’deki üniversitelerin uzaktan eğitim sistemlerinin incelenmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 14(1), 787-809.

<https://doi.org/10.17522/balikesirnef.743080>

- Emin, K. ve Elaldı, Ş. (2021). Covid-19 pandemi döneminde öğretmenlerin uzaktan eğitim süreci hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi-5 Bildiri Tam Metinleri Kongre E-Kitabı* içinde (s.297-309).
- Erbil, D. G., Demir, E. ve Armağan-Erbil, B. (2021). Pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies- Education*, 16(3), 1473-1493. <https://dx.doi.org/10.47423/TurkishStudies.49745>
- Erensayın, E. ve Güler, Ç. (2017). Eba platformundaki ders malzemelerinin eğitsel yazılım değerlendirme ölçütlerine göre değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 657-678. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1481507>
- Erim, G. (2021). Görsel sanatlar eğitiminin uzaktan uygulamalı dersleri. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 7(2), 178-189. <https://doi.org/10.46641/medeniyetsanat.1026417>
- Erinç, S. M. (1988). Sanat ve eğitim. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 175-182. 66.
- Fauzi, I., & Khusuma, I. H. S. (2020). Teachers' elementary school in online learning of COVID-19 pandemic conditions. *Jurnal Iqra': Kajian Ilmu Pendidikan*, 5(1), 58-70. <https://doi.org/10.25217/ji.v5i1.914>
- Gençoğlu, C. ve Çiftçi, M., (2020). Covid-19 salgınında eğitim: Türkiye üzerinden bir analiz. *Tarih Okulu Dergisi*, 13(46), 1648-1673. <https://doi.org/10.29228/Joh44212>
- Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş* (5. bs.) (A. Ersoy ve P. Yalçınoglu, çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Glessner, M. M. & Johnson, S. A. (2020). The Experiences and Perceptions of Practicing Special Education Teachers During the COVID-19 Pandemic. *The Interactive Journal of Global Leadership and Learning*, 1(2), 1-41. <https://doi.org/10.55354/2692-3394.1013>
- Gökay, M. ve Özdemir, Ş. S. (2010). Görsel sanatlar (resim-iş) öğretmenlerinin motivasyonlarını etkileyen faktörler: konya örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26, <https://dergipark.org.tr/en/pub/dpusbe/issue/4768/65588>
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., ve Taşgın, A. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma:*

teorik çerçeve-pratik öneriler-7 farklı nitel araştırma yaklaşımı-kalite ve etik hususlar. (2. bs). Seçkin Yayıncılık. Ankara.

- Gündüz, Y. (2015). Popüler Kültürün Görsel Sanatlar Dersine Olası Yansımaları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 278-293. <https://dergipark.org.tr/en/pub/goputeb/issue/34518/381842>
- Güneş, D. ve Yağcı-Turan, M. M. (2022). Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin EBA'ya (Eğitim Bilişim Ağı) Yönelik Algılarının İncelenmesi. İnönü Üniversitesi eğitim Fakültesi Dergisi, 23(3), 1461-1481. Doi: 10.17679/inuefd.1142125
- Gür-Erdoğan, D. ve Ayanoglu, Ç. (2021). Covid-19 pandemi döneminde eğitim programlarının uzaktan eğitimde EBA platformu yoluyla uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Journal of Qualitative Research in Education*, 28, 100-128. <https://doi.org/10.14689/enad.28.5>
- Güven, Ş. (2021). Beden eğitimi öğretmenlerinin pandemi sürecinde yapılan uzaktan beden eğitimi dersine yönelik motivasyonlarını etkileyen faktörler. *Spor Eğitim Dergisi*, 5(2), 1-10. <https://dergipark.org.tr/en/pub/seder/issue/62382/904277>
- Güvendi, M. G. (2014). *Millî Eğitim Bakanlığı'nın öğretmenlere sunmuş olduğu çevrimiçi eğitim ve paylaşım sitelerinin öğretmenlerce kullanım sıklığının belirlenmesi: Eğitim Bilişim Ağı (EBA) örneği* (Tez No. 363454) [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi], YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Han F., Demirbilek, N. ve Demirtaş, H. (2021). Okul yöneticisi ve öğretmenlerin koronavirus (Covid-19) salgını sürecinde yürütülen uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(3), 1168-1193. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.819946akka>
- Haşiloğlu, M. A., Durak, S. ve Arslan, A. (2020). Covid-19 uzaktan eğitim sürecinde fen bilimleri şube rehber öğretmenlerinin gözünden öğretmen, öğrenci ve velilerin değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(3), 214-239. <https://doi.org/10.47714/uebt.811306>
- Hebecci, M. T., Bertiz, Y. ve Alan, S. (2020). Investigation of views of students and teachers on distance education practices during the Coronavirus (Covid-19) Pandemic. *International Journal of Technology in Education and Science*, 4(4), 267-282. <https://doi.org/10.46328/ijtes.v4i4.113>

- Hiçyılmaz, Y. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan görsel sanatlar eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Tarih Okulu Dergisi*, 14(50), 697- 711. <https://doi.org/10.29228/Joh.48888>
- Işıkoğlu, N., Adak-Özdemir, A., Altun, M. ve Ergenekon, E. (2021). Erken çocukluk eğitimi öğretmen ve yöneticilerinin Covid-19 pandemi deneyimleri: Yorumlayıcı fenomenolojik analiz. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 567-590. <https://doi.org/10.24130/eccdjecs.1967202152341>
- İçten, T. (2006). *Uzaktan Eğitim Öğrencileri İçin Çevrimiçi Sınav Sistemi Uygulamasının Geliştirilmesi* (Tez No.180212) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi], YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- İmamoğlu, H. V. ve Siyimer-İmamoğlu, F. (2020). Coronavirüs salgını ve uzaktan eğitim süreci hakkında öğretmen görüşleri: şehit bülent yalçın spor lisesi ve şehit ertan yılmaz güzel sanatlar lisesi (sinop) örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(4): 742-761. <https://dergipark.org.tr/en/pub/johut/issue/58659/847464>
- İnal, İ., Sakarya, G. ve Zahal, O. (2021). Covid-19 pandemi döneminde eba platformunda gerçekleştirilen müzik derslerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Eurasian journal of music and dance (Online)*, 1(18), 232-253. <https://doi.org/10.31722/ ejmd.960092>
- İnce, Z., Şahin, V. ve Yentür, M. (2021). Coğrafya öğretmenlerinin covid-19 sürecinde uzaktan eğitim yöntemiyle coğrafya öğretimi hakkındaki görüşleri: istanbul örneği. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(8), 707-729. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.794>
- İpşiroğlu, N. (1994). Duyu algılarının eğitimi. *Çağdaş eğitimde sanat*, 2, 13-20.
- İskenderoğlu, T. A. ve Konyalıhatipoğlu, M. (2021). Matematik öğretmenlerinin bakış açısıyla covid-19 salgını sürecinde uzaktan canlı dersler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 235-262. <https://doi.org/10.53444/deubefd.895682>
- İşman, A. (2008). *Uzaktan eğitim*. Pegem Akademi.
- Kaçan, A. ve Gelen, İ. (2020) Türkiye'deki uzaktan eğitim programlarına bir bakış. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(1), 1-21. <https://dergipark.org.tr/en/pub/uebt/issue/53891/713456>

- Kahraman, M. E. (2020). Covid-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel tasarım dersi örneği. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 6(1), 44-56. <https://doi.org/10.46641/medeniyetsanat.741737>
- Kalemkuş, F. (2016). *Ortaöğretimdeki öğretmen ve öğrencilerin eğitim bilişim ağı (eba)'ya ilişkin görüşleri* (Tez No. 434917) [Yüksek lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kaplan, K. ve Gülden, B. (2021). Öğretmen görüşlerine göre salgın (Covid-19) dönemi uzaktan eğitim ortamında Türkçe eğitimi. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 24, 233-258. <https://doi.org/10.29000/rumelide.995291>
- Karaca, İ., Karaca, N., Karamustafaoğlu, N. ve Özcan, M. (2021). Öğretmenlerin uzaktan eğitimin yararına ilişkin algılarının incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 3(1), 209-224. <https://doi.org/10.47793/hp.844113>
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler* (İkinci Yazım, 33. bs.). Ankara: Nobel Akademik.
- Karasu, T. (2018). İmam hatip meslek ve dikap dersi öğretmenlerinin eğitim bilişim ağı (eba) ile ilgili görüşleri. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 925-943. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/598104>
- Kavuk, E. ve Demirtaş, H. (2021). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadığı zorluklar. *E-Uluslararası Pedagogji Dergisi*, 1(1), 55-73. <https://trdoi.org/10.27579808/e-ijpa.20>
- Kayalı, B., Yavuz, M. ve Balat, Ş. (2021). Covid-19 dönemi zorunlu yürütülen uzaktan öğretim faaliyetlerine yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Uluslararası Covid-19 Kongresi Bildiri Kitabı* içinde (s. 707-717).
- Kayalıoğlu, S. (2021). Uzaktan eğitimle yürütülen atölye derslerinin görsel sanatlar öğretmeni adaylarının perspektifinden değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 1475-1521. <https://doi.org/10.29299/kefad.929433>
- Kazu, İ. Y., Bahçeci, F. ve Yalçın, C. K. (2021). Öğretmenlerin koronavirüs pandemisi döneminde verdikleri uzaktan eğitime ilişkin metaforik algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 701-715. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.814015>
- Kerkez, F. İ. ve Soy, S. (2022). Beden eğitimi öğretmenlerinin covid-19 salgını

- döneminde acil uzaktan eğitim deneyimleri ve ders kazanımlarını sağlamaya yönelik bireysel çözümleri. *Journal of Global Sport and Education Research*, 5(1), 1-17. <https://doi.org/10.55142/jogser.1072820>
- Keskin, M. ve Özer-Kaya, D. (2020). Covid-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ikcusbfd/issue/55773/754174>
- Kılınç, N. ve Karademir, N. (2021). Öğretmen görüşleri doğrultusunda pandemi sürecinde coğrafya eğitimi. *Anadolu Türk Eğitim Dergisi*, 3(1), 35-59. <https://www.anadoluturkegitim.com/index.php/ated/article/view/31>
- Kırık, A. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye’deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94. <https://dergipark.org.tr/en/pub/maruid/issue/22159/238064>
- Kırıçoğlu, O. T. (2019). *Sanatta eğitim*. Pegem A Yayıncılık.
- Kızıldaş, Y. ve Çetinkaya-Özdemir, E. (2021). Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecine yönelik görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 1896-1914. <https://doi.org/10.17755/esosder.873276>
- Košir, K., Dugonik, Š., Huskić, A., Gračner, J., Kokol, Z. & Krajnc, Ž.. (2020). Predictors of perceived teachers’ and school counsellors’ work stress in the transition period of online education in schools during the COVID-19 pandemic. *Educational Studies*. 48(2), 844-848. 10.1080/03055698.2020.1833840.
- Kultaş, E. ve Çalışkan, E. F. (2021). Covid-19 pandemisi sürecinde sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitimde yaşadıkları sorunlar. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(2), 507-521. <https://doi.org/1.11111/ted.xx>
- Kurnaz, A., Kaynar, H., Şentürk-Barışık, C. ve Doğrukök, B. (2020). Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 293-322. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787959>
- Kurnaz, E. ve Serçemeli, M. (2020). Covid-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, (3), 262-288. <https://dergipark.org.tr/en/pub/usbad/issue/55116/745914>

- Kurtdede-Fidan, N., Erbasan, Ö. ve Kolsuz, S. (2016). Sınıf öğretmenlerinin eğitim bilişim ağı'ndan (eba) yararlanmaya ilişkin görüşleri. *Journal of International Social Research*, 9(45), 626-637. <https://doi.org/10.17719/jisr.20164520642>
- Kuş, Z., Mert, H. ve Boyraz, F. (2021). Covid-19 salgını süresince eğitimde fırsat eşit (siz) liği: kırsal kesimdeki öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 11(2), 470-493. <https://doi.org/10.17943/etku.913684>
- Macit, Ş. N. ve Çoban, A. (2021). Pandemi döneminde 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularının öğretilmesinde karşılaşılan sorunlar ve öğretmen görüşleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 431-441. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tubad/issue/67618/899020>
- Maden, S. ve Önal, A. (2018). Elektronik bilişim ağı (EBA)'ndaki ortaokul türkçe dersi içeriklerinin kullanımı üzerine bir araştırma. *Journal of Language Education and Research*, 4 (2), 101-121. <https://doi.org/10.31464/jlere.399414>
- Marshall, D. T., Shannon, D. M., & Love, S. M. (2020). How teachers experienced the Covid-19 transition to remote instruction. *Phi Delta Kappan*, 102(3), 46-50. <https://doi.org/10.1177/0031721720970702>
- Mengi, A. ve Alpdoğan, Y. (2020). Covid-19 salgını sürecinde özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 413-437. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.776226>
- Mercin, L. ve Alakuş, A. O. (2007). Birey ve toplum için sanat eğitiminin gerekliliği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9), 14-20. <https://dergipark.org.tr/en/pub/zgefd/issue/47960/606798>
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (Üçüncü Basımdan Çeviri) (S. Turan, çev.). Ankara: Nobel Akademik.
- Metin, M., Gürbey, S. ve Çevik, A. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik öğretmen görüşleri. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 66-89. <https://doi.org/10.46762/mamulebd.881284>
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi* (2. bs.) (S. Akbaba Altun ve A. Ersoy, çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2022, Ekim 22). Eğitimde FATİH Projesi web sayfası. <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html> web adresinden 23 Mart 2022 tarihinde

edinilmiştir.

- Osei, M., Adom, D., Kwene, A., & Tetteh, N. (2021). Burnout syndrome during the covid-19 pandemic among visual art teachers in ghana. *Studies in Learning and Teaching*, 2(3), 115-129. <https://doi.org/10.46627/silet.v2i3.88>
- Öner, G. (2017). Sosyal bilgiler ve tarih dersleri için alternatif bir kaynak: eba.gov.tr. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9, 227-257. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/406736>
- Özalkan, G. Ş. (2021). Uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme: pandemi sürecinde sosyal bilimler eğitimini yeniden düşünmek. *Uluslararası İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 18-26.
- Özarslan, Y. ve Ozan, Ö. (2014). Yükseköğretimde uzaktan eğitim programı açma sorunsalı. *XIX. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri* içinde (s. 85-89). Yaşar Üniversitesi. http://inet-tr.org.tr/inetconf19/kitap/_inet14.pdf#page=109
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 376-394. <https://dergipark.org.tr/en/pub/inesj/issue/40015/475774>
- Özcan, B. ve Saraç, L. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretmen çevrimiçi uzaktan eğitim rol ve yeterlikleri: Beden eğitimi öğretmenleri örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 459-475. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787127>
- Özcelik, Ş. (2022). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri, yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. <http://hdl.handle.net/11499/39062>
- Özdoğan, A. Ç. ve Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.788118>
- Özer, M. ve Suna, H. E. (2020). Covid-19 salgını ve eğitim. M. Şeker, A. Özer, ve C. Korkut (Der.), *Küresel salgının anatomisi: İnsan ve toplumun geleceği* içinde (s. 171-192). <https://doi.org/10.53478/tuba.2020.023>
- Özgöl, M., Sarıkaya, İ. ve Öztürk, M. (2017). Örgün eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanı değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2, 294-304. <https://doi.org/10.5961/jhes.2017.208>

- Özsoy, V. (2015). *Görsel Sanatlar Eğitimi*. (3. bs). Pegem Akademi Yayıncılık
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (Çeviri Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). (2. bs). Pegem Yayıncılık.
- Rasmitadila, R., Aliyyah, R. R., Rachmadtullah, R., Samsudin, A., Syaodih, E., Nurtanto, M., & Tambunan, A. R. S. (2020). The Perceptions of Primary School Teachers of Online Learning during the COVID-19 Pandemic Period: A Case Study in Indonesia. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 7(2), 90–109. <https://doi.org/10.29333/ejecs/388>
- Sabol, F. R. (2022). Art Education during the covid-19 pandemic: the journey across a changing landscape. *Arts Education Policy Review*, 123(3), 127-134. <https://doi.org/10.1080/10632913.2021.1931599>
- Saklan, H. ve Ünal, C. (2018). Teknoloji dostu fen bilgisi öğretmenlerinin eğitsel bilişim ağı (eba) ile ilgili görüşleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 12(1), 493-526. <https://doi.org/10.17522/balikesirnef.437847>
- San, İ. (1990). Resim-İş öğretiminde yaratıcılık. *Orta öğretim Kurumlarında Resim-iş Öğretimi ve Sorunları*, 145-176.
- Sarışık, S., Sarışık, S. ve Tuğra, F. (2021). Pandemi sürecinde ortaokullarda canlı ders uygulamasının kullanımının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 95-111. <https://doi.org/10.29065/usakead.932431>
- Sarı, T. ve Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: sorunlar ve fırsatlar. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 959-975. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44335>
- Saygı, H. (2021). Covid-19 pandemi uzaktan eğitim sürecinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 109-129. <https://doi.org/10.51948/auad.841632>
- Seggie, F. N. ve Bayyurt, Y., (2015). *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. İçinde T. Peker (Eds.), *Durum Çalışması*. 124-144. Anı Yayıncılık.
- Sezen-Gültekin, G. ve Algın, G. (2021). Öğretmenlerin Gözünden Covid-19 Pandemisinin Eğitim Sistemine Yansımaları. *Education and Youth Research*, 1(2), 62-81. <https://dergipark.org.tr/en/pub/eyor/issue/68053/1056907>

- Sezgin, S. (2021). Acil uzaktan eğitim sürecinin analizi: öne çıkan kavramlar, sorunlar ve çıkarılan dersler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 273-296. <https://doi.org/10.18037/ausbd.902616>
- Sözen, N. (2020). Covid 19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları üzerine bir inceleme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 302-319. <https://dergipark.org.tr/en/pub/asead/issue/58844/821764>
- Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunisobil/issue/34503/424695>
- Susar-Kırmızı, F. ve Altuğ, A. (2021). Primary school teachers' opinions on using eba in the covid-19 outbreak process. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 278-300. <https://doi.org/10.38089/ekud.2021.70>
- Şahin, M. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin yaşadığı sorunlar. *Journal of History School*, 52, 1734-1757. <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.50089>
- Tarlakazan, E. ve Tarlakazan, B. E. (2020). Covid 19 pandemi sürecinde Türkiye’de uzaktan eğitim çalışmaları: Kastamonu Üniversitesi örneği. *Turkish Studies*, 15(7), 3107-3122. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43704>
- Taşkesen, S. ve Bakırhan, A. (2021). Görsel sanatlar öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde görsel sanatlar dersine ilişkin görüşleri. *ulakbilge*, 65, 1249–1259. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-09-65-04>
- TDK. (2022, Aralık 23). Türk Dil Kurumu <https://sozluk.gov.tr/>
- Tekin-Karagöz, C. ve Mamur, N. (2022). Covid-19 salgın sürecinde görsel sanatlar öğretimi: görsel sanatlar öğretmenlerinin deneyimleri üzerine bir durum çalışması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 78-97. <https://doi.org/10.21666/muefd.959628>
- Telli Yamamoto, G. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34. <https://doi.org/10.32329/uad.711110>
- Tönbül, Ö. (2020). Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrası 20-60 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Hümanist*

- Perspektif*, 2(2), 159-174. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1154772>
- Türker, A. ve Dünder, E. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde eğitim bilişim ağı (eba) üzerinden yürütülen uzaktan eğitimlerle ilgili lise öğretmenlerinin görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(1), 323-342. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.738702>
- Türker, A. ve Güven, C. (2016). Lise öğretmenlerinin eğitim bilişim ağı (eba) projesinden yararlanma düzeyleri ve proje ile ilgili görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 244-254.
- Tütüncü, S. (2006). *İlköğretim görsel sanatlar (resim-iş) eğitimi dersi çerçevesinde çocuk resminde yaratıcılık kavramının algılanışına ilişkin bir durum çalışması* (Tez No. 186159) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Uluçınar-Sağır, Ş. ve Dal, E. (2021). Pandemi sürecinde EBA platformuna yönelik sınıf öğretmenlerinin ve öğrencilerinin görüşleri. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 333-352. <https://doi.org/10.53506/egitim.901669>
- UNESCO. (2020). <https://sdg4education2030.org/sdg-education-2030-steering-committee-urges-protectioneducation-now-and-post-crisis>, adresinden 25.07.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Ural, A. ve Canpolat, S. (2021). Covid-19 pandemisinin öğretmen yabancılaşmasına etkisi. *Eğitim, Bilim Toplum*, 19(76), 78-104.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Uzoğlu, M. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 335-351. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ksbd/issue/31387/343531>
- Ülger, K. (2021). Uzaktan eğitim modelinde karşılaşılan sorunlar-fırsatlar ve çözüm önerileri. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 393-412. <https://dergipark.org.tr/en/pub/intjces/issue/64208/869328>.
- Ünal, M. ve Bulunuz, N. (2020). Covid-19 salgını dönemi uzaktan eğitim çalışmaları ve sonraki süreçle ilgili fen bilimleri öğretmenlerinin görüş ve önerileri *Millî Eğitim Dergisi*, 49(1), 343-369. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.775521>
- WHO. (2020, Mart 11). *WHO Genel Direktörün Covid-19 ile ilgili medya brifinginde*

- açılış konuşması*. <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-sopening-remarks-at-the-media-briefing-on-Covid-19>
- Yerli, M. S. (2018). *Sosyal bilgiler öğretiminde eğitim bilişim ağı (EBA) uygulamasının öğrencilerin akademik başarısına etkisi* (Tez No. 508960) [Doktora Tezi, Adıyaman Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, A. ve Akar-Vural, R. (2020). Covid-19 pandemisi ve derinleşen eğitim eşitsizlikleri. *TTB Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu* (556-565).
- Yılmaz, A. ve Karataş, S. (2020). *Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Temel Kavramları, Kuramları ve Felsefesi*. Pegem akademi.
- Yılmaz, M. (2020). Uzaktan eğitimin iyileştirilmesi salgın kaynaklı eğitim krizini aşmak için öneriler. *İlke Politika Notu*, 12(20), 1-16.
- Yin, R. K. (2017). *Durum çalışması araştırması uygulamaları* (3. Basımdan Çeviri) (İ. Günbayı, çev.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Yolcu, E. (2021). *Sanat Eğitimi, Kuramları ve Yöntemleri*. (4.bs.). Pegem Akademi Yayıncılık. <https://doi.org/10.14527/9786052414835>
- Zan, N. (2021). Kimya öğretmenlerinin; covid-19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları hakkında görüşleri. *Türkiye Kimya Derneği Dergisi Kısım C: Kimya Eğitimi*, 6(2), 241-284 . <https://doi.org/10.37995/jotcsc.991409>
- Zengin, E., Aslan, Ö., Alü, C. ve Aslan, A. (2021). Sınıf öğretmenlerinin pandemi (Covid-19) sürecinde sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitim şeklinde işlenmesine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 87, 117-142. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sosekev/issue/71551/1151055>

EKLER

Ek 1. Veri Toplama Aracı

Görüşme Formu

Değerli Öğretmenim, Ben İçim TAŞKIN. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları Öğretim alanında yüksek lisans öğrencisiyim. Bu araştırmayla Covid-19 pandemisinde yüz yüze eğitime ara verilmesi nedeniyle öğretimlerine uzaktan devam eden görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları ve çözüm stratejilerini belirlemeyi amaçlamaktayım.

Araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Görüşme esnasında devam etmek istemezseniz, görüşmeyi bırakabileceğinizi belirtmek isterim. Yaptığım tüm görüşmelerde verilen bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve kişisel bilgiler gizli tutulacaktır. Görüşme yaklaşık 30-35 dakika sürecektir. İzninizle görüşmede not almanın yanı sıra ses kaydı da yapmak istiyorum. Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz ve katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Öğretmen İçim TAŞKIN

Danışman: Doç. Dr. Çiğdem ALDAN KARADEMİR

Kişisel Bilgiler:

1. Cinsiyetiniz: ( ) Kadın   ( ) Erkek
2. Yaşınız:
3. Öğretmenlik Mesleğinde Yılıınız:
4. Çalışmakta Olduğunuz Birim:

Öğretmen Görüşme Formu

4. Uzaktan eğitim sürecinde görsel sanatlar dersini nasıl sürdürdünüz? Deneyimlerinizden bahseder misiniz?
5. Öğrencilerin canlı derslerde görsel sanatlar derslerine katılım düzeyleri nasıldı? Öğrencilerinizin neden katılmadığını düşünüyorsunuz ? Görsel sanatlar dersine katılım sağlamayan öğrencileri nasıl değerlendirdiniz?

6. Öğrencilerinizin bu süreçte motivasyonu nasıldı? Öğrencilerinizin derse ilişkin motivasyonundan örnekler verir misiniz? Neden böyle olduğunu düşünüyorsunuz? Öğrenci motivasyonunu yükseltme amacı ile ne gibi çalışmalar yaptınız?
7. Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar dersi uygulamalarında olumsuzluk yaşadım diyebileceğiniz durumlara örnekler verir misiniz? Peki siz bu durum karşısında neler yapmaya çalıştınız?
8. Yüz yüze eğitim döneminde dersleriniz nasıl geçirdi? Teknolojinin dersinizde yeri nasıldı? Eğitim portalı ya da programlarını bu noktada nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizin dersiniz için imkanlar nasıl? “Eğitim Bilişim Ağı” nı dersinizde kullanır mıydınız? Kullanım alanınız neydi? Peki neden bu şekilde bir rolü vardı?
9. Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar dersinde kazanımların öğretimini nasıl sağladınız? Ne ölçüde sağlayabildiniz? Neden böyle olduğunu düşünüyorsunuz? Sizce sorun neydi? Veya sorun var mıydı?
10. Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar dersini içerik açısından değerlendirdiğinizde neler yaşadınız? Dersin bu dönemde içerik açısından değişikliğe uğratılması noktasında ne düşünüyorsunuz? Bu yönde çalışmanız oldu mu?
11. Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar dersinde eğitim öğretim faaliyetlerinde neler yaşadınız? Dersin bu dönemde eğitim öğretim faaliyetlerinde değişikliğe uğratılması noktasında ne düşünüyorsunuz? Bu yönde çalışmanız oldu mu? Görsel sanat öğretim programının hedef ve içeriği aynı olmasına rağmen sınıf içi uygulamalarda ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz?
12. Covid-19 pandemisinde görsel sanatlar öğretmenleri olarak öğrencilerin değerlendirilmesi noktasında nasıl bir yol izlediniz? Sağlıklı bir değerlendirme için nasıl bir durum olmalıydı? Dersin bu dönemde değerlendirme faaliyetlerinde değişikliğe uğratılması noktasında ne düşünüyorsunuz? Bu yöndeki çalışmalarınız nelerdi? Ölçme değerlendirme sürecini nasıl gerçekleştirdiniz? (Sınıf içi performans)

Ek 2. Etik Kurul Kararı

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL KARARI

Protokol No : 210340

Karar No : 315

Araştırma Yürütücüsü	Yüksek Lisans Öğrencisi İÇİM TAŞKIN
Kurumu / Birimi	EĞİTİM / EĞİTİM PROGRAMLARI
Araştırmanın Başlığı	Covid-19 Pandemisinde Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Öğretimde Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Stratejileri: Bir Durum Çalışması
Başvuru Formunun Etik Kurula Geldiği Tarih	07.07.2021
Başvuru Formunun Etik Kurulda İncelendiği Tarih	İlk İnceleme Tarihi : 25.07.2021 1. Düzeltme Tarihi : 26.07.2021
Karar Tarihi	13.08.2021

KARAR : UYGUNDUR

AÇIKLAMA :Beyan edilen veri formlarının dışına çıkılmaması şartıyla araştırmanın uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Prof.Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL
Başkan

Prof.Dr. Aylin Çiğdem KÖNE
Üye

Prof. Dr. Muammer TUNA
Üye

Doç.Dr. Burçak BOZ YAMAN
Üye

Doç.Dr. Emine ÇİL
Üye

Prof. Dr. Serap ÖZEN
Üye

Doç.Dr. Ali Gürel GÖKSEL
Üye

Doç.Dr. Aylekin FIRAT
Üye

Doç.Dr. Gülce COŞKUN ŞENTÜRK
Üye

Doç.Dr. İknur TÜRE
Üye

Doç.Dr. Perihan KORKUT
Üye

Doç.Dr. Raşit AVCI
Üye

Doç.Dr. Savaş ARTUGER
Üye

Bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama adresi <https://etikkurulbasvuru.mu.edu.tr/dogrulama/YUSJ5673>

Ek 3. Araştırma İzni

T.C.
MUĞLA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-70004082-604.02-34827414
Konu : Araştırma Uygulama İzin Talebi

17.10.2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 01/10/2021 tarihli ve E- 28677689-302.08-336013 sayılı yazısı.
b) 11/10/2021 tarihli ve 34277264 sayılı Makam Oluru.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans Programı 1943100013 numaralı öğrencisi İÇİM TAŞKIN'ın tez çalışmasını, Muğla İli Menteşe İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Türdü 100. Yıl Ortaokulu, Şehit Piyade Asteğmen Yıldırım Çeltiklioğlu Ortaokulu, Şehit İbrahim Karaoğlanoğlu Ortaokulu, Şehit Jandarma Binbaşı Kıvanç Cesur Ortaokulu, Şahidi Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu, Merkez İMKB Ortaokulu, Nazmi Zehra İyibilir Ortaokulu, TOKİ Jandarma Yarbay Alim Yılmaz Ortaokulu, Kafaca Ortaokulu, Yerkesik Ortaokulu, Bayır Ortaokulu, Şehit Altuğ PEK Anadolu Lisesi, Turgutreis Anadolu Lisesi, Muğla Güzel Sanatlar Lisesi, Muğla Gazi Anadolu Lisesi, Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Menteşe Sosyal Bilimler Lisesi, Muğla 75. Yıl Fen Lisesi, Muğla Şehit Ziya Dağdaş Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde görev yapan öğretmenlere uygulama talebi ile ilgili ilgi (a) yazı ve ekleri yazımız ekinde sunulmuştur.

Bu kapsamda, Bakanlığımızın 21/01/2020 tarihli ve 1563890 sayılı yazısı (2020/2 No'lu genelge) doğrultusunda ve ilgi (b) makam onayı ile oluşturulan komisyonun uygun görüşüyle, İÇİM TAŞKIN'ın "Covid-19 Pandemisinde Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Öğretimde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Stratejileri, Bir Durum Çalışması" konulu çalışmasını;

2021-2022 Eğitim Öğretim yılında ve eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde, kurum müdürünün uygun gördüğü bir zamanda; ilgili okullarda görev yapan öğretmenlere uygulaması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Serap AKSEL

Müdür a.

İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR

Emre ÇAY

Vali a.

İl Millî Eğitim Müdürü

Ek : Belgeler

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres :

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No :

Bilgi için:

E-Posta :

Unvan : Memur

Kop Adresi : meb@trn01.kop.tr

İnternet Adresi : Faks:

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 3334-8195-313b-bf58-7dd4 koda ile teyit edilebilir.